

Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон
Институти шарқшиносӣ ва мероси хаттӣ

НАСИРУДДИН НАСИРИ ҲУНЗАЙ

ИМОМШИНОСӢ

Душанбе – 2001

Таҳияи матн, пешгуфтор ва луготу тавзеҳот
аз Саиданвар Шоххуморов

ПЕШГУФТОР

Китоби "Имомшиносӣ" ба қалами муҳаққиқи тавонон таърих ва ақонди исмоилия Аллома Насируддин Насири Хунзай таллуқ дорад.

Насируддин Насири Хунзай яке аз исмоилия-шиносони машҳур ва пурмаҳсул буда, дар ин ришта зиёда аз 100 асарн пурарзиш таълиф намудааст. Қисми зиёди онҳо ба забони англисӣ тарҷума шудаанд.

Насируддин Насири Хунзай, чуноне, ки аз таҳаллусаш бармеояд, зодан дигри афсонавии Хунза мебошад, ки он дар шимоли Покистонн кунун чойгир аст. Бошандагони Хунза аксаран пайрави мазҳаби исмоилия мебошанд. Аллома Насируддин худ низ парвардан ҳамин муҳит аст. У дар ҳамин ҷо таҳсил намуда, ба камол расидааст. Синас дар мароккизи бузурги нливи Фарҳанги Покистон ва мамолки Фарб дониш андухтааст. У бештар ба маъсалаҳои асосии фалсафии исломӣ, илоҳиёт, таъриху адаби Шарқ тавачҷуҳ зоҳир намуда, дар ин риштаҳо таҳқиқоти пурарзиш анҷом дода, ба дарёфти унвони профессори Донишгоҳи Монреали Канада муфтаҳар гардидааст. Насируддин Насири Хунзай сомондихандаи чандин мароккизи нлима, аз қабилн "Хонаи ҳикмат" ва "Идоран Ориф" дар Покистон мебошад.

Китоби "Имомшиносӣ", ки ба баррасии масъалаҳои муҳими ақидавии исмоилиён бахшида шудааст, яке аз умдатарин ва калонтарин асарҳои муаллиф ҳисоб меёбад. Он ба забони урду таълиф шуда, ба англисӣ низ тарҷума ва нашр шудааст. Тарҷуман форсии ҷопшудан ин асар, ки мутаассифона фақат қисми аввали онро дар бар мегирад, аз ҷониби Фақир Муҳаммади Хунзай анҷом дода шуда, бидуни нишон додани соли ҷоп дар Карочӣ нашр шудааст. Вале аз рӯи таърихи қасидае, ки Исмаиуллоҳи Мушфиқ дар ситонии Насируддин суруда ва он дар саҳифаи аввали китоб ҷо дода шудааст, маълум мегардад, ки ин асар пас аз соли 1985 нашр гардидааст.

Матни тоҷикии "Имомшиносӣ" дар асоҷа матни нашрнагардидаи форсии ин китоб, ки дар навбати худ аз наҷри урдунн он тарҷума шудааст, анҷом ёфта, ба матни форсии ҷопшуда муқоиса карда шуд. Маълум

гардид, ки дар байни ин ду матни форсӣ чандон тафовуте вуҷуд надорад. Фарқият фақат дар тарҷуман оёти қуръонӣ ба назар мерасад, ки бештар ба дарку гониш ва маҳорати тарҷумонҳо вобаста будааст. Аз ин ру салоҳ доништа шуд, ки ҳангоми ба ҷои ҳозир намудани китоби "Имомшиносӣ", тарҷуман оёти қуръонӣ бевосита аз руи тарҷуман форсии Шох Балқуллоҳи Деҳлавӣ, ки писандидатарин тарҷуман Қуръони маҷид шумурда мешавад, оварда шавад.

Инчунин дар матни тоҷикӣ ба ҷои ҳарфҳои "сод", "айн" ва "ре", ки дар матни форсӣ барои ифодаи мухтасари ибороти "салла-л-лоҳу алайҳи ва саллам" (баъди исми мубораки Пайгамбари ислом), "алайҳиссалом" (баъди исми мубораки имомон), разия-л-лоҳу анҳу (баъди номҳои саҳобагонӣ дигар бузургони дин) оварда шудаанд, ҳарфҳои "с", "а" ва "р" барои ифодаи ҳамон матолиб оварда мешаванд.

Китоби "Имомшиносӣ" аз муқаддима ва се қисм иборат аст. Қисми аввал ба баррасии масъалаи асосии таълимоти исмоилия — тавсифи мақому манзалат ва нақши имом дар ҳаёти пайравони ин мазҳаб, қисми дувум ба тафсири истилоҳи "нур" дар таълимоти исмоилия ва қисми савум ба масъалаи робитаи зот, байни нубувват, имомат ва хилофат бахшида шудааст.

Роҷеъ ба он ки ин масъалаҳо ба кадом андоза дар китоби "Имомшиносӣ" ҳалли худро ёфтаанд, боварӣ ҳаст, ки хонандаи заковатманд баъди мутолиаи китоб худш қазоват хоҳад кард. Фақат ҳаминро қайд кардан ҷои ғайр аст, ки масъалаҳои матраҳшуда барои дарки умумии таълимот ва ақидаи исмоилия ва тафсири таъбири онҳо аз ҷониби пайравони ин мазҳаб, донишмандони истилоҳоти ҳоси мазҳабӣ ва фалсафии исмоилия кумаки фаровон менамоянд. Мақсад аз нашри матни тоҷикӣ "Имомшиносӣ", пеш аз ҳама, ошно намудани алоқамандон бо муҳимтарин масъалаҳои ақидативу фалсафии исмоилиён дар таснифи пайравони ҳамин мазҳаб мебошад. Ин чиз метавонад дар навбати худ барои аз байн бурдани таассубот ва иштибоҳоте, ки нисбати исмоилиён дар байни пайравони мазҳабҳои дигар ҷо дорад, нақши муҳим бозӣ намояд.

С. Шохмуров.

МУҚАДДИМА

Бисмиллоҳ-ир-раҳмон-ир-раҳим

"Инна-л-лоҳа ва малонкатаҳу йусаллуна ало-и-набийн. Ва аййуха-л-лазина оману саллу алайҳи ва саллиму таслиман" (сураи ал-Аҳзоб, ояи 56)¹.

Аллоҳумма салли ало Муҳаммадин ва оли Муҳаммадин.

Ин китоб муштамил бар тавзеҳот ва таъвилоти он оёти муқаддаса аст, ки дар онҳо аз Имом ва имомат ба сароҳат зикр мешавад. Агар ботинан ягон ояи Қуръони ҳақим аз мавзӯи имомат холя намебошад, бо он ҳам барои дарки дуруст ва солим дар ин масъала (силсила) аз ҷунин оёти мутабаррика баҳс кардан ниҳоят зарур аст.

Аз сураи Ёсин (36), оли 12 маълум мешавад, ки Аллоҳ таъоло ҳар чизи ақлий, руҳӣ ва моддиро дар нузи имомӣ акрам мустағриқ карда ва гунҷонидааст. Бинобарин аз ҳикмати усули Қуръон зоҳир мегардад, ки ҷумлаи мавзӯот ба мавзӯи имомат ва умуми алфоз бар лафзи имом вобастаанд. Пас зарур ва лозим аст, ки таъвили якҷояи он оёти қарима батафсил шарҳ гардад, ки дар он алфози имом ё айма бевосита омадаанд.

Дидаи дили он муъминоне ки равшан гардидааст, онҳо ин ҳақиқатро мушоҳида карда метавонанд, ки чизи коинот ва мавҷудот гувоҳи ҳайю ҳозир будани имомро дар дунё медеҳад.

Дар сурати зоҳир будани ин иршоди илоҳӣ, ки ҳар чиз дар нури муқаддаси имомӣ мубин маҳдуд ва мақсур аст, вас ҷои ғайр аст, эътироф намоем, ки ҳар як ашё дар ранги нурониати имомӣ мубин рангини шуда, ба назар меояд. Ҷунончи бар иловаи дунёи Қуръон ва Ҳадис ҳар чизи коинот рангин ба назар меояд.

Агар ба ҳукми Ҳадис ин қабул гардад, ки натиҷаи худшиносӣ дар сурати худшиносӣ зоҳир мешавад, аз ин ҷиҳат шинохти инсонӣ қомил аз ин мавзӯ мустақило қарор дода шуда наметавонад, зеро ба гайри маърифати

¹ Тарҷума: "Ҳар оина худо ва фаристагони ӯ дуруд мефиристанд бар Пайгамбар. Эй мусулмонони дуруд фиристанд бар вай ва салом гуед, саломи гуфтани".

инсонии комил (имом) аз маърифати худо инсонии ноқис намунаи худошиносия сохта шуда наметавонад, балки ҳақиқат худ ин аст, ки аз маърифати ибтидоии имом худшиносия ва аз маърифати интиҳонии он худошиносия ҳосил мешавад.

Дар сураи Қасас (28), ояи 88 иршоди бори таъоло аст: "Куллу шайин ҳолиқун илло ваҷҳаху", яъне "ҳар чиз ҳалокшаванда аст, магар руи (чеҳраи) ӯ".

Бояд фаҳмид, ки мурод аз чеҳраи худо маърифати ӯ мебошад. Ва маърифати худо он ҳақиқате аст, ки дар маърифати имом (роҳбар, пешво) пушида аст, чунончи Мавлоно Аля алайҳиссалом фармудаанд: "Ано ваҷҳу-л-Лоҳи фи-с-самовоти вал-арзи, яъне "ман чеҳраи маърифати худо дар осмонҳо ва замин ҳастам".

Хангоме ки ин ҳақиқат мусаллам аст, ки маърифати имоми блисфот — маърифати худост, пас дар ин ягон шакл нест, ки тамоми улуми илоҳӣ ҳам дар ин маърифат пушидааст (маҷмӯъ ҳастанд). Ҳамин сабаб аст, ки Расули акрам(с) фармудаанд: "Шахсе ки бидуни маърифати имоми вақти хеш бимирад, ӯ ба мавти ҷоҳилона мемирад ва ҷои ҷоҳил оташи дузах аст" яъне ӯ аз ҷаннати илми илоҳӣ маҳрум мешавад.

Дини ислом роҳи пайваст бо худост, ки ӯро сирот ул-мустақим ё роҳи рост мегӯянд. Ойро ҷаҳор манзил аст, ки ба номҳои шарнат, тариқат, ҳақиқат ва маърифат машхуранд. Зоҳир аст, ки дар онҳо манзили мақсуд ва дараҷаи камол маърифат аст, яъне шинохти худон таъоло.

Ривоят аст, ки шарнат ба мисли шаб аст. Тариқат монанди равшани ситораҳост. Ҳақиқат ба мисли равшани маҳтоб аст ва маърифат мисли равшани офтоб аст. Пас дар нури маърифат аслияти ҳар чиз ба хубӣ мушоҳида шуда метавонад.

Маърифат ва яқин як матлаб доранд ва яқинро се дараҷа аст: илмуяқин, айнуляқин ва ҳаққуляқин. Пас маърифати ибтидоӣ дар илмуяқин аст. Маърифати мутавассита дар айнуляқин ва интиҳон маърифат дар ҳаққуляқин аст. Ва матлаби он чунон аст, ки маърифати ибтидоии имоми мубин чунин як илме аст, ки аз шакл болотар ва билула яқинӣ мебошад. Маърифати мутавассита дар ин тавр дидору мушоҳидае аст, ки тавассути дидаи ботин ҳосил мешавад. Ва маърифати интиҳонӣ таҷассуми таҷрибаи муъҷизоти руҳонӣ аст, ки

дар он худии муъминии ҳақиқӣ дар миёни нури имом ин қисм гум мешавад, мисле ки як торикӣ ва сиёҳии як порча зуголи кучак дар назди шуълаҳои оташ бемиқдор ва нест мегардад.

Бидуни имомшиносия маърифати нури Пайгамбари акрам(с) номумкин аст ва бидуни нури пайгамбар маърифати худо муҳол аст, ҷаро ки дарвозаи нубувват имомат аст ва дарвозаи улуҳият дарвозаи нубувват мебошад.

Барои мавҷудоти зинда ба хотири идоман ҳаёт ҷаҳор дараҷа муқаррар ҳастанд: дараҷаи аввал — руҳи наботӣ аст, дуввумӣ — руҳи ҳайвонӣ аст, саввумӣ — руҳи инсонӣ ва ҷаҳорумин — руҳи қудсӣ. Маърифат дар руҳи қудсӣ аст, ки руҳи мубораки инсонии комил, яъне имоми алайҳиссалом (подшоҳи воқеъӣ) аст.

Агар кадом шахсе ин савол намояд, ки агар маърифатро дидани руҳи имом, яъне нур мегӯянд, пас ин ҷаро фармуда шуда, ки "он ки худро, яъне руҳи худро шинохт, бинобарон бешак ӯ парвардигори худро шинохт".

Ҷавоби он ин аст, ки руҳе ки ба ба ҳадди феъл аз имом аст, ҳамон руҳ ҳадди қувват дар муъминии ҳақиқӣ аст. Ӯ ин тавр гуфта шуда, ки руҳи аввали муъмин аз наботот ҳосил мешавад, дуввумӣ аз ҳайвонот, саввумӣ аз инсонҳо ва руҳи ҷаҳорумин, яъне руҳи қудсӣ аз имом ҳосил шуда метавонад ва муъминии ҳақиқӣ бояд, ки ин руҳи охирини худро ҳосил кунад ва камоҳаққаху бидонад.

Агар қабул шуда, ки барои инсон ҷаҳор руҳ муқаррар ҳастанд, пас бояд қабул шавад, ки дар ҷисми инсон ба хотири дохил шудани онҳо бояд ҷаҳор роҳ бошад. Яъне руҳи наботӣ ва ҳайвонӣ дар аввал аз роҳи ноф ва сипас аз роҳи даҳан дохил мешаванд. Магар руҳи инсонӣ ва руҳи ал-қудс аввалан аз гушҳои сар ва баъдан аз гуши хуш дохил мешаванд.

Тавре, ки ин сухан ба сурати қатъӣ номумкин аст, ки бидуни ғизоҳои моддӣ руҳи наботӣ ва руҳи ҳайвонӣ дохили ҷисми инсон шуда битавонанд, ҳамин тавр ин амр ҳам қатъӣ муҳол аст, ки бидуни ғизоҳои нафъӣ руҳонӣ руҳи инсонӣ ва руҳ ал-қудс дар дилу димоғи инсон ҷоғузӣ бошанд. Ва ғизои руҳонӣ суханони илм ва ҳикмат аст аз нури ақдаси имом(а), тариқан таҳсили фўйуз ва баракот ва камолӣ руҳ бо маърифат. Яъне

роҳи қудси дар зоти худ ин аст, ки бар фаромини муқаддаси илмӣ ва амалии имоми замон амал карда шавад ва хушнудии он бар ҳар чиз муқаддам доништа шавад.

Шарти бунёдин имомшиносия ақида аст, зеро касеро ки ақидаи дуруст набошад, у маърифати имомро ҳаргиз ҳосил карда наметавонад. Ва барои ақидаи дуруст доштан дар туфулӣ побанди таълимоти мазҳаб ва фаромини имоми замон будан лозим ва зарур аст.

Шарти дуввуми имомшиносия дусти ва муҳаббати имом аст. Муҳаббат номи сурати тараққиёфтаи ақида аст ва тариқа дар фармонбардорӣ имоми замон аст.

Шарти саввуми зарурии имомшиносия ишқи имоми замон аст, ки ишқ номи шакли тараққиёфтаи муҳаббат аст ва тариқи он дар ин суҳан аст, ки аз хубӣҳои зоҳириву ботинии имоми замон огоҳӣ ҳосил шавад. Зеро ҳеҷ кадом шахс бар чизе ошиқ шуда наметавонад, то замоне ки ҳусни хубии онро набинад ё аз кадом шахси дигар нашунавад.

Агар дар дили муъмин ишқи имоми замон шуълавар шавад, он замон у ҳақ ба забони қол ва забони қол мегуяд, ки маҳз баъд аз ин дар роҳи имомшиносия ҳамагуна пайрафт шуда метавонад. Натиҷачи нуқоти мазкура баёнгарии он аст, ки бидуни имомшиносия аз таълимоти исмоилия мақсади руҳонии дигар ҳосил шуда наметавонад ва дар ин мазҳабӣ пок он чӣ хубӣҳо мавҷуданд, онҳо ба сурати яксару умумӣ дар шинохти имом пинҳон ҳастанд. Аз ҳақонӣ мазкура ин суҳан ҳам зоҳир мегардад, ки асоси имомшиносия ҳуди Имоми ҳайю ҳозир алайҳиссалом ҳастанд, ба хотири ки фармонбардорӣ муъмин низ бар ин усул устувор аст.

Қисме ки гуфта шуд, фақат он муъмин бо имомулвақт ишқ дошта метавонад, ки у хубӣҳои имомро бубинад ё аз кадом шахси росту бишунавад. Азбаски мақсади таснифи ин китоб аз он иборат аст, ки муъминони воқеъӣ аз илму фаза, руҳоният ва нурунияти имоми олмақом(а) огоҳ шаванд, то ки аз ин тариқ ишқи Имоми замон алайҳиссалом ҳосил шавад ва аз ин ишқи муқаддас имомшиносия ҳосил шуда битавонад.

Дар охир, ҳузурӣ парвардигори оламиён дуои очивонааст, ки зоти кибриё аз фазлу қарамии бепоёни

хеш ҷумлан муъминину муъминотро аз ҳастиву сарвати лонгитҳои имомшиносия бениёз гардонад! Онҳоро аз фитнаи охируззамон нигоҳ дорад! Онҳоро аз неъматҳои зоҳириву ботинӣ навозиш кунад! Сарфарози дунёву охират иноят фармояд! Омин, ё раббулоламин.

Фақат як ходими аднои Имоми замон, Насируддин Насири Хунзай. Ба рузи чаҳоршанбаи 21-уми моҳи ус-сонии 1392 ҳ. (2 август 1972).

ҚИСМИ ЯКУМ

Ҳикмати Қуръонӣ ва вусъати маънавийи калиман имом.

Калиман "имом" бар мақомоти мухталифи Қуръони ҳаким дар сигаҳои воҳид ва ҳамъ ба сурати маҷмуъ 12 маротиба омадааст. Агар тамоми он оёти муқаддасаро, ки дар онҳо калиман "имом" бо зикри маънӣ ва мақсади он мавҷуд аст, ба таври маҷмуъ тавассути ақлу дониш дида шавад, пас аз он яқинан ин амр ба хубӣ маълум хоҳад шуд, ки Аллоҳ таъоло дар китоби азизи хеш ҳақиқатҳои имомшиносиро ба кадом ҷомеъият мубарҳан сохтааст ва ӯ дар мавзӯи имомат чӣ қадар вусъати бепоёни маънавий маҳдуд ва маҳсур намуда, ки коиноти азими ҳикмати Қуръонӣ фя-л-асл дар ботини мавзӯи ҳамин имомат воқеъ аст, чаро ки нури поки имоми олисифот алайҳиссалом ҳақиқат ул-ҳақиқ аст. Аз ин хотир, ки дар тахти ҳақиқати олияи имом ҳақиқатҳои тамоми мавҷудот ҳамъ мешаванд, чунончи мо дар ин ҷо алатартиб он 12 оётро чизе ваҷоҳат менамоем, ки дар маънӣ ва матолиби он ҳикматҳои бешумор исми имом пушида аст.

Дар "ал-Бақара" (сураи 2), ояи 124 парвардигори олам фармудааст, ки "ва из ибтала Иброҳима раббуху бикалимотин фа атаммахушна. Қола инни ҷоилука ли-н-носи имоман", яъне "ва ёд кун чун биозмуд Иброҳимро парвардигори ӯ ба суҳане чанд, пас Иброҳим ба анҷом расонид онҳоро. Гуфт худо: Хар онна ман мегардонам туро пешвои мардумон. Дар ин ҷо ин савол зарур бояд шавад, ки Аллоҳ таъоло ба кадом калимот аз Ҳазрати Иброҳим алайҳиссалом имтиҳон гирифт, он кадом навъият қадимаҳо буданд ва ин ҳам пурсон мешавад, ки оё Ҳазрати Иброҳим пайгамбар буданд, ё ки имом? Агар гуфта шавад, ки эшон бар он ҳар ду дараҷа фоз шуда буданд, боз савол мешавад, ки оё ӯ аввал пайгамбар шуда буд ё имом? Агар ҷавоб дода шавад, ки мавсуф аввалан пайгамбар, баъдан имом шуда буд, дар он сурат ҳам тавачҷуҳе кардан меафтад. Савол аст, ки Ҳазрати Иброҳим сар то сари дунё чӣ тавр имом шуданд? Яъне дар тамоми қораҳои сайёран замин ӯ чӣ тавр кори

даъват ва таблиғро анҷом меод, вақте ки дар он замон васоили пайгамрасонӣ маҳдуд буд?

Фаҳмидан лозим аст, ки он калимоте ки бар онҳо Ҳазрати Иброҳим озмуда шуд, дар сурати худуди руҳониву ҷисмонӣ асмой ҷзми Аллоҳ таъоло буданд. Масалан, дар исми ибтидоӣ руҳонияти Ҳазрати Одам буда, дар дигаре мисолҳои руҳонии Ҳазрати Нух мавҷуд буданд. Дар савумия бар мозӣ ва мустақбали худӣ Ҳазрати Иброҳим равшанӣ андохта шуда буд. Дар ҷаҳорум тамоми воқеоти руҳонӣ ва муъҷизоти Ҳазрати Мусо нишон дода шуда буданд. Дар исми панҷум зиндагии руҳонии Ҳазрати Исо мундариҷ буд. Дар шашум қорномаҳои руҳонии Ҳузурӣ акрам(с) нишон дода шуд буданд ва дар исми ҳафтум ё дар калиман ҳафтум муъҷизоти руҳонии Ҳазрати қоим-ул-қиёмат алайҳи афвал ат-таҳийӣ, вассалом пушида буданд. Дар онҳо низ ҳамроҳи ҳар як исм мисолҳои руҳонии он ҳақиқатҳо ҳам мавҷуд буданд, ки ақли кулл, нафси кулл, ҷидд, фатҳ ва ҳаёл ба кадом тариқи муъҷизона анбиёву аниман алайҳимуссаломро таъйид мерасонанд.

Бояд донист, ки худон таъоло Ҳазрати Иброҳимро аввал ба мансаби ҷалилан нубувват ва рисолат ва баъди он ба дараҷаи олияи имомат сарфароз фармуд, чунки имомати олияро чанд дараҷот мебошад, ки аз онҳо баъзе дараҷот қабл аз нубувват ва баъзе баъди он меоянд, то ки имом алайҳиссалом мутобиқи маслиҳати вақт аз онҳо дар кадом дараҷа зухур мефармоянд ва ҳозир мемонанд, истифода намоянд.

Тақаррури Ҳазрати Иброҳим ба ҳайси имом аз ҷониби Аллоҳ таъоло барои инсонҳои саросари ҷаҳон чанд маъно дорад. Аввал ин ки ӯ аз замони Ҳазрати Одам алайҳиссалом гирифта, то вақти хеш муддате ки гузашта, имоми тамоми мардумон буд. Дуввум ин ки дар даврони зиндагии худ имом буда савумия он ки дар силсилаи авлоди хеш, дар мустақбал имом шуда, ки дар руҳонияти тамоми пайгамбарон ва имомони даври Нух ва даври Одам руҳонияти худаи билкулл ин қисм шарик ва шомил гардида, чунончи дар руҳонияташ руҳонияти он пайгамбарони ҳамрозу ҳаҷкор будааст. Чунончи дар ин маънӣ иршод шуда: "Инна Иброҳима қона умматаи қонитан ли-л-лоҳи ҳанифан ва лам яку инна-л-мушрикина" (Сураи ан-Наҳл, ояи 120), яъне:

“Ҳар оина, Иброҳим бувад бузургворе ибодатқунанда барои худо, ҳанификеше ва набувад аз мушрикон .

Маънии уммат имом ҳам мебошад ва уммат ҳам. Ва барои Ҳазрати Иброҳим алайҳиссалом дар ин ҷо ҳар ду маъни дуруст ва мавзӯи ҳастанд, ки ӯ дар ҳайсиати раҳнамои имом буда ва аз ваҷҳи ҷомеъ будан аз руҳ ва руҳонияти ҳазароти анбиё ва анима дар асл мукаммалан уммат буд.

Мазкур дар замонаи ҳол, яъне дар вақти ҳеш имоми мардумони сар то сари дунё ин тавр буда, ки қураи замин ба 12 ҳисса тақсим ва мақбул шуда ва ҳар ҳиссаро ҷазира мегуфтанд, ки ҷамъи он ҷазоир аст, чунончи дар он 12 ҷазира, дар ҳар ҷазирае як ҳуҷҷати шаб ва як ҳуҷҷати рӯз буда, бар илова сӣ доъӣ ҳамеша мавҷуд буданд. Ва аз маркази ҳидоят хоҳ пайгамбар бошад хоҳ имом, тамоми ҳуҷҷатони дувоздаҳ ҷазоирӣ қурраи арзро ҳидояти муъҷизона мерасид. Пас дар ин маъни Ҳазрати Иброҳим(а) дар вақти худ имоми тамоми мардумони дунё буданд. Вале иқрор кардани инчунин муъҷизоти пайгамбар ва имом алайҳиссалом аз тавонмандии авомунинос берун аст, то замоне ки ин ҳақиқат бар мушоҳидаи онон наёяд ва то вақте ки дар ин дунё даври давран руҳоният наштавад.

Дар Қуръони ҳақим ин иршод аст, ки Ханнос (шайтон) дар ҳар ду сурат — ҷиннат ва инсон мавҷуд мебошад. ӯ дар синаи мардумон васваса (хаёлоти бад) меандозад. Пас агар ин мумкин аст, ки шайтон дар синаи мардумони дуру наздик васваса андохта, гумроҳ мекунад, боз аз тарафи дигар ин ҳам мумкин аст, ки пайгамбар ва имом бидуни кадом фарқи дуру наздик инсонҳоро ҳидояти Аллоҳ таъоло расонда метавонанд. ҷаро ки шайтон музил(а) аст, яъне гумроҳқунанда ва пайгамбар ё ки имом ҳодӣ аст, яъне раҳнамоиқунанда. Пас агар қонуни қудрат овози музилро то дили мардумон мерасонад ва овози ҳодиро ба кадом сабабе намерасонад, ҳамоно дар ин сурат болон мардумон зулми қалон мешавад ва рӯзи қиёмат аз сун ашхосу афрод ба Аллоҳи таъоло ин ҳуҷҷат қоним мешавад, ки ӯ ҷаро дар дунё зароеби гумроҳиро ҳамарас ва василаи ҳидоятро маҳдуд карда буд. Вале ҳақиқат ҷизи дигар аст. Он ин аст, ки пайгамбар ва имом ҳуҷҷатони 12 ҷазираро ҳидояти руҳонӣ ва нурунӣ мерасонад ва ҳуҷҷатон ба тавассути доъиёни ҳеш мардумонро

раҳнамои мекунад.

Ҳазрати Иброҳим дар мустақбал имоми тамоми мардумон дар ин маъни буданд, тавре ки дар зоти олисифоташон руҳонияти муъҷизоти тамоми анбиё ва анимаи салаф мавҷуд буда, билқулл ҳамин тавр дар силсилаи авлоди мавсуф руҳонияти зиндаи он мавҷуд ва ҳозир будааст, чунончи дар Қуръони поқ иршод аст: “Ваҷъал ля инсона сидқин фи-л-охирин” (сураи 26, ояи 84), яъне “ва падида ор барон ман зикри нек дар пасиниён” ва меафзоид: “Ва ҷаъалаҳо калиматаи боқиятан фи ақибихи лаъаллахум йарҷиъуна” (сураи 43, ояи 28), яъне: “Ва сохт худон таъоло калимаи тавҳидро сухане боқимонда дар фарзандони ӯ, то бувад ки қуфрон рӯҷӯ кунанд. Ва тафсири ин оят он аст, ки Ҳазрати Иброҳим нубувват ва имоматро дар авлоди ҳеш калимаи боқимонда қарор дод, то ки онҳо ба тарафи Аллоҳ таъоло рӯҷӯ намоёнд.

Дар ин ҷо аз ин сухан, ки Ҳазрати Иброҳим нубувват ва имоматро ҳамчун як калимаи пойдор дар авлоди худ интиқол дод, ин ҳақиқатро мазид тасдиқ шуда, ки фармуда шуда буд: худованди таборак ва таъоло аз он калимоте ки имтиҳони Ҳазрати Иброҳим(а) гирифта буд, онҳо асмон зиндаи Аллоҳ таъоло буданд, ки дар сурати руҳонӣ анбиё, анима ва малоика буданд. Пас маълум гардид, ки Иброҳим Халилulloҳ дар он маъни бар тамоми аҳли дунё имом ҳастанд. Дар сурати қабул гардидани чунин назария, ки нури имомат аз як шахс ба шахсияти дигар интиқол ёфта, ҳамеша дар дунё мавҷуд аст, лизо ин ҳам қабул доштан лозим аст, ки аз он нури имомат тамоми ҳуҷҷатони дунёро, ки дар 12 ҷазира муниқасим ҳастанд, ҳидояти таъиндӣ мерасад.

Маънии лугавии калимаи имом

Дар Сураи Тавба, ояи 12 иршод аст, ки “Ва нинаясу аймонаҳум мин баъди аҳдихим ва таъану фи диникум фақотилу анимата -л-қуфрӣ иннаҳум ло имона лаҳум лаъаллахум йантаҳуна”, яъне “ва агар бишкананд савгандони хешро пас аз аҳд бастанӣ хеш ва таъна зананд дар дини шумо, пас қорзор кунед бо пешвоёни қуфр, ҳар оина савганд нест эшонро, бувад ки эшон боз монанд. Аз ин иршоди илоҳӣ зоҳир аст, ки анима —

чамъи имом аст ва барои нфодан сардорони куфр ҳам омадааст. Чунончи маълум гардид, ки маънии лугавии имом сардор аст ва мурод аз сардори ин ё он гуруҳ шахсе аст, ки аз ҳама муқаддам ва бузург бошад. Масалан, агар гуфта шавад, ки фалон шахс сардори кофирон аст, пас маънии он ин хоҳад буд, ки аз он болотар кадом кофир нест ва зареаву сабаби куфру кофирӣ ҳамон кас аст ва тамоми нофармонӣҳои кофирон ва гумроҳнашон ҳам болеи ӯст. Дар муқобили он агар гуфта шавад, ки фалон шахс сардори муъминон аст ва ин сухан саҳеҳ бошад, матлаби он ин хоҳад буд, ки аз он болотар кадом муъмин намебошад ва василан имон ва муъминия ҳамон шахс аст ва тамоми имондорӣ ва ҳидоят аз қудум ва сабаби ӯст. Ва имоми замон инчунин шахс шуда метавонад.

Аз таълими ин фармони илоҳӣ, вақте ки ин ҳақиқат собит гардид, ки куфру кофириро сардор аст ва бидуни он зулмоти куфр дар дунё интишор ёфта наметавонад, боз аз тарафи дигар лозим аст, ки ин ҳам қабул гардад, ки ҳамеша дину имонро ҳам сардор мебояд ва бидуни ҳозире мавҷуд будани он равшани дину имон ҷорӣ шуда наметавонад.

Як мафҳуми дигар ҳикматогин дар ин ояи қарима он аст, ки мусалмонони тамоми дунё дар таҳти як сардор (имом)—и ҳозире мавҷуд, муназзаму муттафиқ ва муттаҳид шаванд, чаро ки иршоди илоҳӣ аст, ки тамоми муслиминоро мебояд бо пешвоёни куфр қорзор намоянд ва бар ин амри илоҳӣ амал шуда наметавонад, агар дар муқобили сардори куфр сардори имон мавҷуд набошад ва дунёи ислом ҳукми ӯро қабул накунад ва агар гуфта шавад, ки дар ин вақт аз имон ягон инчунин сардор мавҷуд нест, ки тамоми мусалмононро муназзам карда битавонад. Пас маънии он чунон хоҳад буд, ки наузубиллоҳ минҳо худо хоҳу нохоҳ барои он суханон ҳам ҳукм медиҳад ва ё матлаби он ин хоҳад буд, ки ҳукми ҷиҳод сирф ба замонҳои Расулulloҳ маҳдуд ва мутааллиқ аст. Лекин ин ҷӣ тавр мумкин шуда метавонад, ки худон қарим ҷиҳодро, ки як руқии муҳим ва бунёдӣ мебошад, ҳоло аз дини ислом бардошта бошад? Шумо худатон дар равшани адлу инсофи худовандӣ фикр намоед?

Ҷиҳоди зоҳирӣ ба ҳар сурат илми ҷанг мебошад, пас барои тамоми мусалмонон сардор, яъне имом зарур

аст. Шумо хастаҳолӣ ва бечорагии тамоми муслиминоро дар ин қуран замин тасаввур карда, ягон сабаби бунёдиеро бигӯед, ки имрӯз мусалмонон дар ҳар манотиқу масокни ба чунин аҳвол мубтало чаро ҳастанд? Ва шумо бидуни ин ҷӣ хоҳед гуфт: Он ҷӣ мусалмонон дар даврони Расули ақрам муттаҳиду муттафиқ буданд, онҳо ба ҳамон андоза имрӯз мутафариқ ва мунташир ҳастанд ва дар ин ифтироқи интишори онҳо қарнҳо гузашт. Ҳоло ин ки парвардигори олам аз ин нофармонӣҳои хатарнок ба хотири барқанор мондан барвақт иршод фармуда буд, ки: *Ваътасиму би ҳаблаллоҳи ҷамиан вало тафаррақу* (сураи 3, ояи 103), яъне "ва ҷанг занед ба расани худо, чамъ омада ва пароканда машавед", чаро ки хатари ҷудо шудани дастӣ шумо аз ин расани худо мутасаввир аст. Ҳоло илзоми фирқа-фирқа шудани уммати воҳиди як шахсият бар пайравони Ҳазрати беҳтарини олам(с) мешавад, на ин ки бар расани Аллоҳ таъоло, ки ӯ чаро онҳоро ба зур ва забардастӣ бар як марказ наовард, чаро ки худованди олам дар ин ҷо ин нафармуда, ки "эй расани ман, умуми муъминин ва муслиминоро ба маърифати зоти ҳеш вобаста соз ва онҳоро фирқа-фирқа шудан нагузор", балки он зоти тавонону доно инро фармуд, ки: *Эй гуруҳи муслимин! Шумо ба таври якҷо расани мазбути худоро бо бисёр мазбути ва мустаҳкамӣ дар ҳифозат нигоҳ дошта ва фирқа-фирқа нашавед*.

Оё ягон китоби осмонӣ имом шуда метавонад?

Дар сураи Худ (11), ояи 17 иршоди борӣ таъоло аст, ки: *"Афаман қона али баййинатин мин раббихи ва йатлуҳу шохидун минҳу ва мин қаблиҳи китобу Муса имоман ва раҳматан"*, яъне "Оё касе ки бошад бар ҳуҷҷате аз ҷониби парвардигори худ ва муттасилии вай меояд гувоҳе аз ҷониби парвардигори ӯ ва пеш аз Қуръон гувоҳи вай, буд китоби Мусо ва бахшоқаше мисли дигарон".

Таълими ин ояи қарима он аст, ки Он ҳазрат(с) аз ҷониби раббӣ ҳеш бар далели равшан ҳастанд. Яъне худон таъоло мефармоянд, ки: "Шумо пайғамбари барҳақи Аллоҳ ҳастед ва Алии Муртазо(а), ки ҳиради Шумоанд мобаъди Шумо ҳаққонияти ҳузурро гувоҳ

мебошанд" ва дар ин бора як гувоҳи дигар қабл аз Он ҳазрат китоби Ҳазрати Мусо "Таврот" аст, ки барои мардумон имом ва раҳмат буда ва ин тамоми ҳақиқатҳои мусаллама ҳастанд. Магар саволи китоби Мусо, ки "Таврот" аст, у бар кадом ҳайсиат имом буд?

Ҷавоби он ин аст, ки ин сухан дар дастури забони арабӣ шомил аст, ки мувофиқи он дар баъзе ҳолат ягон чизро ба номи чизи дигар ёд мекунанд, ки аксаран ҳамроҳи он бошад. Масалан уштуреро, ки машқҳои об меоварад ва дар ин кор муқаррар аст, машқ ё машқиза меноманд ва чунин мисол бар иловаи забони арабӣ дар дигар забонҳо ҳам ёфт шуда метавонад, чунонки аҳли илм аз ин ҳақиқат огоҳанд, ки Он ҳазратро дар Қуръони маҷид (сураи 65, оёти 10,11) ба исми "зикр" мавсум кардааст. Холо он, ки зикр номи Қуръон аст ва дар ин маънӣ Ҳазрати Расули акрам Қуръон гуфта шудааст ва ин сухан аз чанд ваҷҳ дуруст аст. Дар он чизе вучӯҳи зоҳирӣ ва чизе ботинӣ ҳаст. Пас собит гардид, ки таъвилан пешвои руҳонӣ (пайгамбар ё имом) — ро китоби илоҳӣ ва китоби самовиро пешво ё имом гуфта мешавад.

Ваҷҳи дигари мавсум кардани китоби осмонии "Таврот" — и Ҳазрати Мусо (а) ба исми имом ин аст, ки ҳар китоби илоҳӣ фи — л — асл ба ҳайсиати руҳи илму ҳикмат, яъне як нури зинда мебошад ва он ба ҳақиқат руҳи имом аст. Алғараз, руҳи муқаддаси Мавлоно Ҳоруи (а) бар Ҳазрати Мусо (а) ба сурати китоби руҳонӣ ваҳӣ карда шуда буд. Пас воқеъоту ҳолати он руҳонӣ ва руҳониятро баргардон карда, дар таҳрири коғазӣ "Таврот" навиштаанд, магар асли "Таврот" дар сурати руҳонӣ ва нуруи мавҷуд буд. Яъне "Таврот" — и ҳақиқӣ аз нури имоми олисифот чудо набуд, тавре ки дар Қуръони пок вазоҳат фармуда, ки: "Кул ман анзал — ал китоба — л — лази чоа биҳи Мусо нуран ва худан линносн таҷъалунаҳу қаротиса тубдунаҳо ва тухфуна касиран" (сураи 6, ояи 92), яъне "(Эй Расул!) Бигу, ки фуру фиристод китоберо, ки овардааст уро Мусо ва равшанӣ ва ҳидоятӣ мардумонро мегардонид уро, ду қисм варақҳо ошкоро мекунед онро ва пинҳон мекунед бисереро ва омӯхта шудед".

Ҳикмати ин ояи муқаддаса мефаҳмонад, ки "Таврот" дар ду сурат мавҷуд аст, чуноне ки дар сурати асли ва аввал ба ҳайсиати руҳи муқаддаси

ҳамагир ва нури муъҷизоте дар сурати илм, ҳикмат, рушду ҳидоят дар дилу димоғи Ҳоруи ва Мусо алайҳимуссалом мавҷуд буд. Аз он ба масдақи "худан линнос" ин тавр мардумонро ҳидоятӣ муъҷизона мерасид, ки ба роҳи ростӣ ҳуҷҷатони ҷавонро равшани илҳоме ҳосил мешуда буд. Пас онҳо зареан доъиёни марбутан хеш мардумонро ҳидоят менамуданд. Дар сурати дуввумӣ ё ҷисмонӣ он чи ҳам буд, ҳоли он дар ояи мундариҷаи боло зоҳир ва возеҳ аст.

Холо аз тафсили ин ҳикмати қуръонӣ ин ҳақиқат ба пояи субот мерасад, ки "Таврот" яқинан дар ҳолати аслии худ ва кайфият нури имом буд, ки аз он нури поки Мавлоно Ҳоруи мурод аст. Барои тавсиқ ва тасдиқи мазиди ин ҳақиқат бар ин ояи муқаддаса гавр шавад, ки: "Ва қазолка авҳайно илайка руҳан мин амрино мо кунта тадри мо алкитобу ва ло — л — имону валакин чаъалноҳу нуран наҳди биҳи ман нашоъ миң ибодино ва иннака латаҳди ило сиротин мустақимин" (сураи 42, ояи 52), яъне: "Ҳамчун ваҳӣ фиристодем ба сӯи ту Қуръонро аз каломи худ, намедонистӣ ки чист китоб ва намедонистӣ ки чист имон, валекин сохтаем ваҳӣро равшани роҳ, менамоем ба он ҳар ки ро мехоҳем аз бандагон хеш ва ҳар онна ту ҳидоят кунӣ ба сӯи роҳи рост".

Аз ин иршоди илоҳӣ ин ҳақиқат зоҳир аст, ки Қуръони ҳақимро ҳам инчунин аслияту ҳақиқати руҳонӣ мавҷуд аст, ки онро нури пайгамбар ё имом мегуянд. Агар кадом шахсе бовучуди ҳақонӣ ва маорифи мазкураи китоби илҳомӣ ва нури, ки дар равшани Қуръони ҳақим баён шуд, ин савол кунад, ки китоби осмонӣ дар нури пайгамбар ё имом чӣ тавр мавҷуд шуда метавонад? Боз ҷавоби муфассали он ба таври ақля дода мешавад, ки бубинед, вақте ки шумо ба ягон азизи худ хат навишта мекунед, онро албатта аз дилу димоғи худ иншо менамоед. Дар ин ҳангом чунин намешавад, ки чӣ қадар маълумоте, ки навишта шудаанд, онҳо аз веҳни шумо хориҷ шуда, дар хат ба тавр чо дода шудаанд, ки гуё ягон чизи моддӣ аз як қоса ба қосаи дигар андохта шуда, он чиз дар қосаи аввалӣ боқӣ намона бошад. Баръакс он маълумоте ки дар хат таҳрир шудааст, дар дилу димоғи шумо, дар ҳолати аслии худ қоим мемонад ва дар онҳо заррае камбудя пайдо намешавад, балки он маълумот дар

кайфияти қалбиву зеҳни мавҷуд мебошанд. Он маълумот то замоне ки дар зеҳни инсонанд, онҳо кадом сурати таҳририро доро намебошанд. Ва ин суҳан аз ин баҳс алоҳида аст, ки инсон ба қувваи иродаи хеш дар ҳаёл ҳам чизеро таҳрир карда метавонад. Пас аз ин мисол ва далел ин ҳақиқат возеҳ гардид, ки он чӣ нури муъҷизоти илму ҳикмати Куръон дар зоти ақдаси Муҳаммад(с) ва Аля(а) тулуъ карда буд, он аз навиштани Куръони азим кам намегардад.

Агар дар ин ҷо, ин савол бошад, ки Куръон аз маълумоти пайгамбар ва имом навишта нашуда буд, балки онро Аллоҳ таъоло аз лавҳи маҳфуз бар Он ҳазрат нозил фармуда буд, пас ҷавоби он чунин бошад, ки "бешак Куръон бар Он ҳазрат(с) аз лавҳи маҳфуз нозил шудааст". Лекин ин суҳанро доништан зарур аст, ки он чӣ таърир нозил шудааст? Ва лавҳи маҳфуз чист?

Бояд донист, ки Куръон ба ҳайсиати як руҳи зиндае бар қалби мубораки Он ҳазрат(с) нозил шудааст ва таъкиран нузули Куръон дар асрори руҳоният мамлуст, барои шарҳи он навиштани мақолаи ҷудогона лозим меафтад.

Мухтасари он ин аст, ки он чизе дар дил нозил мешавад, сурати маълумот ва мафъулоти ихтиёр мекунад ва ин доираи он аз васеъ ҳам васеътар мешавад, то он ки тамоми коинот ва мавҷудот дар он гунҷониш мешавад. Чунончи руҳи Куръон, ки бар Ҳузурӣ ақрам ваҳй карда шуда буд, дар зоти ақдаси Он сарвар(с) ба сурати олами малакут олами фариштагон ийёр шуда омада буд. Он аз илми ҳикмат ва кашфи ҳақиқати як дунёи мукамал равшан буд, ки тарҷуман мушоҳидот ва муҷарработи онро ба забони арабӣ Он ҳазрат(с) фармуданд ва бо ин тарз сурати таҳрири Куръони пок ҷамъ карда шуда, лекин руҳ ё нури Куръон бидуни каму кост дар зоти шарифи Он ҳазрат(с) то охири муддат мавҷуд буд.

Ҳоло саволе боқӣ монд, ки пас ин руҳ дар Алии Муртазо чӣ тавр омад?

Барои он таҳрири гуфта мешавад, ки ба ҳукми: "Ва кулла шайин аҳсайноҳу фи имомин мубин" (сураи 36, ояи 12), яъне: "Ва ҳар чизеро иҳота кардем дар китоби зоҳир ба иборати дигар тамоми чизҳо дар нури Аля, имоми мубин, китоби мубин, умм-ул-китоб ва лавҳи маҳфуз аст. Ва дар ин тамоми чиз аст ва бидуни нури

имом кадом чиз дар дараҷаи лавҳи маҳфуз шуда наметавонад, чаро ки агар аз тасавури лафзии лавҳи қабул гардад, ки назди худо як тахтаи бисёр бузург аст, ки бар он ҳар чиз навишта шуда мавҷуд мебошад. Ҳуд ба худ савол пайдо мешавад, ки оё дар ин қисм навишта ва нависандагӣ зоҳирӣ ҳар чиз омада метавонад? Масалан ақл, шуур, фаҳм, нутқ, тамнз, хушӣ, ғаму ғусса, илм, ҳилм ва бар иловаи зиндагӣ ҳар чизи коиноту мавҷудот, малонка, нуфус, уқул, замона, ҳолати бадалшудан он ва ғайра, ин тамоми суҳанон дар кулли шайин дохиланд. Пас маълум гардид, ки лавҳи маҳфуз номи нури имом аст ва ин нур бар зоҳиру ботини коиноту мавҷудот муҳит ва ҳовя аст ва бо ин тарз дар он тамоми чиз аст.

Ногуфта намонад, ки ақли кулл қалами зиндаи худост ва нафси кулл тахтаи зиндаи худост. Ва инро бояд донист, ки ақли кулл нури Муҳаммад(с) аст ва нафси кулл нури Аля(а) аст, ва Куръон аз қалами ақли кулл бар лавҳи нафси кулл дар таҳрири руҳонӣ навишта шудааст. Ҳоло шумо бигӯед, ки дар шахсияти Он ҳазрат(с), он чӣ таҳрирҳои руҳонӣ мункашаф шуданд ё он ки Куръон нозил гардид, ӯ аз кучо шуд? Аз нури Алии олисифот, ки ба номи лавҳи маҳфуз машҳур аст, агарчи нури Он ҳазрат(с) ба ҳайсиат қалами илоҳӣ буда, лекин қалам дар азал ба амри худо бар лавҳи тамоми чиз навиштааст ва ҳоло ҳар чиз бар лавҳи маҳфуз мавҷуд аст, низ зоҳир аст, ки барои навиштан тарафи қалам рӯчӯ мешавад ва ҷиҳати хондан — сӯи тахта. Пас маълум гардид, ки Он ҳазрат(с) аз умм-ул-китоб ё лавҳи маҳфуз ва нури Аля(а) ҳикмати таҳрирҳои худро мушоҳида карда буд ва за ин ҷо ин Куръони пок ҳосил омадааст.

Имоми мубин.

Дар сураи Ҳичр (15), ояи 79 иршод аст: "Фантақамно минҳум ва иннаҳумо лаби имомин мубинин", яъне "пас интиқом кашидем аз эшон ва шаҳрҳои қавми лут ва шаҳрҳои ки ҳар ду ба роҳи ошкор ҳастанд". Паҳлӯи зоҳири ин оят муттааллиқ ба қавми лут, қавми шуъайб ва шаҳрҳои онҳо аст, ки он мардум пайгамбарони худро дурутгу шумурда ва саранҷом аз азоби илоҳӣ ҳалок шуданд ва он ҳар ду шаҳр табоҳу

барбод шуда буданд, чунончи деҳоти қавми лут аз қабиле Садум ва ғайра ва деҳоти қавми шуъайб аз қабиле Мадйан, ки табоҳу барбод шудаанд, осор ва нишоноти онҳо дар тули роҳ, ки аз Араб ба тарафи Шом меравад, ҳоло ҳам ба назар меояд.

Зоҳир аст, ки дар ин ҷо аз лиҳози лугавӣ лафзи "имом" ба маънии роҳ омадааст. Дар ин заррае ҳам шак нест, ки аз эътибори ҳикмат имом роҳ ҳам ҳаст. Яъне сироти мустақим ва сабили худо ва роҳро номҳои дигар ҳам ҳастанд, мисли маъраб, маслак, шарият, тариқат, минҳоҷ ва ғайра. Магар аз тамоми ин лафзҳо мурод имоми олисифот аст, чаро ки аз эътибори дунявӣ ва моддӣ роҳу роҳнамо ду чизи ҷудо-ҷудо мебошанд, вале аз лиҳози диниву руҳонӣ номи воҳид, нури ҳидоят — роҳ ҳам аст ва роҳнамо ҳам. Як далели равшаниӣ ҳақиқат аз Қуръони пок ин аст, ки: "инна раббӣ ало сиротин мустақим" (сураи 11, ояи 56), яъне: "Ҳар онна парвардигори ман бар роҳи рост аст".

Яъне дар равшаниӣ нури маърифат ва чароги ҳидоят худо муяссар мегардад. Ӯ ин матлабро дар алфози содда ин тавр баён менамоем: нури поки имоми ақдас он роҳи рост аст, ки бар он худост ва барои бандагонӣ худо тасавури ҳақиқии худо, дидор, мулоқот ва маърифат бар роҳи ҳамон нури яқинӣ аст. Ва ин роҳи нур ба таври доим қоним, барҷо ва барҳол аст.

Аз ҳикматҳои ин ояи муқаддаса яке ин ҳам аст, ки матлаби имоми мубин, қисме ки зикр карда шуд, сироти мустақим аст, ки роҳи нур аст, чунончи вақте муъминони ҳақиқӣ дар роҳи нуруният ва руҳонияти имоми мубин рафтанд менамоянд, пас онҳо аз дидан дилнисолҳои бешумори умматҳои собиқаро мушоҳида карда метавонанд ва дар ин силсила аз қавми лут ва қавми шуъайб ва ҳоли деҳоти ҳар дуи онҳо ҳам шомил аст.

Дар ин иршоди илоҳӣ як ҳикмати дигарӣ ин ҳам аст, ки аз эътибори усули ададӣ адади "як" бар ваҳдонияти Аллоҳ таъоло далел аст ва баъди он адади "ду" меояд, ки дар миёни ваҳдат ва касрат аст, яъне миёни ҳар ду восита ва василааст. Ва як хосияти дигарӣ он ин аст, ки касратро наздики ваҳдат меоварад. Пас адади ду аз рӯи ҳикмат аз ҷумлаи мавҷудот ва махлуқот барои ин ду қисм ду ҳастӣ муқаррар аст, ки дар ду ҷаҳон баъд аз худо дараҷан онҳо баланд бошад, тавре ки дар аъдод ва шумор баъди якӣ дуй меояд. Ва он ду

ҳастӣ ақли кулл ва нафси кулл ҳастанд, чунончи аз ин лиҳоз ва "иннаҳумо лаби имомин мубинин" — ро таъвил чунин аст, ки ақли кулл ва нафси кулл ҳамроҳи имоманд, чаро ки дар ду олами "ҳасту буд" ва дар ҳудуди руҳонӣ аз ҳама азим ду фаришта ҳаминҳоянд.

Инро низ бояд фаҳмид, ки дар маротиби қонинот "ду" — и аз ҳама чизҳо бузургтар арш ва курсианд, дар олами илми илоҳӣ лаҳв ва қалам ҳастанд, дар қавми ваҳдат рубубият ва убудият мебошанд, дар дунёи ислом Қуръону Ҳадис аст, дар олами ҷисмонӣ нотиқу асос — Муҳаммад(с) ва Аля(а) мебошанд, дар доираи ҳастӣ руҳоният ва ҷисмониятанд, дар мақомоти таълим маҷмаъ ал-баҳрайн ҳастанд, яъне ду дарёи (баҳри) пайвастанд, дар арсаи вужуд дунё ва охираат ва ғайра, чунончи дар иннаҳумо дар ин замири таския аз дунёҳои маъкура ба ҷониби он чизҳои азим ишора аст, ки бар он адади "ду" ба ҳақиқат итлоқ мешавад. Пас ин ҳақиқат возеҳу равшан гардид, ки имоми мубин номи ҳастӣ аст, ки аз зоти олисифоти он кадом ҳақиқат ҷудо ва дур нест.

Тасавури доимияти (ҷовидонии) имом.

Дар сураи Бани Исроил (17), ояи 71 Аллоҳ таборак ва таъоло иршод менамояд: "явма надъу кулла уносин би имоминҳим", яъне "рузе ки бихонем ҳар фирқаро бо пешвои эшон". Ба хотир бояд дошт, ки ин оят аз лиҳози маънии лафзӣ ба ин қисм аст, тавре ки "қад алима кулла уносин машрабахум", (сураи 2, ояи 60), яъне: "Бидонист ҳар қавм обхурди худро". Чунончи дар силсилаи ҳикмати ин ояи қарима дар ин ҷо нахустин аз ҳама матлаб лафзи "унос" доништан зарурӣ аст ва он тавре аст, ки унос ҷамъи инс аст ва сурати дуввумӣ он унос аст, ки дар Қуръони қарим барои тақсими хурди мардумон омадааст, қисме ки мардумони Ҳазрати Мусоро уммати Мусо гуфта мешавад ва онҳоро бидуни кадом изофат ва нисбат "нос" ҳам гуфта мешавад, магар тамоми онҳоро якҷо карда, унос гуфта намешавад, чаро ки унос дар Қуръон барои тақсими кучаки мардумон истеъмола шудааст, яъне аз 12 қабиле қавми Мусо(а) ҳар қабиларо унос гуфта шудааст. Матлаб аз он ин шуд, ки нисбати имоми вақт инсонҳоро унос гуфта шудааст, тавре ки

нисбати пайгамбар мардумон уммат гуфта шуданд, чунки дар даври ҳар пайгамбари нотиқ чанд имом мебошанд, пас мардумони замонаи ҳар имом уммат ва қавм гуфта намешаванд, балки унос гуфта мешаванд.

Ҳақоқи боло баёнгарии он ҳастанд, ки имоми олимақом алайҳиссалом ба таври ҳамеша дар миёни аҳли дунё мавҷуд ва ҳозир ҳастанд ва ҳамин сабаб аст, ки Аллоҳ таъоло дар рузи қиёмат, дар адолатгоҳи ҳеш мардумони ҳар замонаро ҳамроҳи имоми вақташон металабад. Ин аз он сабаб аст, ки худо имомро барои нуфуси дунё сарчашмаи ҳидоят ва василаи наҷот сохтааст, магар мардумон онро надонистанд ва низ аз он хотир, ки имом алайҳиссалом бар аъмоли инсонҳо гувоҳ аст, чунончи худои таъоло аъмоли хубу бади мардумонро файсала намекунад, то вақте ки имом бар аъмоли онҳо гувоҳи надихад.

Ин усулро доништан зарур аст, ки баъзе сифоти Аллоҳ таъоло нисбати пайгамбар ва имом алайҳимассалом истифода мешаванд ва тариқан маълум кардани инчунин сифот он аст, ки дар паҳлуи сад номи худо сад номи пайгамбар ва сипас сад номи имом дида шавад. Яқин он чӣ асмон сифотии худо дар асмон пайгамбар ё имом меоянд, онҳо чунин асмон худо ҳоҳанд буд, ки ба нисбати пайгамбар ва имом собитанд. Масалан, аз ҷумлаи асмон сифотии худо яке ҳам ал-ҳодя аст, яъне ҳидояткунанда. Ҳамин исми сифате аз Расули акрам ҳам аст ва аз Имоми атҳар ҳам. Лазо барои донишмандон зоҳир аст, ки худо аз ин сабаб ҳодя аст, ки у барои ҳидоят пайгамбар фиристодааст. Пайгамбар аз ин сабаб ҳодя аст, ки дар вақти худ мардумонро ҳидоят карда ва барои мардумони оянда аз оли худ имом муқаррар фармуд ва кори ҳидоят бар имом омада, мукамал гардид.

Ҳамин тавр аз номҳои худо яке номи ал-Шаҳид аст, яъне гувоҳ. Аз пайгамбар ва имом низ ҳамин ном аст ва маънии он чунон аст, ки худо пайгамбарро ба таври гувоҳ фиристодааст ва пайгамбар ба ҳукми худо имомро ба ҷои худ бар махлуқ гувоҳ сохтааст, бинобар он имоми олимақом бар аъмоли башар гувоҳи мутлақ мебошад. Ва ҳамин ваҷҳ аст, ки худо дар рузи қиёмат мардумони ҳар замонаро ҳамроҳи имомашон талаб менамояд.

Худо бо имом ҳар вақт муҳотиб аст.

Дар сураи Анбиё (21), ояи 73 худои таъоло иршод менамояд: "Ва ҷаълноҳум аниматан йаҳдуна би амрино", яъне "ва пешво гардонидем эшонро, роҳ менамуданд ба фармони мо". Аз ҳикмати ин ояи қарима ба таври соф зоҳир аст, ки тақаррури аниматан барҳақ Аллоҳ таъоло худ мефармояд ва ҳазароти аниматан мутобиқи маншани амри парвардигори олам бандагонии худоро ҳидоят менамуданд. Аз ин оят ин ҳам зоҳир аст, ки барои фармудани амру иршод Аллоҳ таъоло ҳар вақт бо аниматан атҳар муҳотиб мебошад. Ин хитоби илоҳиро хоҳ мо тавфиқи хос бигуем ё ҳидояти нуронӣ, боз ба ҳар ҳол имомони барҳақро амру фармони худои таъоло мутобиқи зарурати вақту макон тоза ба тоза ҳосил мешавад. Зеро амри илоҳӣ барои онҳо махсус аст, яъне ин ҳазарот аз яктараф амру фармони Аллоҳ таъоло ҳосил мекунад ва аз тарафи дигар ба аҳли дунё онро ноғиз мегардонанд. Ва дар ин маънӣ ин огоён улуламу гуфта мешаванд, яъне соҳибони амр.

Ҳар он донишманде ки ба ҳастии худо қонил бошад, бо андак гавру фикр қардан ин ҳақиқатро ҳосил мекунад, ки аз руи қонуни раҳмати худои таъоло ин суҳан қатъан номумкин аст, ки худованд чун раҳмону ғаҳим аст, ҳеҷ вақт аз аҳли дунё зареаи амру ҳидояти худ (яъне имоми замон)—ро бардошта бошад ва ин ҳам барои абнои башар муҳол аст, ки онҳо ягон вақт аз сарчашмаи ҳидояти худовандия бениёз шаванд. Пас вочиб ва лозим аст, ки дар ҳар замона имом дар либоси башарият назди абнои башар ҳайю ҳозир бошад, хоҳ даври нубувват бошад ё аз имомат.

Возеҳ бошад, ки аз Ҳазрати Одам(а) гирифта, то Ҳазрати Хотам ул-анбиё он чӣ замони гузашта мебошад, онро даври нубувват гуянд ва аз Он ҳазрат(с) то қиёмат он чӣ замона мегузарад, он даври имомат гуфта мешавад ва дар он ҳарду замона ин фарқ аст, ки дар даври нубувват баъзе аниматан киром алайҳимуссалом ба амр худо ҳамроҳи имомат кори нубувватро ҳам анҷом медоданд, лекин азбаски даври имомат ҳоло муттасил ба даври қиёмат аст, аз ин сабаб дар он аниматан тоҳирини оли Муҳаммад(с) сирф умури имоматро анҷом медиҳанд.

Имоми парҳезгорон

Дар сураи Фурқон (25), ояи 73 калиман имом ба ин шакл омадааст: "вал-л-азина йақулуна раббано ҳаб лано мин азвочино ва зурриётини қуррата аъйунин ва аҷбално дилмутаққина имоман, яъне ва ононе, ки мегуянд: Эй парвардигори мо! Бубахш моро аз занони мо ва аз фарзандони мо равшании чашм. Ва бикун моро пешвои муттақийн (парҳезгорон)".

Аз ҳикматҳои ин ояи муқаддаса як ҳикмати ҳувайдо ин аст, ки тааллуқи хусусин ин дуо ба аниман киром алайҳимуссалом аст, чаро ки сирф ҳамон ҳазарот ин шаъро доранд, ки аз ҳайсиати авлод ва зуррияти хеш ҳам имом муқаррар шаванд.

Аз ин ояи дуоя ин ҳақиқат зоҳир аст, ки имоми барҳақ дар шахсиятҳои авлод ва аҳфоди хеш ҳам имом мебошанд, чунонки ин ақидаи исмоилия дуруст аст, ки мегуяд: "Мавлоно Алай(а)лайҳиссалом дар чомаи башарият Шоҳ Карим Ал-Хусайни Хозир Имоми мавҷуд ва ҳозир ҳастанд".

Дар мазмуни ҳақимонаи ояи мазкураи боло барои мардумони боақлу дониш зикри лонтиҳои сисилан имомат мавҷуд аст. Он ин тавр, ки на сирф дар замонаи мозӣ, балки дар ҳол ва мустақбал ҳам ҳар имом мутобиқи иршоди мазкура ҳамин дарҳостро менамояд, ки ӯ бар иловаи шахсияти хеш дар ҳайсиати фарзандон ва наслҳои оянда ҳам имоми парҳезгорон бошад ва бидуни кадом интифову интиҳо ҳамин силсила барои ҳамеша давом ёбад. Агар баъди бисёр замонаҳо муддати умри сайёраи Замин хатм гардад, боз Аллоҳ таъоло нури имоматро ба кадом сайёраи дигар интиқол медиҳад, чунонки дар шуруъ ин нур аз сайёраи дигар назил шуда буд, ки онро ҳубути Одам гуянд.

Бояд дониш, ки маънии имоми парҳезгорон ҳаргиз муқаррар шудани чунин мафҳум намебошад, ки қабл аз вучуди мубораки имоми олимақом чиёе мардум пас аз он имом пайдо шуда, балки матраби он ин аст, ки дар натиҷаи ҳидоят парҳезгор мавҷуд бошад ва ё пас аз он имоми замон кадом касеро парҳезгорӣ муяссар бошад ва боз имом ба онҳо мансуб шуда, имом ал-муттақин гуфта мешавад, ё ин қисм гуфта мешавад, ки азбаски имом дар дунё ба таври ҳамешагӣ ҳаст, лизо дар натиҷа парҳезгорӣ ҳам ҳаст ва парҳезгор ҳам.

Як ҳикмати азими дигар дар ин ҷо, дар лафзи зуррият пинҳон аст. Бояд гуфт, ки дар лафзи зуррият ҳикматҳои бешумор пинҳон мебошанд. Вале дар ин ҷо мо аз ихтисор кор гирифта, фақат ҳамин қадар қайд мекунем, ки зуррият ва зарра алфози як модаанд. Лозим ба дониш аст, ки аз зуррият то авлод фарқи бориз дар миён аст ва он ин аст, ки зуррият номи зарраи руҳ ё нуқтаи руҳ аст, ки дар хун ва халиёти инсон аст ва кунун аз мароҳили тавлид нагузашта бошад. Ва авлод ин тавр зарротро он вақт гуфта мешавад, ки аз мароҳили тавлид қаблан гузашта бошад. Як далели равшани ин ҳақиқат он аст, ки дар хуну халиёти ҷисми инсон он ҷа зарротҳои бешумори руҳи ҳайвонӣ ва зиндагӣ мавҷуд ҳастанд, номи қуръониашон зуррият аст. Ва дар сурати иршоди қуръонӣ он чунин аст: "Ва оятун лаҳум анно ҳамално зурриятаҳум фи ал-фудки -л-машхуни" (сураи Ёсин (36), ояи 41), яъне "ва нишона ҳаст эшонро, ки мо бардоштем қавми бани Одамро дар кишти пур карда шуда". Аз ин мебарояд, ки он муъминоне ки дар кишти Нух ба вақти тӯфон савор шуда буданд дар хуну халиёташон зарротҳои зиндагии мункиринашон, яъне зуррият мавҷуд буд ва дар Каломи пок иршод аст: "Ва из ахаза раббука мин баня Одама мин зухуриҳим зурриятаҳум" (сураи ал-Аъроф (7) ояи 172), яъне "ва ед кун чуи гирифт парвардигори ту аз баня Одам аз пушти эшон авлоди эшонро". Аз ин ояи карима зоҳир аст, ки аз пуштҳои фарзандони Одам он ҷа руҳҳо гирифта шуда буданд, дар онҳо руҳҳои тамоми мардумони дунё шомил буданд. Чаро ки бар ин мавқеъ руҳҳои дар ҳоби гафлат рафта, ба он мақсад бедор карда шуда буданд, ки тааллуқи он на ба чанд руҳ буда, балки ба тамоми арвоҳ будааст. Ба ҳар ҳол ҳулосаи ҳар се ояти мазкураи боло ин аст, ки дар байни хуну халиёти инсон дар як ҳолат, қисме хобнда мавҷуд ҳастанд, ки аз онҳо сирф чанд руҳ мутобиқи қонуни фитрат дар сурати авлод намудор мешаванд ва боқӣ албатта худ дар мавҷҳои руҳонии ҳасл, таваҷҷуҳ, муҳаббат, таълим, дуои хайр ва ғайра дар худ ва бегона интиқол мешаванд. Ҳамин суҳанон дар дуои мазкураи аниман тоҳирин ҳам ёфт мегарданд, ки наздики Он ҳазрат(с) равшании чашм (яъне фарзанд) дар ду сурат мумкин аст. Чунонки сурати аввал ҷисмоният аст ва дигаре руҳоният "мин

азвоҷино". Аз модарони мо зикри фарзандон, навоса, қавоса ва наслҳои онда аст. Лекин бояд фаҳмид, ки "ва мин зурриятино" аз зуррияти мо тазкирани авлоди ҷисмонӣ нест, балки аз он фарзанди руҳонӣ мурод аст. Хамин ваҷҳ аст, ки барои ин тавр фарзанд он ҷа дуо шудааст, дар он модарони ҷисмонии ҳазароти аймма шарик карда нашудаанд.

Дараҷан фарзандони руҳонии имом

Дар сураи Қасас (28), ояи 5 калимаи имом дар ситан ҷамъи ин тавр омада аст, ки: "ва нуриду ан намуна ала аллазина астузънфу фи л-арзи ва наҷъалаҳум аймматан ва наҷъалаҳуму -л-ворисина", яъне "ва мехостем, ки неъматҳои фаровон диҳем бар онон, ки забун гирифта шуданд дар замин ва пешво созем эшонро ва ворис кунем эшонро".

Ояи маъқула боло зоҳиран дар бораи Ҳазрати Мусо ва Ҳазрати Ҳорун ва муъминони фармонбардори онҳост ва ботинан дар бораи тамоми айммаи барҳақ ва тамоми фарзандони руҳонии онҳост. Ва натиҷан хулосан ин оят он аст, ки дар дунё мункирин имоми олисифот ва қабулкунандагони онро заифу нотавон нишон додани мешаванд. Болои онҳо зулму ситам карда ва онҳо аз сафҳаи ҳастӣ нобуд сохтан кушиш мешавад. Вале худованди олам ин тавр гароими нопоки мункиринро дар ҳок яқсон месозад, болои имом ва пайравони ҳақиқии ӯ эҳсон мекунад. Дарахти имоматро мавқеъи нашъунамо иноят мекунад ва имом (а) ва фарзандони руҳонии ӯро вориси молу мулки зоҳирӣ ва ботинӣ менамояд ва онҳо сардори дину дунё ато менамояд.

Аз андаке гавру фикр дар сари ин масъала шуморо маълум мешавад, ки ин ояи қарима дараҷан фарзандони руҳонии имом, яъне муъминони ҳақиқиро дар имомат шомил кардааст ва дар ин қадом шакл нест. Аввал аз ин сабаб, ки қадом қавми фотех дар дунё набошад, сардоре барои худ интихоб менамояд. Дар навбати худ ин сардорӣ аз тамоми қавм низ ҳаст. Ба тарзи дигар гуем, саросари қавм сардор аст. Дуввум аз ин хотир, ки агар як шахс подшоҳ аст, пас дар ин шаъну шавкат пайвандону ақориби ӯ ҳам шарик ҳастанд ва саввумӣ аз ин сабаб, ки агар падар подшоҳ аст, яқинан фарзанд ҳам подшоҳ хоҳад буд ва ё бар қадом вазифаи баланд

мумтоз хоҳад буд, ба шарте ки лонқу фармонбардор бошад.

Савол: Агар як ҳинду ислом қабул кунад ва муриди имоми барҳақ шавад, пас ӯ ҷа тавр фарзанди руҳонии имом шуда метавонад, вақте ки руҳи ӯ аз таълими ҳиндӣ мамлу аст?

Ҷавоб: ӯ ин тавр фарзанди руҳонии имом шуда метавонад, тавре ки Салмони Форсия фарзанди руҳонии пайгамбар ё имом шуда буд, ҳоло он ки ӯ дар мароҳили ибтидоӣ оташпараст буд.

Агар қадом шахсе савол кунад, ки агар ҳавз аз оби гандаву нопок пур шуда бошад онро ҷа тавр соф бояд кард? Ҷавоб бояд дод, ки ба сурати осон софу пок карда метавонад. Он ин тавр, ки аз наҳр дар ҳавз оби поку соф ҷорӣ карда шавад ва барои чанд муддат оби ҳавз ҷорӣ монда шавад, то ки ин оби тоза он оби гандаро аз маҳраҷ ва берунафт хориҷ созад ва дар ҳавз оби поку соф бимонад.

Қабл аз ин гуфта шуда буд, ки руҳҳо ба мавҷҳои руҳонии таълим, хаёл, тавачҷуҳ, дуои хайр ва гайра дар худиву бегона мунтақил шуда мераванд, ки мушобеҳи ҳамон оби ҳавз аст. Дар ин ҷо ба ҷои оби гандаро ҳавз ва пур кардани он бо оби пок руҳҳои нопок беруна карда шуда, руҳҳои пок қоим гардонда мешаванд.

Агарчи назди ҳамагон ин сухан машҳур аст, ки дар байни инсон се руҳ аст ва дар байни инсонии комил чаҳор руҳ мавҷуд аст. Боз ҳам ин як сухан ҳақиқати ҷобит аст, ки зарротӣ маҷмуъи он се ё чаҳор руҳ бешуморанд ва бидуни Аллоҳ ягон инсон онро шумор карда наметавонад.

Пас аз он лотейдод руҳҳо як руҳ бар маркази худ ва анояти инсон қор мекунад, боқӣ тааллуқи руҳҳо ба қадом узве ки бошад, ҳамон қор мекунад. Магар тамомаи мутаманнои ин сухан ҳастанд, ки ӯ бар марказ қабза кунад. Чунончи дар натиҷан зикру ибодат он зарротро мавқеъ муяссар мешавад ва аз назди ягон зарран дигар ҳамон вақт бар марказ меояд ва аз ибодат хамин силсила барои ҳамеша ҷорӣ аст. Номии ин чиз назди суфийён таҳлили нафс ё тазкиии нафс аст.

Имом сарчасман хидоят аст.

Дар сураи Қасас (28), ояи 41 иршод аст: "Ва чаъалноҳум аймматан йадъуна ила-н-нори ва явма-л-қиёмати ло йунсарун", яъне "ва гардондем эшонро пешвоёне ки меҳоҳанд ба сун оташ ва рузи қиёмат нусрат дода наshawанд".

Аз ин фармони илоҳӣ, ин ҳикмат зохир аст, ки Фиръавн ва Ҳормон ва монанди он чандин сардори кофир барои мардумон ин қисм пешво буданд, ки мардумонро ба тарафи оташи дузах металабиданд. Аз ин ба таври аён маълум мегардад, ки нофармонӣ, гумроҳиву кофирӣ агарчи осон аст, лекин ин чиз ҳам бидуни сардору пешво мумкин нест. Пас фармонбардорӣ, хидоят ва имон ба гайри пешво, яъне ҷӣ гуна бидуни имом мумкин шуда метавонад?

Бояд дониш, ки агар барои қонуни қудрат ин сухан зарурӣ аст, ки дар назди мардумон кадом ин тавр шахсе мавҷуд бошад, ки онҳоро аз роҳи рост гумроҳ карда, роҳи дузах нишон бидиҳад, боз дар муқобили он ин амр зиёда зарурӣ аст, ки дар дунё низ кадом инчунин шахсе ҳам ҳамеша мавҷуд бошад, ки тарафи сироти мустақим раҳнамоӣ карда, ба бихишт расонда битавонад ва ин гуна шахс фақат имоми замон мебошад.

Парвардигори олам он шахсеро, ки сардори куфр месозад, пас уро бе созу сомон сардор намесозад, балки уро бо сомони қисми зоҳириву модӣ ва сарвати рангоранг, бо ҳамроҳи илму ҳунари зоҳирӣ ороста месозад. Он вақт ӯ мардумонро аз роҳи ҳақ гумроҳ карда, ба роҳи ҷаҳаннам мебарад, тавре ки қавли Куръон аст: "Ва қола Мусо: раббано иннака отайта Фиръавна ва малааҳу зинатан ва амволан фи-л-ҳайоти ад-дунё, раббано лиузиллу ан сабилика" (сураи 10, ояи 88), яъне "Ва гуфт Мусо: Эй парвардигори мо! ҳар қина ту додай Фиръавн ва қабилан уро зинат ва молҳои бисёр дар зиндагонии дунё. Эй парвардигори мо! То гумроҳ кунанд оламо аз роҳи ту". Пас лозим аст, ки худованди олам ба сардори имон, яъне имом ҳам чизе мол ва дорой ато кунад, то ки ӯ мардумонро хидоят карда битавонад. Зеро, маъмулан, афрод фитратан ба тарафи он шахс мутаваҷҷеҳ намешаванд, ки назди он чизе ҳам намебошад. Чунончи парвардигори

олам имоми барҳақро аз молу мулки руҳонӣ сарфароз фармуда аст, ки дар сурати илму ҳикмат аст, ки аз сабаби он соҳибони ақлу дониш муттаваҷҷеҳи имом мешаванд. Дар ҳикматҳои ояи мазкураи боло ин ҳам иршод аст, ки дар рузи қиёмат, яъне дар дари руҳоният сардорони куфрро кадом мадад дода намешавад. Боз маълум гардид, баръакси он ҳол, сардорони имонро мадад дода мешавад, яъне фатҳу нусрат ва голибият аз аймман атҳор ва тобеъини он хоҳад буд.

Маънии сабру тайаққунн имом

Дар сураи Саҷда (32) иршод аст: "Ва чаъално минҳум аймматан йаҳдуна би амрино ламмо сабару ва кону би ойотино йуқинуна", яъне "ва пайдо кардем аз эшон пешвоён, ки роҳ намуданд ба фармони мо, вақте ки сабр карданд ва бо оёти мо яқин меоварданд".

Вазоҳати ин ояи муқаддаса он аст, ки Аллоҳ таъоло аз ҷинси пайгамбарон имом муқаррар карданд, вақте ки онҳо дар имтиҳоноти зоҳириву ботинӣ сабр ихтиёр карданд. Бар пайгамбарону имомон он ҷӣ имтиҳоноти зоҳирӣ меояд, онҳо ба тамоман маълум мебошанд. Магар аз онҳо он ҷӣ имтиҳони ботинӣ гирифта мешавад, аз онҳо бисёр кам мардумон воқифанд. Ба хотир бояд дошт, ки ин озмоишҳо ҳолис имтиҳоноти руҳонӣ мебошанд, ки аз илму ҳикмат, рушду хидоят мамлу ҳастанд, ки зареан он фарзанди имом аз маротиби ҳудуди дин як-як гузашта уруҷ менамояд, то ки ба дараҷаи имомат фоида мешавад.

Аз ин иршоди илоҳӣ ин ҳам возеҳ аст, ки имоми барҳақ ба амри Аллоҳ таъоло мардумонро хидоят менамояд. Матлаби он ин аст, ки имом алайҳиссалом он ҷӣ хидоят мефармояд, он дар асл аз ҷониби худост ва бо ин тарз амру фармони худо дар дунё ҷориву сой аст.

Бояд дониш, ки он ҷӣ хидоят ба амри худо бошад, ҳамон хидоят саҳеҳ мебошад, дар ин роҳнамони саҳеҳ ба тарафи манзили мақсуд ҷавоби ҳар саволи мушкил ва ҳалли яқинии масоили пайдокардан замон ва макон мавҷуд мебошанд. Дар миёни имон овардан бар нишонҳои Аллоҳ таъоло ва бар онҳо яқин доштан фарқи калон аст, чаро ки имон ом ҳам аст ва хос ҳам.

Вале яқин ом нест, хос аст. Чунончи тибқи иршоди ояи мазкураи боло, ки анмман тоҳирин нишонҳои Аллоҳ таъолоро яқин доранд, далели ин амр аст, ки бар анмман киром алайҳимассалом тамоми ҳақиқатҳо ва ҳикматҳои илмуляқин, айнуляқин, ҳаққуляқин зоҳир ва равшан аст ва ягон нишонии худо аз онҳо пӯшида нест.

Тааллуқи тамоми ин суҳанон ба имомшиносӣ аст. Яъне ин суҳанон барои он мардумон муфид аст, ки ба имомат ақида доранд ва ба ин ё он манзили имомшиносӣ расида бошанд.

Дар нури имомат тамоми чизҳо маҳдуд ҳастанд

Дар сураи Ёсин (36), ояи 12 иршоди ҳақ таъоло аст: "Инно нахну нуҳий-л-мавто ва нактубу мо қаддамо ва осораҳум ва қулла шайин аҳсайноҳу фи имомин мубин", яъне "ҳар оина мо зинда мегардонем мурдагонро ва менависем он чӣ пеш фиристоданд. Ва менависем нақши эшонро ва ҳар чизеро ихота кардем дар китоби зоҳир".

Таъвили ин фармони илоҳӣ он аст, ки аз неъматҳои дунёву охираат мутамааттеъ шудан ва аз мавти қаҳолату нодонӣ дар руҳи илму ҳикмат зинда шудан он вақт мумкин аст, вақте ки кадом шахс то маърифати имоми мубин расидан ҳосил кунад. Зеро худованди таъоло аввалан мурдаҳоро зинда кардан зикр фармуда, баъд аъмоли охираат ва осори дунё ва баъди он фармуд, ки ин тамоми чизҳо дар зоти бобаракоти имом маҷмуъ аст. Пас маълум гардид, ки дар равшани маърифати имоми мубин он тамоми ҳақиқатҳо мушоҳида шуда метавонанд ва аз аъмоли дунё ва охираат чӣ фонда бардошта шуда метавонад.

Маънии "имомин мубин" имомин зоҳир ва имомин баёнкунанда, яъне имомин ҳайю ҳозир, ки нури муқаддаси он дар сурати ақли кулл ва нафси кулл дар вучуди худ ҳар ду қаҳонро гунҷонидаанд, дар ҳар ду қаҳон тамоми чизанд ва аз аз он берун кадом чиз нест. Дар маънии мубин имом дар ду сурат зоҳир мешавад ва ҳар ду сурат суҳангӯи мебошад. Он ду сурат - ҷисмоният ва нуруния аст. Яъне имомин олимақом дар либоси башарӣ ҳам зоҳир ҳастанд ва дар пайкари нур ҳам. У дар худуди ҷисмонӣ ҳам суҳангӯи ҳаст ва дар дараҷоти руҳонӣ ҳам.

Дар сураи Аҳқоф (46), ояи 12 иршоди ҳақ таъоло аст: "Ва мин қаблиҳи китобу Муса имоман ва раҳматан ва ҳозо китобун мусаддиқун лисонан арабийан лийунзира-л-лазина заламу ва бушро лимухсинина", яъне "ва пеш аз Қуръон китоби Мусо буд, пешво ва бахшонӣ ва ин китобест бовардоранда (ба) забони арабӣ омада, барои он ки битарсонад ситамгонро ва барои мужда додан некукоронро".

Муъминони ҳақиқӣ бояд бидонанд, ки нури муборак ва муқаддаси Ҳазрати Мавлоно Ҳорун(а) китоби аслии Мусо алайҳиссалом буд, чунки китоби осмонӣ дар кайфияти ваҳӣ як нури зинда мебошад ва дар ин маънӣ китоби Мусо (а) барои мардумон имом ва раҳмат ва руҳи муқаддаси имоми олимақом, яъне зикри китоб будани нур дар ин рисола қаблан низ ёд шуда буд.

Аз муталеаи китобҳои таъвили мазҳаби исмонӣ ин суҳан борҳо пешро шумо хоҳад омад, ки дар забони илми таъвил имом ё асосро китоб гуянд, чунончи асоси ҳар пайгамбари нотиқ китоби яздонии он аст. Ҳамин тавр, матлаб аз китоби Мусо Ҳазрати Мавлоно Ҳорун алайҳиссалом ҳастанд, ки номи нури муборакашон "Таврот" аст.

Баръакси ҳақиқати мазкура агар мо ин суҳанро қабул намоем, ки қабл аз "Қуръон" китоби "Таврот" -и зоҳирӣ дар он ҳолате дар даври худ буда, ки у барои мардумон пешво ва раҳмат буда, боз маънии он ин хоҳад буд, ки яҳудиён дар китобии осмонии хеш он чӣ таҳрифҳо карда буданд, дар он хушнудии худо, ҳидоятӣ раҳмат будааст. Лекин ин суҳан дуруст нест, чаро ки чунин "Таврот", ки дар оятҳои он ашхос радду бадал кардаанд, он барои афроду ашхос раҳмат шуда наметавонад ва на Қуръон онро тасдиқ менамояд.

ҚИСМИ ДУВВУМ

Бисмиллоҳ-ир-рахмон-ир-рахим

Огози ҳарф.

Вақте ки назди авому хос инчунин ҳақиқат мусаллам аст, ки нури ин коиноти зоҳирӣ ба ҳайсиат мисли нури олами ботинӣ аст, пас мо дар ин ҷо қабл аз ҳама бояд чизе сифоти нури зоҳирӣ ва моддӣ тавзеҳ намоем, то ки солиқони роҳи ҳақиқат дар натиҷаи гавру фикр бар мисли шинохт мумассиле ҳосил карда битавонанд.

Чуноне ки ҳамагон медонанд, нури ҷисмонӣ дар ин гетя сирф якто аст. Ва бидуни он барон равшанӣ дар ҳақиқат кадом сарчашмаи дигаре намебошад. Инчунин нури зоҳирӣ ва моддӣ офтоб аст. Холо савол ба миён меояд, ки пас моҳтоб, ситораҳо ва дигар ҷисмҳои осмонӣ заройеи равшанӣ намебошанд?

Бале, худӣ онҳо фи-л-асл натиҷаи созандагии офтоб ҳастанд. Ва дар ин ҷаҳон кадом ин тавр чизе мавҷуд намебошад, ки бидуни парварини қувватҳои мухталифи офтоб кадом зареаи равшанӣ ё гармӣ шуда битавонад. Авсофи нури моддӣ яъне офтоб сирф ҳамин нест, балки ин дар ҳақиқат он корхонаи қудрати Аллоҳ таъоло аст, ки зареаи амали тақвини он мавҷудияти дунёҳои ситораҳо ва сайёраҳо дар ин коиноти азим дода мешавад ва дар ҳар дунё аз онҳо он чӣ ашё ба таври моддӣ мавҷуд аст, у ба василаи ҳамон нур мавҷуд шуда аст.

Ҳамин тавр, нури руҳонӣ ҳам дар олами дин ва кави ҳақиқатан аз азал яке аст, ки бавоситаи он ҷумла сифоти Аллоҳ таъоло зухур менамоянд. Ва ҳар чизи олами руҳоният зареаи ҳамон нури мутлақ пайдо шудааст. Масалан зареаи нур амру фармони муқаддаси Аллоҳ таъоло содир шуда меравад, аз нур рушду ҳидоятӣ раббонӣ дода мешавад. Як сурати хоси нур ақл, дониш, илм ва ҳикмат аст, номи нур дидаи дил ва ҷашми басират аст. Дар нур асрори аҷоиб ва гароиб, рамузи ҳақиқӣ ва маорифи Ҳазрати рабб-ул-иззат пинҳон аст. Нур манбаи каромат ва муъҷизот аст ва фақат ҳамон нур руҳ ул-арвоҳ, ақли комил ва ё аршу курсӣ гуфта мешавад. Нурро китоби мунир ва таъвили нурунӣ гуфта мешавад. Номи дигари нур олами улвӣ ва

биҳишти ҳақиқӣ аст. Дар нур ҳар чиз мавҷуд ва маҳдуд аст. Ва ҳамин нури мутлақ тамоми чиз аст.

Аз баёни мазкураи боло вақте ки ин зоҳир шуд, ки дар офоқ подшоҳии нури ҷисмонӣ аст ва дар анфус салтанати нури руҳонӣ, пас бибояд, ки ҳоло офтоби дунёи Куръонро бубинем, чунончи Имоми олимақом алайҳиссалавот вассалом ишора фармудааст: "Офтоби дунёи илму ҳикмати Куръони шариф ояи Мисбоҳ ва моҳтоби дунёи илму ҳикмати Куръони пок ояи Сироч ва ситораҳои дигар оёти Нур ҳастанд". Ва ин ҳақиқатро доништан зарури аст, ки ин тамоми оёти нур дар риштаи маънии хеш бо ояи Мисбоҳ ин тавр мунсалик ҳастанд, қисме ки дар силсилаи равшанӣ ситораҳо ва моҳтоб ба офтоб вобастаанд. Мисоли ин ҳақиқат он аст, ки дар вақте ки моҳтоб дурахшон ва ситораҳо ба назар меоянд худ дар он ҳангом назар ва мафкураи аниҳос ва афроди он ин мебошад, ки шояд ин равшани моҳтоб ва ситораҳо дар зоти худӣ моҳтоб ва ситораҳо аст. Лекин ақли басират маълум кардаанд, ки ҳақиқати он чизи дигар аст. Он ин ки агар мо дар он вақт ба яке аз дунёҳои равшани ситораҳо ва моҳтоб парвоз карда, худро бирасонем, пас дар он дунё шаб не балки рӯз аст ва аз назар кардан аз он ҷо офтоби мунир дида мешавад. Матлаби он ин аст, ки равшани тамси ситораҳо ва моҳтоб дар асл равшани офтоб аст.

Билқул ҳамин қисм, замоне ки мо бар оёти Нур назар андозем, боз фавран моро дар маъони оми онон анвори қасира тасаввур мешавад. Яъне чунон бардошт менамоем, чунон ки кутуби самовия, анбиёи киром, аймман изом (а) ва бузургони дин ҷудо-ҷудо ва анвори мухталиф ҳастанд. Бале вақте ки баъди гавр, фикр, таҳқиқу тадқиқ, тасаввурӣ муъминони ҳақиқӣ бар баландҳои маънави он оёт мерасад, боз дар он ҷо шакку гумон хатм гардида, яқин рӯзи комил ба назар меояд. Яъне баъди ҳусули маърифат маълум мегардад, ки нури динии моҳтобу ситораҳо фи-ласл нури офтоби ояи Мисбоҳ аст.

Қисме ки дар як ояи Нур аст, ки: "нуруҳум", яъне "нури муъминон". Бале, дар маънии зоҳирӣ он албатта ин гумон мешавад, ки ин нури муъминон аз нури мутлақӣ худо ба таври алоҳида маҷуд аст, тавре ки дар фурсати шаб мутааллиқ ба моҳтоби нурунӣ ва ситораҳои равшан ин гумон мешавад, ки ин равшани онҳо аз зоти худашон муҳайё мегардад. Холо он ки чунин нест,

балки манбаъ ва махраҷи он баҳри бепоён равшани офтоб аст. Хамин мисол ба он нур ҳам, ки ба моҳтобу ситораҳои олами дин мансуб карда шудааст, тааллуқ дорад. Ва он дар сурате ҳосил мешавад, ки муъминни ҳақиқӣ ба таври руҳонӣ, ба баландҳои равшанонии хеш — ботинии хеш расида, онро мушоҳида карда битавонад. Пас дар он вақт ошкор мешавад, ки ин нури муъмин аслан он нури мутлақ аст, ки зикри он дар ояи Мисбоҳ маҷуд аст ва дар он фармуда шуда, ки: "Худо нури осмонҳо ва замин аст". Матлаби он ин мебошад, ки барои ботинии кинот ва мавҷудот ин чунин як воҳиди ҳамарас, кофия ва ҷомеъсифот — нури ҳамеша ва ҳамачо ҳозир ва мавҷуд аст, ки дар мавҷудияти он ба кадом нури дигар зарурат ҳис намешавад ва на ҳақиқатан дар он гунҷониши дуй мебошад.

Аз мисолҳо ва шаҳодатҳои мутазаққирани боло ин ҳақиқат монанди рӯз равшан, аён ва зоҳир аст, ки дар офоқ ва анфус ва дунёи Куръон дараҷаи нур аз ҳама аъло буда, аҳамияти он аз ҳама зиёдтар ва мавҷудияти он зарурати интиҳоя аст. Лиҳазо, ин амр чӣ тавр мумкин шуда метавонад, ки дар ҳар олам мутобиқи тақозои он нур мавҷуд ва ҳозир бошад ва дар олами инсоният аз нур ягон вуҷуд мустақбал набошад? Агар ин сухан мумкин мебуд, гуё дар маънии раббулоламин каме як чизи хос ин мебуд, ки худованд(ч) парвариши тамоми оламо ба душ дорад. Вале парваришу тарбияи илмӣ ва ҳидоятни руҳу ақли инсонии олами башарият ё инсоният ин тавр наменамояд, қисме ки лозим аст. Зоҳир аст, ки ин амри муҳол ва мунофиқи раҳмат ва ҳидояти худост. Биноан, маълум гардид, ки нури Аллоҳ таъоло ҳамеша дар олами дин ҳозир ва мавҷуд аст ва дар шакли ҷомаи башарият Имоми барҳақ салавотуллоҳ алайҳ мавҷуд ва ҳозир аст. Чунончи дар мавқеъе, ки ин сухан мусаллам аст, ки имоми олмақом дараҷаи мазҳари нури мутлақ дорад, бинобарин ин амр барои мо лозиму зарур афтод, ки баъзе ҳақиқатҳои оёти Нур ташреҳ гардад, то ки дар равшани ҳикмати маҷмуъӣ ва мутолиаи якҷоя он оёти муқаддас ҳақиқатҳои имомшиносӣ барои ҳар муъмин осон ва қобили фаҳм шаванд. Иншоаллоҳ таъоло. Фақат.

Бандаи ҳақир.
Аллома Насируддин Насири Хунзай

Бисмиллоҳ-ир-раҳмон-ир-раҳим

Калиман нур

Дар ин ҳикмати бузурги Аллоҳ таъоло хуб мулоҳизаву андеша кардан лозим меояд, ки калиман нур дар Куръони шариф ба сурати маҷмуъӣ 49 дафъа истеъмол шудааст. Ва ҳоли ҳозир дар силсилаи поки имомати оли Набӣ(с) ва авлоди Алия(а), сарқори номдори мо Мавлоно Шоҳ Карим Ал-Хусайнӣ Ҳозир Имом алайҳиссалавоту ва-с-салом ҳам чихилинуҳумин имом ҳастанд.

Чунончи дар ҳикмат ва қудрати худо ин амр номумкин нест, ки дар ин таъдоди калимоти нур ин пешгуя бошад, ки дар ҷомаи мубораки имомати 49-умин аз илму ҳикмати зоҳирӣ ва ботинӣ дин ҳам равшан шавад ва дунё ҳам. Тавре ки зоҳир аст, дар аҳди мубораки Имоми олмақомом(а), хосатан даври атомӣ оғоз гардид ва дар силсилаи тасхири кинот инсон парчами фатҳу комебиро бар маҳтоб барафрохт.

Вақте ки аз ин пешгуни оёти Нур моро яқин шуд, ки ҳоло аз фазли Аллоҳ таъоло дар зоҳир ҳам ва ботин ҳам замонаи равшанӣ ва даври давран нур аст. Бинобарон тасмим гирифтём, ки мутобиқи таълимоти ҳақимонаи Ҳазрати Пир Сайидно Носири Хусрави Алави қаддасаллоҳ сирраҳу чихилу нуҳ оёти мазкураро вазоҳат кунем, ки дар онҳо таври мубарҳан тазқирани нури имомат мавҷуд аст.

Нури ҳақиқат ва нури худсохта (чаъли). Дар сураи Бақара (2) ояи 17 аз нури ҳақиқӣ ва нури худсохта, яъне ҳидояти асли ва ҳидояти нақли сухан меравад: "Масалухум камасали аллази-ставқада норан фаламмо азаъот мо ҳавлаҳу заҳаба Аллоҳ бинуриҳим ва таракаҳум фи зулмотин ло юбсируна", яъне: "Достони эшон мисли касе аст, ки афрухт оташро, пас чун равшан кард оташ ҳаволин уро, дур сохт худо нури ин гуруҳро ва бигузошт эшонро дар торикӣҳо, ҳеч набинанд". Мафҳуми возеҳи он ин аст, ки дар торикии шаб ду мусофир ҷудо-ҷудо ба кадом сафари дур баромада бошанд ва дар дасти яке аз онҳо ҷароғи дастин муъҷизонаи бемисол аст, ки онро на кадом ҳавову бод хомуш сохта метавонад ва на кадом бориш. Назди мусофири дигар сирф як қуття гуғирд мавҷуд

аст. Холо соҳиби чароғи барқии дастя бо итминони комил ба тарафи манзили мақсуд пеш меравад, то ин ки у бад-он манзили худ мерасад. Шахси дағар аз сабаби набудани равшани пеш рафта наметавонад. У аз торикӣ зору забун шуда, бо машаққати фаровон дар биёбон як оташ равшан мекунад ва мецоҳад, ки дар равшани он чизе масофаи сафари худро тай кунад, магар бар ҷос оташ афрухта, дар равшани он ҷӣ қадар масофаро тай хоҳад кард ва он оташ то кучо равшани дода матавонад? Охири кор он оташ ҳам хомуш мегардад ва он мусофир дар торикии шаб раҳгум мезанад.

Таъвил ин тамсил он аст, ки барои аҳли наҷот нуру маърифати имони ҳайю ҳозир ба мисли он чароғи муъҷизонаи барқии дастие аст, ки уро кадом ҳавон бад, боришоту ҳодисоти замона, муҳолифату душманӣ ҳаргиз хомуш карда наметавонад. Зеро ин нури муқаддас ва муборак-нури азаливу абадии Ҳазрати зулҷалол в-ал-икром ва расули барҳақи он аст, ки бо ҳар китоби осмонӣ ва ҳар пайғамбар мавҷуд буд ва баъди он ҳазрат ҳам ба ҳамон шаъну азамат барои ҳамеша мавҷуд ва ҳозир аст, то ки дар равшани он ҳидоят роҳи рост ҳосил шуда битавонад. Ба ғайри ин тавассути ин нури ҳақиқӣ барои хусули ҳидоят он ҷӣ саъй ҳам карда шудааст, мисоли он дар ояи мазкураи боло ба тарзи ҳикмат баён шудааст.

Нури ҳидоят ва зулмати гумроҳӣ. Дар сураи Ал-Бақара (2), ояи 257 чунин иршод аст: "Аллоҳ валийю-л-лазина оману юҳриҷухум мин аз-зулумоти ила-ннури вал-лазина кафару авлиҷухум ат-тоғуту юҳриҷунаҳум мин ан-нури ила аз-зулумоти, улоика асҳабу-ннори ҳум фиҳо холидуна", яъне: "худо корсози муъминон аст, берун меорад эшонро аз торикӣ ба сӯи равшани. Ва ононе ки кофиранд корсозони эшон бутонанд, берун меоранд эшонро аз равшани ба сӯи торикӣ. Ин ҷамоъа бошандағони дузаханд, эшон дар он ҷо ҷовидонанд".

Матлаби хулосаи он ин аст, ки дар дунё аз як тараф зулмати гумроҳӣ ҳамеша вучуд дорад, аз тарафи дигар нури ҳидоят низ ба таври ҳамеша мавҷуд аст. Агар чунин намебуд ва дар дунё абори снәхи куфру залолат галаба медошт ва аз имону ҳидоят кадом офтоб намебуд, он худ аз ҷониби қонуни қудрат бар сокинони аҳли дунё зулму ситами бисёр мебуд.

Китоби равшан. Дар сураи оли Имрон (3), ояи 184 тазкираи нур ба унвони "ал-китоб ал-мунир", яъне "китоби равшан кардашуда" омадааст. Матлаби он ин аст, ки китоби ҳақиқӣ ва руҳонӣ дар ҳайсият нури воҳиди Расули акрам(а) ва имони барҳақи (а) аст, ки китоби нотикӣ, яъне китоби сухангӯ аст. Ин нур ҳамчун китоби равшан, яъне нури инсонӣ комилро ба номи таъвил е ҳикмат ҳам мавсум карда шудааст (мулоҳиза шавад: китоби "Ваҷҳи дин", ҳиссаи аввал, с.64-65). Таъвилро китоби равшан дар ин маънӣ гуфта мешавад, ки у бар мақоми аълотарини руҳоният ва дар олами кашфу мушоҳида ҳақоқиқ ва маъорифи мавҷудотро возеху равшан карда, нишон медиҳад ва мефаҳмонад. Ё ба тарзи дигар гӯем, ҳамон нуре ки дар зоти ақдаси имони олисифот мавҷуд аст, руҳи зинда ва сухангӯи Қуръони пок аст, ки дар он аз таъвили амалии Қуръони ҳақим, лубби лубоби як дунёи васеъ гунҷонда шудааст.

Чунончи пирони номвар ва бузургони мо дар натиҷаи ибодат ва риёзати фармудашудаи имони вақт дар дилу димоғи хеш он нууро, яъне китоби равшанро ба таври кофӣ мушоҳида ва мукамал таҷриба намуданд. Дар натиҷа, онҳоро ҳақиқатҳои зиндан ҳар ду ҷаҳон маълум шуд.

Нури мубин. Дар сураи Ан-Нисо (4), ояи 175 калимаи "нури мубин" омадааст, ки онро ду маънӣ аст, яке маънояш нури зоҳир ва маънии дигари он нури сухангӯ аст. Ва дар ин оят ин ҳар ду маънӣ муносибу мавзун аст, тавре ки дар сураи Ал-Зухруф (43), ояи 18 калимаи мубин ба маънии сухангӯи истеъмом шудааст. Пас маълум гардид, ки нури поки имони атҳар алайҳиссалом на танҳо дар сурати ҷисмонӣ зоҳир ва сухангӯ аст, балки ҳамроҳ бо он дар кайфияти руҳонӣ ҳам зуҳури муъҷизона дошта, баёнқунандаи калом аст.

Чунончи дар ояи каримаи мазкураи боло иршоди раббонӣ аст: "Эй мардумон! Яқинан аз ҷониби парвардигори шумо як далел омадааст ва ман назди шумо як нури зоҳир карда мебошам". Маълум мешавад, ки дар ин ҷо мартабан нубувватро далел ва мансаби имоматро нури мубин гуфта шудааст. Агар дар ин ҷо кадом шахсе бигӯяд, ки мурод аз далел Қуръони маҷид аст ва ишораи нур ба сӯи Расули акрам аст, боз аз ин дар натиҷа ҳамон ҳақиқат собит мешавад. Нури Аллоҳ

таъоло хомуш шудани набуд, аз ин ру он нур аз Он ҳазрат(с) дар силсилаи имомат мунтақил гардид ва, он имруз ҳам дар ҷоман башариати имоми ҳайо ҳозир ҷилвагар аст ва ҳамеша қоним мемонад.

Нур ва китоби мубин. Дар сураи Моида (5), оёти 15-16 пайгамбар ва имом алайҳимуссаломро як нур қарор дода ва Қуръонро китоби зоҳир гуфтаанд. Дар ин ҷо шояд ин савол шуда метавонад, ки гоҳе нурро ва гоҳе китобро зоҳир ҷаро гуфтаанд? Ҷавобаш ин аст, ки сифати нур ва Қуръон ин аст, ки онҳо аз паҳлу зоҳир ҳастанд ва аз паҳлуи дигар ботин, яъне шахсияти нур ва танзили Қуръон зоҳир буда, вале руҳонияти нур ва таъвили Қуръон ботин мебошанд. Пас ҷое ки дар равшании нур дидани ҳикмати Қуръон таълим дода шудааст, дар он ҷо аз эътибори шахсият нурро зоҳир гуфтаанд ва баръакс он, ҷое ки ба мадади Қуръон маърифати имом ҳосил кардан таъкид карда шудааст, дар он ҷо аз лиҳози танзил китобро зоҳир гуфтаанд.

Мақсади "Таврот". Дар сураи Моида (5), ояи 44 ирҷоли Аллоҳ таъоло аст, ки: "Ҳар оина мо фуруд овардем Тавротро. Дар вай ҳидоят ва равшани аст. Ва ҳукм мекунад ба он пайгамбарон, ки минқоли ҳукми илоҳианд барои яҳуд ва ҳукм мекунад худойпарастон ва аҳбори эшон ҳама ҳукм мекарданд бо он ҷаи ҳофизи он гардониди шудаанд аз китоби худо бар он гузох буданд."

Аз ояи маъқураи боло ба таври соф зоҳир мешавад, ки маншаъ ва мақсади Таврот ҳидоят ва нур буд. Яъне аз Таврот инчунин ҳидоят мақсуд буда, ки аз он роҳи нури маърифат ба даст ояд ва маърифати имоми замон ҳосил шавад.

Аз ин оят ин ҳам маълум шуд, ки аз тарафи худо мақсади муқаррар шудани анбиё, авлиё ва уламо ҳамин буд, ки онҳо мардумро мутобиқи ҳидояти Таврот ҳукм диҳанд, то ки баъди амал кардан бар ин ҳидоят онҳо ба маърифат дастёб шаванд.

Мақсади "Инҷил". Дар сураи Моида (5), ояи 46 ирҷоли раббонӣ аст: "Ва қарфайно ало осориҳим би Исо ибн Марям мусаддиқан лимо-байна йадайҳи мин ат-Таврот ва отайнаху -л-Инчила фихи худан ва нурун ва мусаддиқан лимобайни йадайҳи м:з ат-Таврот ва худан ва мавъизатан лимутақин", яъне "ва аз пас фиристодем барои ин пайгамбарон Исо писари Марямро, бовардорандан он ҷаи пеши у буд, ки Таврот

аст ва додемаш Инҷил, дар вай ҳидоят ва равшани аст ва бовардорандан он ҷаи пеши вай буд, ки Таврот бошад ва ҳидояту панд мутаққийро".

Аз ин оят маълум гардид, ки он ҷаи мавзӯъ ва мақсади Таврот буд, ҳамон аз Инҷил ҳам аст ва он ин ки инсонҳоро ин тавр қавлу амал ҳидоят кунад ва таълим диҳад, ки онҳо аз он нури имоматро мушоҳида карда, маърифат ҳосил карда битавонанд.

Дар охир, ин оят ва ин фармони ҳаққ таъоло, ки Инҷил барои парҳезгорон ҳидоят ва насихат аст, далели равшании ин ҳақиқат аст, ки бар ҳидоят ва насихати Инҷил сирф ҳамон мардумон амал хоҳанд кард, ки аз тамоми агрози нафсонӣ ва агрози дунявӣ хештанро ҳифозат медоранд, то ки зареан ҳидоят нури имоматро мушоҳида карда битавонанд ва онро шинохта битавонанд, ки мақсад ва маншани ҳар як китоби осмонӣ ҳамин аст.

Мақсади "Қуръони ҳаким". Дар сураи Моида (5), ояи 47 фармони руббулиззат аст, ки: "Ва анзално илайка ал-китоба билҳақиқи мусаддиқан лимобайна йадайҳи мин ал-китоб ва муҳайминан алайҳи фаҳум байнаҳум бимо анзала Аллоҳ", яъне: "Ва фуру фиристодем ба сун ту Китобро ба ростӣ бароваранда он ҷаи пеши вай аст аз китоб ва ниғаҳон бар вай. Пас ҳукм кун дар миёни эшон бо он ҷаи фуру овардааст худо". Агар оддитар карда гурем, ҳаққ таъоло мефармояд, ки "ман ин китобро -Қуръони маҷидро, наъди шумо фиристодаам, ки худ ҳам аз садоқат мамлу аст ва қабл аз вай он ҷаи китобҳоанд, онҳоро тасдиқ менамояд ва муҳофизи он китобҳо ҳам аст. Боз шумо дар миёни онон мутобиқи он китоби фиристодашуда ҳукм намоед".

Холо дар ин ҷо савол пайдо мешавад, ки Қуръони маҷид ҷаи тавр китобҳои моқабли хешро тасдиқ менамояд ва дар кадом маъни ҳофизи онҳо аст?

Ҷавоб: Он ҷаи мақсади китобҳои моқабл буд, аз Қуръони маҷид низ ҳамон мақсад аст. Зеро ки мавзӯоти бунёди ва таълимоти усулии Қуръони пок ҳамон аст, ки аз Таврот, Инҷил ва гайра буда. Ба ин тарз Қуръони пок инчунин амали китобҳои моқаблро тасдиқ кард, ки аз он изофа ягон тасдиқи дигар шуда наметавонад.

Акнун инро бигуред, ки Қуръон дар кадом маъни

муҳофизи китобҳои осмонии моқабл аст? Бояд дониш, ки дар кутуби самовии моқабл он чӣ ҳақиқат ва маъриф баён шудаанд онҳо бақуллар дар зоҳири ботини Қуръони пок маҳфуз ҳастанд. Лазо, аз ҳар дуи он суханон, ки Қуръони пок китобҳои моқабла самовиро тасдиқ мекунанд ва муҳофизи онҳо ҳам аст, ин натиҷа мебарояд: Тавре ки мавзӯи хусусии Таврот ва Инҷил ҳидоят ва нур аст, ҳамин тавр мавзӯи Қуръони ҳақим ҳам ҳидоят ва нур аст. Чунончи дар сураи Нур (24), ояи 35 бар ин фармони илоҳӣ андаке гавру фикр шавад, ки иршод шуда аст: "Аллоҳу нуру -с-самовоти вал-арзи масалу нуриҳи к.мишкотин фиҳо мисбоҳун, ал-мисбоҳу фи зуҷоҷатин аз-зуҷоҷату кааннаҳо кавқабун дурриюн, йувқадун мин шаҷаратин муборакатин зайтунатин ло шарқиятин ва ло гарбиятин йақоду зайтуҳо йузну ва лав лам тамсасху нурун нурун ало нурин йаҳдин Аллоҳу линнуҳи ва Аллоҳу биқуллар шайъин алим", яъне "Худо нури осмонҳост ва замин. Достони нури вай дар қалби мусалмонон, ин аст монанди тоқе ки дар он ҷароғ аст. Он ҷароғ дар шиша аст. Он шиша гуё ситораи дурахшанда аст. Афрухта мешавад аз рағани дарахте бо баракат, ки иборат аз дарахти зайтун аст. Ба самти маҷриқ навуҷад ва на ба ҷониби мағриб руҷад. Наздик аст, ки зайти вай равшанӣ бидиҳад, агарчи нарасида бошадаш оташе. Равшанӣ бар равшанӣ аст. Роҳ менамояд худо ба нури худо ҳар киро хоҳад ва баён мефармояд худо достонҳо барои мардумон. Ва худо ба ҳар чиз доност. Аз ин чунин бармеояд, ки ҳаққ таъоло онро ки хоҳад ба тавассути Қуръон, пайгамбар ва имоми замон (ки ин муқаддасон заройен мусбати эзидӣ ва ҳидоятӣ илоҳӣ ҳастанд) ба шиноҳти нури муқаддас ва мубораки хеш дастрасӣ медиҳад. Пас маълум гардид, ки монанди Тавроту Инҷил асли мавзӯи Қуръони маҷид ва мақсади аълои он ҳидоят ва нур аст.

Нур дар муқобили зулмат. Дар сураи Ал-Анъом (6), ояи 1 иршод аст ки: "Алҳамдуллоҳ ал-лази халақа -с-самовоти вал-арза ва ҷаъала аз-зулмоти ва-и-нура сумм ал-лазина қафару бирабиҳим йаъдилуна", яъне "ситоиш он худойрост, ки о арид осмонҳо ва замин ва пайдо кард торикӣҳо ва равшанӣ. Боз кофирон бо парвардигори хеш баробар мекунанд".

Дар ин ояи муқаддаса таърифи Аллоҳ таъоло бар

ин бино карда шудааст, ки у осмонҳо ва дар зери онҳо заминро пайдо намуда ва зулмотро низ пайдо кард, магар дар муқобили он нуירו муқаррар фармуд. Матлаб аз он ин аст, ки Аллоҳ таборак ва таъоло олами динро пайдо намуд, ки монанди ин коиноти зоҳирӣ дар худ осмон, замин, нур ва зулмат дорад. Ва нуירו ин аҳамият аст, ки агар он набошад, пас олами дин несту нобуд мешавад. тавре ки ин ҳақиқатро ҳамагон медонанд, ки агар дар васати ин коиноти моддӣ ин офтоби ҷисмонӣ набошад, пас ҷаҳон дарҳаму барҳам шуда, фано мешавад. Зеро қиёму низоми ин олам муҳасир бар офтоб аст. Ба таври қуллар, ҳамин тавр, қарору суботи олами дин бар нури имомат дору мадор дорад, ки офтоби ҷаҳони дин аст.

Нур ва ҳидоят. Дар сураи Ал-Анъом (6), ояи 92 фармуда шудааст: "Ва мо қадару Аллоҳа ҳаққа қадриҳи из қолу мо анзала Аллоҳу ало башарин мин шайин қул ман анзала -л-китоб ал-лази ҷоа биҳи Мусо нуран ва худан линноси таҷъалунаҳу қаротиса тубдунаҳе ва тухфуна касираи", яъне "ва сифат накарданд яҳуд худоро ҳаққи сифати у, чун гуфтанд: "Фуру нафиристода аст худо бар ҳеҷ одамай чизе". Бигу фуру фиристод китобе ки овардааст уро Мусо ва равшанӣ ва ҳидоятӣ мардумонро меғардонид уро, ду қисм варақҳо ошкоро мекунед онро ва пинҳон мекунед бисёреро".

Дар ин ояи қарима мутааллиқ ба руҳи зиндаи китоби осмонӣ бисёр ҳақиқатҳо ва ҳикматҳо пушида аст, ки барои фаҳмидани он аз ҳақиқат ва кайфияти ваҳйю илҳом огоҳӣ доштан шартӣ зарурӣ ва лозим аст, чунончи ваҳй ва танзил дар сурати як руҳи зинда ва нури илмӣ воқеъ мешавад, ки уро нузули руҳ ул-қудс ё руҳ ул-амин гуянд. Ҳамчунин ин нури ақл бо дониш ва руҳи илм бо ҳикматро, ки аз аҷоибу гароиб, қаромату муъҷизоти бешумор мамлу аст, дар маънии ҳақиқӣ китоби осмонӣ гуфта мешавад, агарчи аз забони мубораки пайгамбар ва қалами котиб гузашта, бар қоғаз ба сурати таҳрир наомада бошад.

Ба хотир бояд дошт, ки баъди омадани китоби осмонӣ дар таҳрир ҳам, било каму кост, бар сурат ва ҳолати аслии худ дар руҳонияти азимушшаъни пайгамбар ва имоми олмақом барои ҳамеша барҷой ва қоим мемонад. Ва ҳамин китоб нури зиндаи имом алайҳиссалом ва ҳидоятӣ ҳақиқӣ гуфта мешавад.

Бояд донист, ки мавзуи китоби ботиня аввалан нур ва баъд ҳидоят аст ва мазмуни китоби зоҳиря авал ҳидоят ва баъди он нур аст. Маънии он ин аст, ки баъди нури муқаддаси имом роҳи ҳақиқ ва маорифи Қуръон ба даст меояд ва аз ҳидояти илму ҳикмати Қуръон то маърифати нури имом дастрася ҳосил шуда метавонад.

Нур ба даст ояд, гуё зиндагии абади ба даст омад. Дар сураи Ал-Анъом (6), ояи 122 иршод парвардигори олам аст, ки: "Оё касе ки мурда буд, пас зинда сохтемаш ва пайдо кардем барои ӯ нуре ки меравад бо вай мӣ.ёни мардумон, монанди касе бошад, ки сифаташ ин аст, ки дар торикӣ нест, беруноянда аз он. Ҳамчунин ораста, карда шуда аст дар назари кофирон он чӣ мекарданд."

Ҳикмати ин ояи муқаддаса он аст, ки мурод аз мурда ҷоҳил аст. Маънии зинда кардан ва ё таъвил зинда кардан — додани илми ҳақиқат, маънии нур — муқаррар кардани маърифати имоми барҳақ. Хусули нур ва зареаи нур дар мардумон гардиш кардан, — ишора бадон аст, ки барои ҳамеша зинда шудан ва дар руҳонияти мардумон дохил шудан аз ҷониби худон таъоло муқаррар шудааст.

Пайравии нур баъди Расул. Дар сураи Ал-Аъроф (7), ояи 157 ин иршод аст, ки: "...Пас имон оред ба худо ва пайгамбари ӯ, ки наби омми ӯст, он ки тасдиқ менамояд худоро ва суҳанони ӯро ва пайравӣ кунад ӯро, то бувад, ки шумо роҳб шавед."

Ҳикмати ин ояи муқаддаса он аст, ки муъминин бо овардани имон ва мадад намудани Расули акрам(с) бар Қуръони мачид ҳам имон меоранд, чаро ки рисолати Расул(с) дар сурати Қуръон аст ва аз он ҳаргиз ҷудо нест. Холо омадем ба саволи нур.

Онро ки муъминон пайравӣ менамоянд, дар асл нури имомат аст, зеро ки даври ислом ба ду ҳисса тақсим мешавад. Дар ҳиссаи аввал аҳди нубувват аст, ки тааллуқи зиёдатари он ба умури танзиля аст ва дар ҳиссаи дигар асри имомат аст, ки дар он аксари умур таъвил пешӣ назар мебошад. Пас ҳамин сабаб аст, ки муъминон дар замонаи танзил иттиҳоти пайгамбар менамоянд ва дар замонаи таъвил иттиҳоти имом менамоянд.

Бояд фаҳмид, ки дар ин ояи карима, баъди иттиҳоти

Расули акрам(с) он чӣ ки зикр мешавад марбут ба нури имомат аст, дар он ин пешгӯя аст, ки баъди Он ҳазрат(с) торикӣ гафлат ва ҷаҳолат мунташир шуданист, ки онро фақат нури имоми атҳар дур карда метавонад.

Кушиши ноком бархилофи нури илоҳия. Дар сураи Ат-Тавба (9), ояи 32 иршод аст: "(Онҳо) мехоҳанд, ки фуру нишонанд нури худоро ба даҳони худ, ва қабул накунад худо, илло он ки тамои созад нури худро, агарчи нохуш шаванд кофирон".

Аз ҳикматҳои ин ояи карима яке он аст, ки кушиши нокоми хомӯш кардани нури илоҳиро он шахс мекунад, ки онро надонад ва ба-дон душманӣ кунад, чаро ки нури Аллоҳ таборак ва таъоло дар шакли нури Ҳазрати Исо(а) ва Ҳазрати Муҳаммад(с) дар либоси башаря дар назди мардумон зоҳир аст. Мухтасар ин ки бо пайгамбар ва имом алайҳимуссалом душманӣ доштан бидуни ҷаҳолату нодонӣ чизе дигаре набуда ва на имкони чизе маъқул ба даст овардан аст, балки баръакс дар ин муҳолифат ҳаман чиз аз даст меравад. Зеро ки дар дунё кадом ин тавр кофир будан муҳол аст, ки ӯ аввал худоро қабул кунад, баъд аз он мутааллиқ ба ҳастии нур бовар кунад, ки нури худо ҳамин аст ва баъд барои хомӯш соختани он кушиш намояд.

Иттиҳоти нур. Дар ин ҷо як саволи муҳим ин аст, ки худованди таъоло нури худро чӣ тавр икмол менамояд? Оё нури он ба таври азаливу абади дараҷаи камол ва тамоми надорад?

Ҷавоб: Бидуни шак нури худо аз ҳамеша тамои ва комил аст ва финафсиҳа ҳаргиз кадом камне надорад. Лекин дар олами дин мутобиқи маслиҳати худо чанд адвор муқаррар мебошанд. Аз онҳо дар ҳар даври нури муқаддас ва мубораки худованди карим зареаи илму амал як теъдоди касири руҳон покро бо худ якҷо менамояд. Пас бо эътибори танвири арвоҳ иршод аст, ки Аллоҳ таъоло нури худро пурра мекунад.

Ваҳдати нуронии офтоб ва маҳтоб. Дар сураи Юнус (10), ояи 5 ин иршод аст, ки: "У (Аллоҳ) оғ аст, ки сохт офтобро дурахшанда ва моҳро равшан, ки аз эътибори ҷисм ду ва аз лиҳози равшанӣ якеанд. Ҳамин тавр пайгамбар ва имом дар ҷисмоният ду ва дар руҳоният яке ҳастанд. Ҳамчунин дар даври имомат имом ва хуҷҷати аъзам (боб) офтоби илми дин ва

маҳтоби олами динанд, ки зоҳири ташон чудо-чудо ва ботиният яке аст.

Як ҳикмати таъвилӣ ин ояи муқаддаса ин ҳам аст. ки аз офтоб ва маҳтоби зоҳирӣ аҳли дунё солу моҳ, ҳафтаву рӯзро ҳисобу шумор мекунанд. Ҳамин қисм аз офтобу маҳтоби ботинӣ, ки пайгамбару имом ё ки имому боб ҳастанд вақти дин ийёр шуда, марҳалаҳои он маълум шуда метавонад.

Торикӣ ва нур. Дар сураи Раъд (13), ояи 16 иршод шуда, ки: "Бигу: "Оё баробараст нобино ва бино? Не-не, оё баробараст торикӣҳо ва равшанӣ?"

Дар ин ҷо Қуръони ҳаким дар забони таъвилӣ маҳсули хеш ба тарафи ин ҳақиқат таваҷҷуҳ медиҳад, ки он шахсе ки аз ҳақонқу маорифи дин кур аст, яъне бенасиб аст, ҳаргиз ҳампояи он шахсе ки ба чаҳми басират ва дидаи дил навозиш гардидааст, буда наметавонад ва на торикӣи куфру ҷаҳолат ҳамсавияи анвори ирфону имон мебошанд.

Зарур аст, ки бидонем, ин нобиноӣ ва биноӣ ба дили инсон мутааллиқ аст, чуноне ки дар сураи Ал-Ҳаҷ (22), ояи 46 иршод аст: "Ҳар оина ҳол ин аст, ки нобино намешаванд чаҳмҳо, валекин нобино мешаванд он дилҳо, ки дар синаанд". Пас маълум гардид, ки зулмоту нури рӯҳонӣ ба чаҳми дил тааллуқ дорад на ба чаҳмҳои сар.

Китоби пайгамбар ва нур. Одат ва суннати Аллоҳ таъоло ин аст, ки у вақте ки бихоҳад, китоби осмониро бар пайгамбарӣ мунтахаби хеш нозил мефармояд, то ки он пайгамбар зареаи ин китоб мардумонро аз гафлату торикӣҳои худношиносӣ берун оварда, ба ҷониби нури имомшиносӣ раҳнамун созад. Боз пас аз он ба ҳукми худо, он пайгамбар дар даври муқаммалӣ хеш ба василаи он нур, яъне тавассути имом мардумонро ба сӯи Аллоҳ таъоло ҳидоятӣ роҳи рост менамояд, чуноне ки Аллоҳ таъоло ба Он ҳазрат (с) фармуд: "Ин китобест, ки фуру фиристодем онро ба сӯи ту, то берун ора мардумонро аз торикӣҳо ба сӯи равшанӣ ба ҳукми парвардигори эшон, ба сӯи роҳи худон голиби сутуда" (Сураи Иброҳим, ояи 1).

Ҳодӣ ва нур. Дар сураи Иброҳим (14), ояи 5 таълими муқаддаси ин матлаб омада, ки: "Ва ҳар оина фиристодем Мусоро ба нишонҳои худ ва гуфтем, ки берун ор қавми худро аз торикӣҳо ба сӯи равшанӣ. Ва

панд деҳ эшонро ба рӯзҳои худо. Ҳар оина дар ин нишонҳо аст ҳар шикобо (ва) шукргузорро".

Дар ин таълими Қуръони пок ин ҳикमत пинҳон аст, ки вақте ки дар ин дунё аз рӯзи бинои он, аз як ҷониб торикӣи куфр ва ҷаҳолат дида мешавад, боз аз сӯи дигар доим ул-вақт нури имону иқон мавҷуд аст. Лекин одат ва фитрати мардум чунон аст, ки онҳо худашон аз ин зулмот баромада, дар нур дохил шуда наметавонанд. Аз ин ваҷҳ Аллоҳ таъоло нишонҳои худро дода, ба ҳайсиати пайгамбар ё имом ҳодиро муқаррар мефармояд, то ки мардумон ҳодии замонашонро бишносанд ва мутобиқи ҳидояти он торикиро тарк гуфта, ба роҳи нур рафта битавонанд.

Дар ин ҷо ин саволе ба вуҷуд меояд, ки дар ин зикр роҷеъ ба Мусо он ҷа нишонаҳо гуфта шудаанд, онҳо барои тамоми мардум чаро умумӣ намебошанд ва сабаби он ҷа аст, ки ин нишонаҳо сирф барои сабру шукркунандагон маҳсус ҳастанд?

Ҷавоб ин аст, ки аз сабру шукр қардан дидаи дил равшан мешавад, то ки аз мушоҳидани нишонаҳои Аллоҳ таъоло мақсаду маншани он маълум шуда битавонад ва нури он, яъне маърифати имоми замон ҳосил кунад. Баръакс он шахсе ки ба амрози худгаразӣ, нафсоният, бесабрӣ ва ношукрӣ гирифта шуда бошад, пас дар чаҳми басирати он пардан гафлат меафтад ва аз ин сабаб у нишонаҳои Аллоҳ таъолоро дида наметавонад, минҷумла он ҷа ки дар китоби самовӣ омадааст ё ҳамроҳи пайгамбар мебошад.

Нури имоми замон китоби равшан аст. Дар сураи Ҳаҷ (22), ояи 8, парвардигори олам фармуда аст, ки: "Ва аз мардумон касе ҳаст, ки гуфтугу мекунад дар шаъни Аллоҳ бағайри дониш ва бағайри ҳидоят ва бағайри китоби равшан".

Таъвилӣ ин таълими самовӣ он аст, ки ҳеҷ ягон шахс бидуни маърифат ва шинохти имоми замон (а) дар бораи маърифати худон таъоло баҳс қарда наметавонад, зеро ки доъии илм, ҳуҷҷати ҳидоят ва имом-китоби равшан худашон мебошанд. Ҳоло он ки доъӣ бар маротиби илмуляқин, ҳуҷҷат бар маротиби айнуляқин ва имом бар маротиби ҳақуляқин мебошанд.

Далели ин ҳақиқат он аст, ки доъӣ аз илмуляқин мардумонро даъват қарда, ҳаволаи ҳуҷҷат менамояд. Ҳуҷҷат онҳоро аз айнуляқин ҳидоят қарда, то

маърифати нуронии имом мерасонад ва имом аз китоби равшани нурашон барои онҳо тамоми ҳақиқатҳои зоҳирӣ ва ботинии мавҷудотро возеҳу равшан месозад.

Нури коинот. Дар сураи Нур (24), ояи 35 фармудан ҳақ таъоло аст, ки: "Худо нури осмонҳост ва замин. Достони нури вай дар қалби мусалмонои ин аст монанди тоқе ки дар он чароғ аст. Он чароғ дар шиша аст. Он шиша гуё ситораи дурахшанда аст. Афрухта мешавад аз равгани дарахте бобаракат, ки иборат аз дарахти зайтун аст, ба самти машриқ навуҷад ва на ба ҷониби магриб руҷад. Наздик аст, ки зайти вай равшанӣ бидиҳад, агарчи нарасида бошадаш оташе. Равшани бар равшанӣ аст! Роҳ менамояд худо ба нури худо ҳар киро хоҳад ва баён мефармояд худо достонҳо барои мардумон. Ва худо ҳар чиз доност."

Ҳикмат ва таъвилӣ ояи мазкураи боло ин аст, ки нури Аллоҳ таъоло дар сурати рушд, ҳидоят, илм ва ҳикмати зоҳириву ботинӣ мавҷуд аст, ки аз вучуди мубораки имоми ҳайю ҳозир тулуъ намуда, осмонҳои худуди руҳонӣ ва заминҳои худуди ҷисмониро мунаввар менамояд. Ин нур ба хонаи ҳикмат (яъне ба хонаи нубувват ё имомат) тааллуқ дорад, ки афроди хоси он аҳли байт гуфта мешаванд, ки барои ин нур дараҷаи тоқ (яъне чароғдон)-ро доранд. Асолати хонадонӣ ва мартабаи илмии Он ҳазрат(с) бар мисоли қандил аст, ки монанди як ситораи пурҷилое аст, ки дар байни он ҷисмонияти имоми атҳар гуё зарфи он чароғи муъҷизона аст. Руҳонияти имом алайҳиссаломро ба равгани зайтун ташбеҳ додааст. Матлаб аз дарахти зайтун хонадони поки Ҳазрати Муҳаммад ва ҳазрати Иброҳим аст. Дар равгани ин чароғ нафси кулл ва ақли кулл, яъне ақли ҳамарас ва руҳи муқаддаси имом ба монанди шамъ ва шӯъла аст. Маънии оташ таъниди муъҷизона ва матлаби "нур болои нур" ин аст, ки баъди як имом омадани имоми дигар давом дорад.

Ба ҳамин тариқ, аз шӯълаи ақли ҳамагирӣ имом он ҷӣ равшани ҳидоят мебарояд, у тавассути худуди руҳонӣ ва ҷисмонӣ дар зоҳир ва ботини коинот ва мавҷудот мунташир мегардад, то ки аз он роҳи ҳастӣ ва бақои осмон, замин, аносир, ҷамодот, лаботот, ҳайвонот ва инсон сохта шавад ва ҳар як аз махлуқот ва мавҷудот мутобиқи салоҳият ва қобилияти хеш ин ҳидоятро ҳосил карда метавонад.

Далоили мухтасари он ҳақоик. Аллоҳ таъоло зоти поки худро нури осмонҳо ва замин қарор додааст. Маънии он ҷалла шаънаҳу равшани ҳидояти умумӣ, пастиву баландии ин коинот аст. Яъне нури худӣ таъоло осмон, замин ва ҳар чизро аз торикии нестӣ бароварда, дар равшани ҳастӣ овардааст ва сирф ҳамин ҳам нест, балки ҳамагуна ҳаракоте ки дар осмонҳо, сайёраҳо ва дар аносир дида мешавад ва ҳамаи ин чизҳое ки ба тарзе қарор гирифта ҷобачо шудаанд, сабаби аслии ҳамаи он раҳнамони нури Аллоҳ таъоло аст. Ҳамчунон дар тамоми кувватҳои ҳифозатӣ, таҳлиқӣ ва тақвинии ин коинот ҳидояти нур корфармоист.

Маънии ин нури коинотии Аллоҳ таъоло ин ҳам аст, ки дар равшани нур маърифати он асрори коинот зоҳиран ва ботинан мушоҳида ва мутолба шуда метавонад ва ба таври руҳонӣ ё ҷисмонӣ коинот мусаххар карда шуда метавонад. Пас маълум гардид, ки нури худо дар сурати рушд ва ҳидоят, илм, ҳикмат, ақлу дониш аст, на ин ки дар кайфияти кадом равшани модда.

Вақте ки пеши худо чунин мумкин бошад, ки бар иловаи осмонҳо замин ҳам дар равшани нури худо мустағрақ бимонад, дар ҳоле ки дар рӯи замин ҳар гуна ҷонварон сукунат доранд ва ҳар гуна инсонии зиштӣ бад инз дар он шомил аст, пас дар ин ҷӣ шак шуда метавонад, ки маркази нури он дар зоти олисифоти имоми ақдас мавҷуд аст.

Агар дидори нури Аллоҳ таъоло ва дарёфти маърифаташ номумкин мебуд, пас у мисоли нури худро ба кадом инчунин чиз намедод, ки дар дунё назди мардумон зоҳир аст. Вақте ки у мисоли нури худро ба чароғи зоҳирӣ додааст, худ собит мешавад, ки дидори нуронӣ ва маърифати он аз мумкинот аст ва ин сирф ба василаи имоми ақдас мумкин аст.

Агар нури худо дар зоҳиру ботин аз мушоҳидаи қариби бартар ва норасо мебуд, лизо тақозои адлу инсоф ин буд, ки худо нури худро ба офтоб ташбеҳ диҳад, магар у ин тарз накардааст, балки у ташбеҳи нури худро ба чароғи хона додааст. Бинобарон маълум гардид, ки нури поки он дар назди инсонҳост, ки он дар ҷомаи башарият имоми ҳайю ҳозир, яъне инсонии комил аст.

Агар нури худо ҷомаи ҷисмониятро гоҳе бадал

намекард ва монанди офтоб дар зоҳир ба як ҳол мемонд, боз ҳам дар ин сурат мисоли он ба офтоб дода мешуд ва ба чароғ дода намешуд.

Тавре ки барои ин қонунот як офтоб аст ва барои хонаро мунаввар кардан чароғ аст, ҳамин қисм барои дур кардани торикии инсоният инсонии қомил яъне имоми замон мавҷуд аст.

Агар дар назари ақлу дониш ҳаҷолат як қисми зулмоту торикӣ ва дар муқобили он илму ҳикмат нур аст, пас лозим аст, ки ин ҳам дурусту саҳеҳ аст, ки ин нур дар чехраи илм, ҳикмат, рушду ҳидоят ба дараҷаи атам(м) дар инсонии қомил мавҷуд аст.

Агар дунё як олам бошад, ҳамчунон дин низ як олам аст. Агар офтоби дунявӣ қисми моддист, ки дар он ақлу руҳ нест, пас нури олами дин ақлу руҳ дорад ва он худ имом(а) мебошад.

Ин ҳақиқат тақрибан назди ҳама мусаллам аст, ки инсон ба таври инфиродӣ як дунёи кучак аст ва дар он аз равшанӣ як намунаи хурде ҳам аст, ки ба номи ақли ҷузвӣ машҳур аст, чунонки тамоми инсонҳо ҳам дар сурати иҷтимоӣ як дунёи азим ҳастанд, ки дар он як нури азимушшаъне ҳам аст, ки ӯро инсонии қомил ё ки имоми замон гуфта мешавад.

Вақте ки инсон нигоҳи хешро мустақиман ба сӯи офтоб мутаваҷҷеҳ созад, якбора аз бориши тезии зарраҳои равшанӣ фавран чашмҳои ӯ хира мегарданд. Билқулл, ҳамин тавр, шахсе ки бар зоти сифоти имоми олимақом табсараву танқид шурӯъ намояд, ҳамоно аз шахсияти имом тарҳ-тарҳ ҳаёлот пайдо шуда ва аз чашми ақл хира мегардад.

Агар инсон ба ҷои дида ба офтоб духтан аз шеваи илми ҳикмат ва аз назари илми табиатшиносии зоҳирӣ ба он назар намояд, албатта роҷеъ ба офтоб ҳақиқатҳои бисёреро фаҳмида метавонад ва аз он фоидаи фаровон ҳосил карда метавонад. Ҳамин тавр касе ки ба ҷои бо чашми зоҳирӣ дидани имом алайҳиссалом аз чашми илму маърифат дидани ӯро сабӣ варзад, лизо ин як саодатмандии безург аст.

Нурани алонур. Агар мо ин ақида надошта бошем, ки нури имом аз азал дар ҷомаи баширият ин тавр мавҷуд аст, тавре ки дар вақт аст, бинноан матлаби "нуран алонур"-ро дуруст фаҳмида наметавонем, чаро ки дар "нуран алонур" як чунин тасаввур аст, чуноне ки

як нур қаблан ҳам мавҷуд бошад ва нури дигар баъди он дар вучуд биёяд ва боз ҳар ду нур бо ҳам якҷо шуда як мешаванд ва ин як ҳақиқат аст. Пас маълум шуд, ки баъди як имом силсилаи мавҷудияти имоми дигар аз ҳамеша давом доштааст ва ин чунон як ҳақиқати ҷомеъ аст, ки дар он тамоми ҳақиқатҳо гунҷонда шудаанд.

Вақте ки аз тасаввури "нуран алонур" ин маълум гардид, ки нур ба зоҳир теъдодан аз як зиёд шуда метавонад, вале аслият ва ҳақиқати он нурҳо ҳамеша бар ягонагӣ барқарор мебошад, чуноне ки бар иловаи офтоб маҳтоб ва тамоми ситораҳо ҳам нури қисми моддӣ мебошанд, магар ин тамоми анвор бар мақоми ваҳдат, яъне дар зоти офтоб яке ҳастанд ва мақсади охирашон ҳам як аст.

Илова бар он як мисоли возеҳи ваҳдат, якрангиву ягонагӣ ин ҳам аст, ки вақте мо дар кадом макон аз рангҳои мухталиф чанд чароғи шишагиро равшан кунем, пас равшании тамоми онҳо ва рангияти онҳо як мешавад. Ин мисол аз як тараф, аз ваҳдати анвори илоҳӣ аст ва аз тарафи дигар ягонагии арвоҳи муъминин.

Аз ҳикматҳои "нуран алонур" яке ин ҳам аст, ки аз ҳама пештар қисми муборак ва муқаддаси имом дар вучуд-меояд, ки нури ҳидояти қисмонӣ ва руҳонӣ аст ва он дар ин маънӣ нур аст, ки равшании ҳидояти бунёдӣ ва зоҳирӣ аз баракати қисми мубораки имом аст, ки болон он нур руҳи нотикан имом аст, болон он нур нафси кулл аст ва бар он нур ақли кулл қоним аст. Ин шуд маънии нур бар нур.

Нур ва марзон Аллоҳ таъоло. Дар сураи Нур (24), ояи 25 таълими раббонӣ аст: "Роҳи менамояд худо ба нури худо ҳар киро хоҳад". Матлаби ин он аст, ки ба гайри марзо ва маншан Аллоҳ таъоло ягон инсон оро шинохтан ва пайравии нури он карда наметавонад. Дар ин ҷо аз як тараф ин зоҳир аст, ки нури Аллоҳ таъоло дар дунё ҳамеша мавҷуд аст ва аз тарафи дигар ин маълум мешавад, ки марҳалаи ҳидоят ду ҳастанд. Дар марҳалаи аввал ҳидояти худост, ки аз пайравии он нури худо муяссар мегардад. Дар марҳалаи дигарӣ ҳидояти нури худост, ки аз рафтор ва қабули он саломати ва наҷоти абадия ҳосил мешавад.

Барои он ки худо нур муқаррар накунад, барои он кадом нур нест. Дар сураи мазкураи боло ояи 40 иршод

аст, ки: "Ва ҳар ки надод уро худо равшани, пас нест уро ҳеч равшани" Аз ин ҷо возеҳ аст, ки муқаррар қардани нур аз ҷониби Аллоҳ таъоло ба ин тавр аст, ки у ба Расули акрам(с) мефармояд ва Он ҳазрат барои ононе ки марзони Аллоҳ таъоло бошанд нур муқаррар менамояд.

Аз қаронии ин ояи муборака возеҳ мешавад, ки инчунин ашхос вуҷуд надоранд, ки онҳоро аъмол набошад. Аъмол худ аст, магар бефонда, зеро ки ҳақиқат аз онҳо пушидааст, аз ин сабаб, ки худованди олам барои онҳо нур муқаррар нафармудааст. Пас мисоли аъмоли онои чунон аст, ки дар кадом саҳрое рег бидурашад, ки онро одами ташна аз дур об ҳаёл менамояд. Вале агар дафъатан у, қариб омада бубинад, боз ҳам чизе нест, рег асту рег. Ҳ. мисоли аъмоли эшон монанди торикӣҳои баҳр аст, ки онро мавҷи бузург ба сӯи боло баланд созад, ки бар он мавҷи дигар ва болон он абрҳо ҳастанд, Ғараз, яке баъди дигаре торикӣҳо ҳамдигарро фаро гирифтаанд, ки агар дар инчунин ҳолат кадом инсон даст бичаспонад, пас дидани он эҳтимол ҳам намебошад.

Офтоб ва маҳтоби олами дин. Дар сураи Ал-Фурқон (25), ояи 61 чунин омадааст: "Бузургвор аст он ки бисохт дар осмон бурҷҳоро ва сохт дар он чароғро, яъне офтобро ва сохт моҳи равшан".

Бояд донист, ки бузургвории ҳақиқӣ дар чизҳои дунё нест, балки дар чизҳои динӣ аст. Пас Аллоҳ таъоло бисёр бузургвор дар ин маънӣ аст, ки у олами динро фаро оварда ва осмони рӯҳониятро бо 12 бурҷ таҳия дида, (яъне 12 ҳуҷчат) ва дар он офтобу маҳтоб сохт, яъне пайгамбар ва имом дар даври нубувват ва имому ҳуҷҷати аъзам дар даври имомат.

Бурҷҳо агарчи 12 — тоанд, лекин аз ҳисоби ду ҳисса — шабу рӯз ҳамон 12 бисту чаҳор мешаванд ва аз ҳисоби манозил бисту ҳашт мешаванд. Бо ин тарз ҳуҷҷатони ҷазоирӣ имом 12 — тоанд, ҳуҷҷатони лайлӣ ва ҳуҷҷатони наҳорӣ 24-тоанд, ки бо ҳуҷҷатони муқаррар 28-то мешаванд.

Китоби мунир. Дар сураи Луқмон (31), ояи 6 иршод аст: "Ва аз мардумон касе ҳаст, ки меситонад суханеро, ки барои бозист, то гумроҳ кунад мардумро аз роҳи худо бағайри илм ва тамасхур гирад роҳи худоро".

Дар ин ҷо мурод аз илм дар даври нубувват ҳуҷҷат, матлаб — ҳидоятӣ имом ва маънии китоби равшан Он ҳазрат(с) ҳастанд ва дар даври имомат илм-доъй, ҳидоят-ҳуҷҷат ва китоби равшан-имом алайҳиссалом ҳастанд, вақте ки дар дараҷоти таъвилӣ ҳудуди дин ба тақозои замону макон мутобиқат дорад. Инчунин бояд фаҳмид, ки дар даври имомат доъй — илмуляқин, ҳуҷҷат — айнуляқин ва имоми замон-ҳаққуляқинанд. Пас ба ғайри қабули чунин ҳудуди дин дар иртиботи тавҳид, маърифат, зоту сифоти Аллоҳ таъоло мубоҳисаву муҷодила қардан боиси гумроҳӣ аст.

Аз зулмот то нур. Дар сураи Ал-Аҳзоб (33), оёти 41, 42, 43 иршод шуда, ки: "Эй мусалмонон! Ёд кунед худоро, ёд қардани бисёр ва бар поки бихонед уро субҳу шом! Уст, ки раҳмат мефиристад бар шумо, дуои раҳмат мекунад бар шумо фариштагонӣ у, то бароварад шуморо аз торикӣҳо ба сӯи равшани. Ва ҳаст худо ба мусалмонон меҳрубон. Дуои хайри эшон, рӯзе ки мулоқот кунанд ба худо "Салом" аст. Ва омода кардааст барои эшон музди нек".

Ҳикмати маҷмуъии оёти мазкураи боло баёнгарӣ он аст, ки шинохти ҳақиқии нур то он вақт номумкин аст, то замоне ки имони инсон, қисме ки лозим аст, мукамал набошад. Ва нишонии имон ин аст, ки муъмин ба таври қалбӣ, илмӣ, забонӣ зикри худоро ба қасрат менамояд, то он ҷо, ки у доимуззикр мешавад, ба сурате ки ин зикр аз масарратҳои рӯҳонӣ мамлу мешавад. Ва у субҳу шом ба забони ҳол ва забони қол покии Аллоҳро баён мекунад, яъне зоҳир, ботин, гуфтор ва кирдори он шахс пок мешавад. Вақте ки у субҳу шом дар ҳузурӣ худо гиряву зорӣ, аҷзу инкисори қарда, нафси худро тазкия мекунад, боз дар натиҷа Аллоҳ таъоло ва фариштаҳои он бар инчунин банди хос раҳмат мефармоянд, ки рафта-рафта аз зоти он гафлат, чаҳолат ва торикӣҳои маъсият дур мешаванд ва нури воҳиди Набиву Аля салавотуллоҳ алайҳум бо муъҷизоту ақиботи илмиву ирфонӣ дар дилу димоғи он ҷилвагар мешавад. Ин хос раҳмати Аллоҳ таъоло сирф барои муъминони ҳақиқӣ махсус аст. Дар он рӯзе ки муъминони ҳақиқиро дидори рӯҳонии худованди таборак ва таъоло ҳосил мешавад, дар он вақт муъмин ба забони ҳол дуои саломатин хеш менамояд, ки у ба таври абадӣ зиндаву саломат бимонад, ки онро Аллоҳ

таъоло манзур мефармояд. Ба тавфиқи илоҳия хулосан таъвили оёти мазкураи боло ташреҳ гардид.

Чароғи равшан. Дар сураи Ал-Аҳзоб (33), оёти 44 ва 45 фармони илоҳия ин аст, ки: "Эй пайғомбар, ҳар онна мо фиристодем туро гувоҳидиҳанда ва муждадиҳанда ва тарсонанда ва хонанда ба сун худо, ба ҳукми у ва чароғи равшан".

Аз ҳикмати ин ду ояи муқаддаса ин ҳақиқат зоҳир аст, ки дар ин чо баъзе сифоти зиндаву доимии Расули акрам баён карда шудааст, ки аз далели ин сифоти Он ҳазрат(с) зиндаву поянда собит мешавад. Масалан, вақте ки қабул гардид, ки Он ҳазрат(с) бар аъмоли тамоми уммати хеш гувоҳ ҳастанд, пас маълум мешавад, ки ҳамчун гувоҳ дар ҳамагуна муомила ҳозир мавҷуд мешаванд.

Пас мебояд фаҳмид, ки ин сифати Он ҳазрат барои ҳамеша зиндаву боқӣ аст ва воқеъан бисёрни сифоташон ҳам ҳамин тавр лозавол ҳастанд. Илова бар он хушхабардиҳанда ва тарсонанда ҳам бояд назди аъмоли бандагон ҳозир мавҷуд бошад, то ки нақоронро хушхабарӣ диҳад ва бадқоронро битарсонад. Ҳамин тавр, як сифати зиндан дигари Набии акрам(с) ин ҳам аст, ки эшон ҳоло ҳам, ҳамин тавр ба ҳукми худо, мутобиқи замона ба ҷониби роҳи ҳақ даъват менамоанд, ҳамон тавре ки дар аҳди нубувват мутобиқи шароити он вақт даъват мекарданд. Маънии он ин аст, ки даъвати ҳузур ба таври ҳамеша тобеъи ваҳйи илоҳия буд, ки натиҷа ва лозим будани он сирф тасдиқи ин амр аст, ки нури муқаддаси Пайғамбар(с) дар башарияти имомии замон ҳайю ҳозир аст.

Ҳамин мисол дар чароғи равшан ҳам аст, ки ин чароғи поки нури худо бояд ҳомӯш карда нашавад ва дар сифати он қадом камӣ ва завол бояд ки наояд. Чунончи дар Куръони ҳаким чой- чой ин иршод шудааст, ки нури худо як ҳақиқати лозавол аст. Пас ин сифоти ҳама вақт зинда ва доимӣ баъди реҳлати Он ҳазрат(с) сирф дар ҳайсиати нури эшон боқӣ ва барқарор ҳастанд ва ин нури муқаддаси Он ҳазрат(с) дар силсилаи имомати Мавлоно Аля ва оли Аля барои ҳамеша қоим аст.

Дар Куръони маҷид "Сирочи мунир" ("Чароғи равшан") аз нури нубувват ва имомат як инчунин исми бузурги пурҳикмат ва ҷомеъе аст, ки дар ҳақиқат ва

маънавияти он қудрат ва мазҳарияти тамоми сифоти асмой Аллоҳ таъоло гунҷонида шудааст. Дар суботи ин ҳақиқат сирф ин қадар гуфтан кофӣ аст, ки Аллоҳ таъоло ба эътибори ҳамон нури ҷомеъасифот, ки аз чароғи ҳастии инсонии комил тулуъ намуда, олами дин ва дунёи дилро мунаввар месозад, дар сураи Нур (24), ояи 35 мефармояд, ки: "Худо нури осмонҳост ва замин. Ва ғостони нури вай дар қалби мусалмонон ин аст монанди тоқе ки дар он чароғ аст".

Агарчи ҳақ субҳонаху ва таъоло аз эътибори бечуну чаро бархурдор аст ва қадом чизе мушобеҳ ва мисли он шуда наметавонад, қисме ки дар Куръони пок иршод шудааст, ки: "Нест монанди у чизе ва уст шунаво ва бино" (сураи 42, ояи 11).

Зулмат, чаҳолат ва нури маърифат. Дар сураи Фотир (35), оёти 19-26 иршоди раббонӣ аст, ки: "Ва баробар нестанд нобино ва бино; ва на торикӣҳо ва на равшанӣ; ва на соя ва на боди гарм. Ва баробар намешаванд зиндагон ва мурдагон, ҳар онна худо мешунавонад ҳар киро хоҳад, ва нестӣ ту шунаванда касеро, ки дар гур бошад. Ва нестӣ ту магар тарсонанда".

Дар ин оёти муқаддаса аз як тараф ақидаи саҳеҳ ва аз тарафи дигар таъкиран тақобулни натоқи назарияи галат аст ва дар лисони ҳикмат фармуда шудааст, ки назарияи галат боиси курдиля ва нодонӣ мешавад ва ақидаи саҳеҳ сабаби басират ва донишмандӣ мегардад. Курдиля, яъне нобиноии дил, ки натиҷаи он дар сурати чаҳолат мебарояд ва моҳасали басирати қалбӣ нури маърифат аст. Дар натиҷаи нури маърифат сояи роҳати рушд ва ҳидоят ҳосил мешавад ва дар торикии чаҳолат, баъди оворагардин биёбони сузон гумроҳӣ дар пеши рӯй меояд.

Ононе ки дар сояи нури маърифат, рушд ва ҳидоятанд, ба таври рӯҳонӣ зиндан ҷовид мешаванд ва ононе ки дар регистони залолати сузонанда ҳастанд, ба таври нафсонӣ ҳалок мешаванд.

Инҳо, ки дар сояи раҳмат ва ҳидояти илоҳия ба таври рӯҳонӣ зинда шудаанд, илму ҳикмати Аллоҳ таъолоро шунида метавонанд ва он ҷа мардумон дар биёбони гумроҳӣ ҳалок шуданд, онҳоро қабрҳои нестӣ ва маъдумият фано шуданд, онҳоро суҳанони илму ҳикмат шунавонда шуда наметавонад.

Муъчизоти анбиё, кутуб ва таъвил. Дар сураи мазкураи боло, ояи 25 иршод аст, ки: "Ва агар ба дурӯг нисбат кунанд туро, пас ҳар онна дурӯг дошта буданд ононе ки пеш аз эшон буданд. Омаданд ба-д эшон пайгамбарони эшон ба нишонҳои возеҳ ва ба номаҳои илоҳӣ ва ба китоби равшан".

Аз ин таълими Куръони ҳақим зоҳир аст, ки ҳамроҳи анбиё алайҳимуссалом се қисм чизҳои азимушшаън мебошанд. Онҳо муъчизот, китобҳо ва китоби равшан ҳастанд. Лекин дар ин боб як саволи пураҳамият пайдо мешавад, ки бар иловаи муъчизот ва китобҳои пайгамбарон "китоби мунир" ("китоби равшан") кадом аст ва ё чӣ чиз аст? Зеро аз лиҳози алфози арабӣ ояи карима маънии баёноти муъчизот; зубур - ҷамъи забур аст, ки маънаи он китобхост ва тарҷуман китоби мунир — китоби равшан аст.

Болотар савол шуда буд, ки китоби равшан кадом аст?

Чунин савол ҳам шуда метавонад, ки оё он китоби равшан ҳоло ҳам ҳаст ё нест? Ҳоло он ки вай қабл аз Он ҳазрат(с) ҳамроҳи ҷумлаи пайгамбарон ба таври ҳамеша мавҷуд буд?

Ҷавоби содда ва осони ин ҳама саволот ин аст, ки китоби равшан номи нури имомат аст. Он ҳамроҳи пайгамбари охируззамон ҳам буд ва ҳоло ҳам мавҷуд аст. Ва ҳамин нур ба ҳайсиати ҳикмати болига ва таъвилӣ амалӣ кутуби осмонии тамоми пайгамбарон аст. Зеро ки нури имомат ҳамон нур аст, ки дар он ҷумлаи асрори руҳоният ва ҷумлаи ҳаққиқу маориф таъвилоти равшан мавҷуд аст.

Шарҳи садр. Дар сураи ал-Зумар (39), ояи 22 иршод аст, ки: "Оё касе ки кушода кардааст худо синаи уро барои дини ислом, пас ӯ бар равшанӣ бошад аз ҷониби парвардигори худ, монанди саҳтдилон аст. Пас вой ононро, ки саҳт аст дили эшон аз ёд кардани худо! Эшонанд дар гумроҳиву зоҳир".

Ин ояи пок қабл аз ҳама дар шаъни инсонии комил, яъне пайгамбари охируззамон ва имоми барҳақ алайҳимуссалом аст ва баъди он дараҷа ба дараҷа дар бораи дигар ҳудуди дин ҳам аст. Чаро ки аз ҷониби Аллоҳ таъоло вусъати қалби ислом, яъне итлоат ва нури худо ба василаи тавассути инсонии комил дар ҳудуди дин ҳам алоқадри маротиб ҳосил мешавад. Ва

дар зоти ақдаси инсонии комил ин сифот ва дигар тамоми хубӣҳо аз ҳамеша ба дараҷаи атам мавҷуд аст.

Таълими ҳақимонаи ин ояи муқаддаса аз шарҳи садр, яъне вусъати қалбӣ шуруъ мешавад. Ва фармуда мешавад, ки исломро камоҳаққаху қабул шуда наметавонад, то вақте ки Аллоҳ таъоло кадом инсонро вусъати қалбӣ ато нафармояд. Иловаи аз эътибори паҳлуи маънавии лафзи дигари ислом иршод аст, ки агар аз тарафи худо касеро кушодадилӣ иноят намешавад, биноан аз он шахс итлоат ва фармонбардорӣ шуда наметавонад, зеро ки маънии ислом итлоат ва фармонбардорӣ аст. Пас аз он фармон аст, ки вақте ки худо дили кадом одамеро боз намудааст, пас ҳамон кас исломи ҳақиқӣ ё фармонбардориро бачо оварда наметавонад. Вақте ки ӯ фармонбардорини ҳодии барҳақро намуда, боз дар дилу димоғи он батадриҷ нури худо ҷилвагар шуда меравад ва зикри илоҳӣ худ ба худ ҷорӣ менамояд, ки аз он ваҷҳ дар қалби он риққату нармӣ пайдо мешавад ва дар натиҷаи он силсилаи ҳидоёти савти муъчизонаи Аллоҳ таъоло шуруъ мешавад.

Баръакси ин сурати ҳол, ки дар он ҳаққиқ ва маорифи мавҷудоти зинда мавҷуд ҳастанд, дили он мардумоне ки тангу торик бошад, онҳо исломи ҳақиқиро қабул карда наметавонанд, ки аз сабаби он дилашон қоидаи нури худо шуда наметавонад. Ва на онҳо зикри худоро ҷорӣ монда наметавонад. Чунин мешавад, ки онҳо ба марази руҳонии қасовати қалбӣ мубтало шуда, дар биёбони гумроҳӣ ва залолат ҳалок мешаванд.

Замин аз нури парвардигори хеш равшан мешавад. Дар сураи мазкураи боло, дар бораи зухуроти мухталифи нури муқаддаси парвардигори олам (нури имомат) ба таври пешгуя иршод шуда аст: "Ва равшан шавад замин ба нури парвардигори худ ва ниҳода шавад номаи аъмол ва оварда шавад пайгамбаронро ва гувоҳонро ва ҳукм карда шавад миёни одамиён ба ростӣ ва эшон ситам карда нашаванд" (сураи Ал-Зумар, ояи 69).

Дар ин ояи муқаддаса, дар даврони нузули Куръон, дар бораи нури имомат ва воқеъоти руҳонӣ он чӣ пешгуя шудааст, тааллуқи он ба ҷаҳор ҳолат аст: руҳонияти инфиродӣ, руҳонияти иҷтимоӣ ё ки даври руҳонӣ, қиёмати инфиродӣ ва қиёмати иҷтимоӣ.

Дар руҳонияти инфиродӣ муъминии ҳақиқӣ аз нури имомат он чӣ файзон ҳосил мешавад, мутааллиқ ба он

пешгуни ин ояи карима ба ин тавр аст, ки дар натиҷаи амал кардан бар ҳидоёти пайгамбар ва ҳидоёти таъвилӣ имоми вақт, замири дили ҳар муъминӣ ҳақиқӣ аз нури парвардигори хеш равшан мешавад. Рӯҳонияти он ба ҳайсиати як китоби зинда гуфтугӯи муъҷизона менамояд. Рӯҳҳои муқаддаси пайгамбарон бо муъҷизот ва ҷумлаи воқеъот дар мушоҳидаи рӯҳонии он меоянд; ҳамроҳи зухуроти рӯҳонии гувоҳон (яъне анвори поки аймман атҳор) мешаванд ва дар ҳаққи он муъмин ҳамроҳи адлу инсоф ҷайсала мешавад.

Дар рӯҳонияти иҷтимоӣ нури имомат ин тавр асарандоз аст, ки ин нури Аллоҳ таъоло аст, ки дар он кайфияти ҳидоят, зоҳирӣ ва ботинӣ баъди Пайгамбар (с) дар силсилаи имомат тулуъ шуда меравад ва ба-д-он андоза, ки равшании мусалсали илму ҳикматро ба аҳли ин ҷаҳон бахшидааст, давом меёбад. Дар натиҷаи он як инчунин замонае омаданист, ки дар он дунёи инсоният, илму ҳунар, ақлу дониш, шарофат ва ягонагӣ ба авҷи камол мерасад ва он ҷаҳад аст, несту нобуд мешавад. Он вақт ҳақро бар ботил фатҳ ҳосил мешавад ва давр давран ҳаққ ва ҳақиқат хоҳад буд. Ақонд ва назариёти галат ба сурати умум хатм мешавад. Он ҷаҳад ақидан воқеъӣ, назарияи рост ва саҳеҳ аст, сирф ҳамон қонин мемонад ва фурут меёбад.

Ин шуд равшан шудани замин аз нури парвардигори он. Матлаб аз замин дар ин ҷо инсоният аст, ки барои фузоти анвори анбиё ва аймман ҳар вақт муҳтоҷ аст. Ва ин шуд аъмоли номаҳон муҳталифи ақонд ва назариёт, ки ҷайсала кардани оноро қонунӣ илоҳӣ дар пешро мондааст. Дар мавриди ҳозир шудани имомон ва пайгамбарон бояд гуфт, ки аз анбиё ва аймма алайҳимуссалом ҳамин як дин буд, ки ба ҷониби он тамоми ҳазарот ба таври зоҳириву ботинӣ маҳлуқотро даъват дода буданд. Пас дар ин ҷунин замона рӯзи комёбиву фатҳмандии анбиё, аймма, ҳодӣ ва муъминони ҳар замона аст, ки пешгуни онро Қуръони ҳақим дар баъзе ҷо фармуда аст.

Дар ҳар ду ҳолат-инфироҷӣ ва иҷтимоӣ рӯҳонияти мазкураро ба номи қиёмат ҳам қабул карда метавонем. Ин тавр қиёмат дар зиндагии инсон ҳам омада метавонад.

Ҳоло савол аз нури имомат ва тааллуқи он қиёмат, ки баъди мавти ҷисмонии инсон воқеъ шудай аст

меравад, ки дар ҳолати инфироҷӣ ҳам аст ва дар сурати иҷтимоӣ ҳам, ки мисолҳои он аз тафсилоти мазкураро боло ба даст меояд. Вале дар ин ҷо аз ин сухан зарур аст ёд шавад, ки дар зиндагии ҷисмонӣ он ҷаҳад рӯҳоният ва ё қиёмат пеш меояд, он қисми ҷузъӣ аст. Ва баъди мурдан он ҷаҳад қиёмати воқеъӣ мешавад, он кулӣ аст. Ҳарас ин ки он нури имоми атҳор мебошад, ки барои равшании он аҳли уқбо ва сокинини дунё муҳтоҷ ҳастанд.

Асрори азими нур. Дар сураи Шуаро (26), рукуъи охирӣ ба лисони ҳикмат як мисоли пурмағзу ҷомеъ ин аст, ки бар мақоми аълотарини башарияти покиза ҷилван дидори нури муқаддаси Аллоҳ таъоло барои ҷизе муҳиммот ҳосил мешавад. Магар ҳамроҳ бо ин аълотарин дидор каломӣ илоҳӣ муяссар намешавад. Вале, як ишораи ҳикматогӣ шуда метавонад: Каломӣ илоҳӣ гуё ба дараҷаи баландтар аз ақибӣ ҳиҷоб шуда метавонад ва ба дараҷаи баландтар аз ин каломӣ раббонӣ тавассути фаришта ваҳӣ мешавад.

Маънии он ин шуд: Дар рӯҳоният ҷаҳад қадаре ки силсилаи дароз аст он бар се дараҷа муштамак аст, ҷунинчи дар дараҷаи баландтар аз ҳама Ҷабраил алайҳиссалом ваҳӣ меоварад ва ба дараҷаи баландтар аз он ин нури илоҳӣ аз ақибӣ ҳиҷоб камол мефармояд ва дар дараҷаи баландтарин ҳамаи ин нур дар сурати раҳмонӣ барои ҷанд сония ҷилван хеш нишон медиҳад. Магар дар ин мавқеъи дидори интиҳой калом муяссар намешавад, вале ба таври ҷомеъ ишора мешавад.

Пас мутобиқи ҳамон қонун Аллоҳ таъоло аз олами амр як рӯҳи азим бар Он ҳазрат ваҳӣ фармуда буд ва Сарвари қонинот қабл аз ин воқеъа, аз дараҷоти интиҳонӣ имон ва китоби осмонӣ воқиф буданд. Лекин Аллоҳ таъоло ин рӯҳонияти Ҳузурӣ акрамро, ки ваҳӣ ҳам буд ва рӯҳ ҳам, нур сохт, ки дар равшании он пайгамбарӣ ҳадо тамоми ҷиз мединист ва аз равшании ҳамон нур Аллоҳ таъоло аз бандагонӣ хеш онро ки хоҳад ҳидоят мекунад.

Ҳулосаи ин баён он шуд, ки нури имомат дар маънии "авҳайно илайка рӯҳан", на сирф дар ҳайсиати ваҳӣ ва Қуръони нотиқ аст, балки як рӯҳи азим ҳам аст ва ҷое ки ҷаълино нуран иршод омадааст, дар он ҷо нури имомат барои асрори маҳфии китоби осмонӣ, яъне Қуръони сомит равшанӣ ҳам аст ва он ҷаҳад иршод шуда

аст, ки: "наҳди биҳи ман нашоъ мин ибодино". Аз он эътибор зоҳир аст, ки нур ҳамон аст, ки зареаи он Аллоҳ таборак ва таъоло кабл аз Хузури акрам(с) тамоми анбиёро ҳам ваҳд карда, раҳнамон карда буд, ва аз таълими ва иннака латаҳди ило сироти-л-мустақим маълум мегардад, ки вақте ки Расули худоро ин нур ҳосил шуда буд, лизо эшонро дар вақти хеш зареаи ҳамон нур роҳи рост ҳидоят кард ва барои ҳидоят мустақбали Хузури ашвар(с) ба ҳукми худо имомро муқаррар фармуд, боз нур дар имом мунтақил гардид. Алҳамдулиллоҳ, ин ҳақоқиқ ва маориф аз лисони ҳикмати Қуръон дар равшании мушоҳидот ва таҷрибаи руҳонӣ фаҳмонда шуданд.

Муъҷизоти нуруни. Дар сураи Ҳадид (57), ояи 9 дар бораи нур иршоди бори таъоло аст: "Ва уст (Аллоҳ таъоло) он ки фуру мефиристад бар банди худ оёти возеҳ, то берун оварад шуморо аз ториқиҳо ба сун равшанӣ. Ҳар онна худо бар шумо бахшоянда ва меҳрубон аст".

Дар ин ҷо аз ақлу дониш дар мавриди он ки аз ин ториқиҳо як мусалмон ё як муъмин бидуни ҳодии барҳақ ба зоти худ баромада наметавонад, метавон фикру гавр намуд ва маълум намуд, ки он ториқиҳо кадомҳо мебошанд?

Оё ин суҳан дуруст меояд, ки мо бигуем, ки ин ҳамон ториқиҳо мебошанд, ки аз ҷаҳолату нодонӣ ва аз масоили печидаву муглақи пайдокардан замонӣ макон дар дилу димоғи инсон пайдо мешаванд. Зоҳир аст, ки воқеъан матлаби он ториқиҳо ҳамин аст. Пас лозим аст, ғя мо инро ҳам қабул кунем, ки аз ҷаҳолату нодонӣ ва аз ториқиҳои масоили нав сирф ба васила ва зареаи имоми вақт (ки тозатарин ҳидоят аст), наҷот ҳосил шуда метавонад, ки аз тарафи Аллоҳ таъоло нозил шуда бошад. Ва инчунин ҳидоят баъди Он ҳазрат(с) сирф ба василаи имоми вақт (а) ҳосил шуда метавонад. Пас ҳамин ҳикмат дар ояи мазкураи боло пушида аст.

Дар равшании он алфози мубораки Қуръони ҳақим, ки иршод шуда, ки у (Аллоҳ) чунин аст, ки бар банди хеш нишонаҳои возеҳ нозил менамояд, маълум мешавад, ки на сирф як банди хоси худо (инсонии комил) дар ҳар замон мавҷуд мебошад, балки ҳамроҳ бо он ин феъли худо барои ҳамеша ҷорӣ мемонад, ки бар банди хоси хеш ҳидояти ҳолои бадалшударо нозил мекунад ва

тақозои адлу инсофи ҳақиқии худо ҳам ҳамин аст, ки сарчашмаи нури ҳидояти Аллоҳ таъоло дар зоҳиру ботин барои ҳамеша ҷориву соя бошад. Чунинки бар Сарвари кинот(с) дар даврони аҳди нубувват нишонаҳои зоҳирии Қуръони пок (оёт) нозил мегардиданд, ки онҳоро нишонаҳои танзиля ва зоҳирии ҳидоят мегуянд. Ва бар имоми барҳақи ҳар замон нишонаҳои ботинии Қуръони ҳақим нозил мешаванд, ки онро нишонаҳои таъвилӣ ё ҳидояти ботинӣ гуянд, то ки дар рузи қиёмат инсонҳои кадом замонро ин узр ва баҳона шуда натавонад, ки дар замонҳои худашон аз ҳидояти Аллоҳ ягон осонтарин зареа мавҷуд набуд.

Агар шумо ба таври зотӣ ҳам ин ҳақиқатро мазид таҳқиқ кардан хоста бошед, ки ҷаъ тавр баъди нузули мукаммали китоби осмонӣ то замонҳои дароз таъвилӣ тадриҷӣ он нозил шуда меравад ва ҷаъ тавр баъди омадани ин таъвилӣ мукаммал қиёмат барпо мешавад. Фиҳазо, барои ин бар маънии он тамоми оёти Қуръони ҳақим гавр кунед, ки мутааллиқ ба таъвил ҳастанд. Хусусан дар сураҳои 10/29, 12/6, 12/21, 12/100, 12/101, ва аз ҷаъа бештар дар 8/53 гавр кунед, пас шуморо мутааллиқ ба ин ҳақиқат итминони қалбӣ ҳосил мешавад, ки на сирф таъвилӣ оёти нозилшудаи китоби осмонӣ батадриҷ нозил мешавад, балки дигар бисёрини чизҳо ҳам инчунин мебошанд, ки таъвилӣ онҳо баъди арсаи дароз зоҳир мешавад.

Пас бояд фаҳмид, вақте ки аз ҳидоёти поки Имом алайҳиссалавот вассалом аз дили муъминини ҳақиқӣ ториқии ҷаҳолат ва нодонӣ дур мешавад, боз дар он вақт муъҷизоти илмӣ ва ирфонии нури имоми олимақом дар дилу димоғи он зуҳурпазир мешаванд ва ӯ ҳамеша дар ботини хеш як дунёи аҷибу ғариби илмӣ мушоҳида менамояд. Ин буд нозил кардани нишонҳои возеҳи Аллоҳ таъоло бар банди хоси хеш ва берун овардани инсонии комил муъминонро аз ториқиҳо ба ҷониби нури маърифат.

Муъминин, муъминот ва нур. Дар сураи Ҳадид (57), ояи 12 дар бораи руҳонияти инфироҷӣ, аҳли имон ва нури имомат иршод аст, ки: "Явма тара-л-муъмининна ва-л-муъминоти ясо нуруҳум байна айдиҳим ва биаймонихим бушроқуму-л-явма ҷаннатун таҷри мин таҳтиҳ-л-анҳору, холидуна фиҳо, золика хува-л-фавзу-л-азим" яъне: "Ёд кун рӯзе ки бубинӣ

мардон мусалмонро ва занони мусалмонро бо ин сифат, ки мешитобад нури эшон пешни дасти эшон ва ба чониби рости эшон, гуфта шавад: "Мужда бод шуморб имруз!" Шуморост бустонҳо, мервад асри он ҷуйҳо, ҷовид бошед он ҷо. Ин аст матлабҳои бузург.

Ишораи ҳикматогии ояи муқаддаси боло ин аст, ки дар руҳонияти инфиродии ҳар замона ҳам ва дар даври қиёмат ҳам нури поки имоми ҳайо ҳозир ҳамроҳи муъминон ва муъминот аз сун пешони ба чониби рости эшон калом менамояд. Ва маънии "яъсо" ин аст, ки он вақт манзилҳои бешумори руҳонияти аҳли имон дар равшанӣ ва раҳмони 1 он бо бисёр тезӣ тай хоҳад шуд.

Ҳамчунин маънии ин лафз ин ҳам аст, ки нур мутааллиқ ба дин ва дунёи муъминони ҳақиқӣ барои ҳар қисм беҳтариву беҳбудӣ саъй меварзад.

Дар ин ҷо албатта ин сухан қобили зикр аст, ки аз эътибороти мухталиф нури мутлақро изофаҳои мухталиф ва нисбатҳои гуногун мебошад. Яъне дар Қуръони ҳақим гоҳе ин нури покро ба Аллоҳ таъоло мансуб карда, фармуда мешавад, ки "нур аз Аллоҳ аст", гоҳе "ҷароғи равшан" гуфта мешавад. Дар як қисми мафҳумоти алфоз ишора мешавад, ки "нур аз пайгамбар аст". Баъзе оёғ ба лисони ҳикмати ҳеш ибро мефаҳмонанд, ки "нур аз имом аст". Ва дар ин ҷо аз ояи мазкураи боло зикр аст, ки "нур аз муъминин ва муъминот аст". Пас муъминони ҳақиқӣ бояд бар ин низоми ҷомеъият ва қонуни ваҳдонияти нури муқаддас хуб гавр ва фикр намоянд, ки дар ин касратнамони нури воҳид чӣ роze ниҳон аст?

Ба ҳар ҳол бояд донист, ки ин нисбатҳои мухталифи нур бар ҷаҳони худ билкулл саҳеҳ ва дуруст ҳастанд ва дар онҳо заррае ҳам шак нест. Иловатан бояд фаҳмид, ки бовучуди он изофаҳо нур яке аст ва дар он кадом дуне нест. Пас маънии он, ҳақиқат ва сифоти камолия ҳам ҳамон ҳаст, ки бар он мақом "Аллоҳ нурус-самовоти вал-арз" аст.

Мунофиқин, мунофиқот ва нур. Дар ояи 13 сураи мазкураи боло мутааллиқ ба мунофиқин, мунофиқот ва нури имомат иршоди азизулқадр аст, ки: "Рузе ки гуянд мардон мунофиқ ва занони мунофиқ то мусалмонон: "Ба назари шафқат нигаред ба сун мо, то равшанӣ гирем аз нури шумо". Гуфта шавад: "Боз гардед паси пушти ҳеш, пас бичӯед равшаниро".

Бояд донист, ки мардумони мунофиқ на сирф дар даври қиёмат (даври руҳонӣ) бар тараққии руҳонии тезрафтор рашк менамоянд, балки дар ҳар замона аз раҳнамоии пурбаракати нури имомат тараққиву комёбии муъминонро дида, руҳҳои мунофиқин ба забони қол фарёд менамоянд, ки "барои худо андаке муаттал кунед, ки мо ҳам дар ҳидояти нури имоми шумо манзилҳои комёбии зоҳириву ботиниро тай намоем". Вале онро ба забони ҳол ҷавоб дода мешавад, ки "шумо дар роҳи таърих ва ақонд сар аз нав таҳқиқ карда, ба ақиб баргардед. Ва шумо, ки ба он дуруҳи омада, домани нури покро тарк додаед, мутааллиқ ба он фикр намоед, иштибоҳоти худро эътироф карда, тамоми ақонди худро ислоҳ созед, боз мумкин аст, ки нур ҳосил гардад".

Дараҷаи ҳосил шудани нур. Дар ояи 19-и сураи Ҳадид фармони мубораки Аллоҳ таборак ва таъоло аст: "Ва онон, ки имон оварданд ба худо ва пайгамбарони ӯ, - он ҷамоъа эшонанд сиддиқон ва шаҳидони наздики парвардигори ҳеш. Эшонро музди эшон ва нури эшон".

Дар ботини ин ояи карима ҳикматҳои бисёр азиме пинҳон ҳастанд. Минҷумла як ҳикмати болига ин ҳам аст, ки ба чониби ин сухан ишора карда шудааст, ки аз ибтидо то охир имонро бисёр дараҷот аст. Садоқат инчунин як сифат аст, ки аз комил шудани имон ҳосил мешавад ва садоқатро ҳам маротиби касир мебошад. Вақте ки садоқат ба дараҷаи камол бирасад, пас дар он фурсат, дар марди муъмин ҷазабаи ҷиҳод ва шавқи шаҳодат пайдо мешавад ва шаҳодатро ҳам чанд маротиб мебошад. Сипас мароҳили аҷру васлат меояд ва аҷро бисёр қисмҳо аст. Ва дар сурати натиҷаи он тамоми хубиҳо, дарвозаи нур боз менамояд.

Ба ҳамин тариқ, ҳувайдо гардид, ки аз руҳонияти муъминин ҳақиқӣ дараҷаи баландтар аз ҳама он аст, ки ҳангоме ӯро мушоҳидаи руҳафзо ва дидори муъҷизотии нури муқаддас ва мубораки имоми барҳақ(а) муяссар шуда метавонад. Ин он мақоми ваҳдат аст, ҷое ки руҳҳои муъминони ҳақиқӣ ҳамроҳи нури ақдаси имоми ҳақ як мешаванд. Ҳамин сабаб аст, ки иршод шуда аст: он муъминони ҳақиқӣ, ки ба худо ва расулони ӯ имон овардаанд, пешни парвардигорашон монанди сиддиқон ва шаҳидон мартаба доранд, яъне ин тавр муъминон ба нури асосон ва имомон восил шуда мебошанд, зеро ки

дар лисони таъвилӣ сиддиқонро асосон гуянд ва шуҳадо номи имомон аст. Дар ин маънӣ роҷеъ ба шаҳи пайгамбари нотиқ, ҳар пайгамбари нотиқро як асос будааст. Чунончи асоси Ҳазрати Муҳаммади Мустафо(с) Ҳазрати Мавлоно Имом Муртазо Аля(а) буданд, ки эшон на сирф ба таври зотӣ ва шахсий Куръон ва шариастро таъвил карда, рисолат ва нубуввати Ҳузурӣ акрам(с) -ро тасдиқ қаданд, балки тавассути силсилаи имомати авлоди покӣ хеш ҳам ин дарвозаи таъвилотро ҳар бор боз намуда, ки аз он барои ҳамеша мартабаи пайгамбарии Он ҳазрат (с) тасдиқ мегардад ва дар пеши назар зарурати ҳамон тасдиқи таъвилӣ, ки аз ҷониби Аллоҳ таъоло ҳамоҳанг ҳар пайгамбари нотиқ як сиддиқ муқаррар шуда буд, меояд. Ва маънӣи сиддиқ тасдиқ кардан мебошад. Ва шуҳадо номи имомон дар ин маънӣ аст, ки шуҳадо гувоҳонро гуянд, ки аз он айман атҳор мурод аст, чунки онҳо силсилавор дар дунёву замон ҳаёо ҳозир мебошанд.

Нур сарчашмаи ҳидоят аст. Ба гайри раҳнамоӣ ва мавҷудияти нури муқарраркардан худо ягон хел назарияву мазҳаб аз ториқиҳои пурхатарӣ замон гузашта, бар ҳавзи кавсар ворид шуда наметавонад ва на вучуди ибтидоии кадом дин бидуни қабул кардани як нури муҷассами собитшуда метавонад бошад. Дар бораи ҳақиқати ин боб дар оёти ҳаштум ва нуҳуми сураи Ҳадид ин иршод аст, ки: "Ва чиҳ шуморо, ки имон наоваред ба худо ва расули ӯ; даъват мекунад шуморо ки имон оред ба парвардигори хеш ва ҳар оина аҳд гирифтааст аз шумо, агар ҳастед бовардоранда. Ва уст, он ки фуру мефиристад бар банди худ оёти возеҳ, то берун оварад шуморо аз ториқиҳо ба суи равшанӣ. Ҳар оина худо бар шумо бахшояндаи меҳрубон аст".

Тафсири ин ояи мутабаррика ин аст, ки: "Эй имондорон! Ононе ки дар доираи ислом дохилшуда мебошед, ҳоло аз худо битарсед, яъне дар ниятҳо, ақвол ва аъмол тақвиро мадди назар дошта ва бар Расули худо Ҳазрати Муҳаммад(с) ба таври мукамал имон биёваред. Яъне муъминони ҳақиқӣ тайёр шавед, то ки Аллоҳ таъоло ба зареаи Расули мақбул шуморо аз раҳмати бекарони хеш ду ҳисса ато кунад, яъне василаи ҳидояти зоҳирӣ ва ботинӣ пайдо мекунад ва шуморо ин қисм нур, яъне имом муқаррар мекунад, ки силсилаи он

то қиёмат давом пайдо мекунад, то ки шумо ба таври динӣ ва дунявӣ ҳамоҳанг замон, манзил ба манзил пешрафт карда битавонед. То он ҷое ки шумо бо саломатӣ бар ҳавзи кавсар ворид мешавед".

Нури пайгамбар ва имом-нури худост. Дар силсилаи мавзӯоти ин китоб то он ҷо, ки аз оёти нур он ҷа ҳақиқӣ ва маориф баён карда шуд, аз он бар шумо ин ҳақиқат возеҳу равшан шуда мебошад, ки мазҳари нури муқаддаси худо барои ҳидояти инсонҳо ба либоси башариёт дар ин дунё ҳозир мавҷуд аст, ки бидуни мавҷудӣ ва ҳозирӣ он ҳастиву бақои олами адён қатъан номумкин аст. Як далели равшан ва маҳкам ин ҳақиқат он аст, ки ба гайри вучуди офтоб, яъне нури моддӣ вучуди ин киноти моддӣ ва низом барои соате ҳам қоим монда наметавонад, зеро тамоми ин кинот ва дар байни он ҷизе ки мавҷуд аст, онҳо тамоман аз қувватҳои тақвинуӣ, лабрезии офтоб пайдо шудаанд ва ин низомии умумии моддӣ бар тоқатҳои ҳамагирӣ офтоб қоим аст. Ин саросар ҷизҳо мисли мазҳари нури худост, ки гоҳе ба ҳаёсияти пайгамбар ва гоҳе дар сурати имом мебошад, ки аз вучуди азалии мубораки он батадриҷ олами адён пайдо гардида ва аз ҷониби зоти шарифи ҳамон мазҳар тамоми адёнро алоқадри маротиб ҳидоят ҳосил шуда меравад. Пас агар ба гарази муҳол дар олами дин ин мазҳар намебуд, боз тамоми адён несту нобуд мешуд. Дар ин маънӣ иршод шуда аст, ки: "Ва кулла шайи аҳсайаноҳу фи имонин мубин". Мафҳуми он ин аст, ки аз Ҳаёсияти ҳастии нурии имом ҳар ҷиз мафҳум аст, чаро ки ҳастии муқаддаси он ба ҳаёсияти лавҳи мафҳум аст, ки ҳар ҷизро нури имом иҳота кардааст. Чунончи дар ояи 32-и сураи Ат-Тавба (9), иршод аст, ки: "(Он мардумон) меҳаёйд, ки фуру нишонанд нури худоро ба даҳони худ ва қабул накунад худо илло он ки тамои созад нури худро, агарчи ноҳуш шаванд кофирон".

Бояд фаҳмид, ки агар мазҳари нури Аллоҳ таъоло дар олами зоҳирӣ намебуд ва дар олами ботинӣ мебуд, боз дар ин сурат мардумони кофир иродаи ҳомиш кардани нури намекарданд, чаро ки иродаи кофирон сирф ба ҷизҳои зоҳирӣ ин дунё маҳлудаст. Ва Аллоҳ таъоло ҳам хоҳиши оноро тартид карда, инро намефармуд, ки ман нури худро ба дараҷаи камол мерасонам.

Худо, расул ва нури имомат. Дар сураи Тағобун (64), ояи 8 иршоди борӣ таъоло аст, ки: "Пас имон оред ба худо ва расули ӯ ва ба нури ки фуру фиристодаем ва худо ба он чӣ мекунед, хабардор аст".

Аз ин ояи карима он чӣ ҳақиқат ба таври соф зоҳир шудааст, аз он кадом донишманде инкор карда наметавонад, ки дар ин се ҳастии муқаддас ҷудо-ҷудо зикр карда шудааст ва батартиб бар он се зоти муқаддас ба хотири имон овардан фармон шудааст.

Чунончи аз ҳама пештар амр гардид, ки бар Аллоҳ таъоло имон биёваред. Дар таҳти ин ҳукм тамоми суханони нек омадаанд, ки дар иртиботи имон овардан ба худост. Масалан, ҳастии ҳақ таъолоро иқрор кардан, бар асмо ва сифоти имон овардан, бар фариштаҳо, китобҳо ва пайгамбарон имон овардан, ки қабл аз Он ҳазрат (с) дар дунё фиристода шудаанд.

Пас иршод гардид, ки бар расули он, яъне Ҳазрати Муҳаммади Мустафо(с) имон биовар. Дар ин ҳукм тамоми суханони бунёдии мусалмонӣ омадаанд, қисме ки бар рисолат ва нубуввати Он ҳазрат имон овардан, Куръони покро барҳақ қабул кардан, ислом ва тамоми таълимоти Он ҳазратро қабул кардан ва ғайра.

Баъди он ин фармони Аллоҳ таъоло аст, ки "шумо бар он нур имон биоваред, ки ман нозил кардам". Зоҳир аст, ки ин нури пок аз имомат аст, ки аз азал мавҷуд аст, ки онро Аллоҳ таъоло аз осмони нурунияи нотиқ бар замини шахсияти асос нозил кардааст. Ба алфози дигар ин нур аз зоти волосифоти Он ҳазрат(с) бар ҳастии муқаддаси Ҳазрати Мавлоно Аля мунтақил гардид ва дар силсилаи имомати авлоди Аля(а) то қиёмат қоим аст. Ва бар ин нури муборак имон овардан он аст, ки анмани тоҳирини силсилаи мазкураро аз ҷониби худо қабул карда шавад. Яъне яқин бошад, ки ин имом аз сӯи Аллоҳ таъоло муқаррар шуда ва бар ҳидоёти зоҳириву ботинии он амал карда шавад. Ва аз ишоран нур инро доништан мақсуд аст, ки дар роҳи дуру дарозии инсоният ва мазҳаб қисм-қисм торикӣҳо ва зулматҳои гуногун омадани ҳастанд, ки барон он ба ғайри нури имомат чора нест.

Бояд донишг, ки мақсад ва маншаи ин ояи муқаддаса ҳам ҳамин қисм аст, тавре ки дар ояи Итоат аст, ки дар он фармуда шуда: "Эй муъминон! Фармонбардорӣ кунед худоро ва фармонбардорӣ кунед

пайгамбарро ва фармонравоёнро аз ҷинси хеш. Пас агар ихтилоф кунед дар ҷинсе, пас роҷеъ кунед ӯро ба сӯи худо ва пайгамбар" (сураи Нисо (4), ояи 59).

Боз мубарҳан шуд, ки имоми барҳақро мартабаи амр ва нур, яъне ҳар ду маротиби олия ҳосил аст, яъне қисме ки худо ва Расул (с) имоми олимақомро соҳиби амр муқаррар фармуданд, ҳамин қисм нур ҳам ба ӯ супурданд, чаро ки бағайри нур мутобиқи марзо ва хушнудии худо амру фармон шуда наметавонад ва на аз амру ҳидоят нурро ягон мақсади калонтаре мебошад.

Нур — як зикри зинда. Бояд дар хотир нигоҳ дошт, ки муъҷиза ҳамеша интиҳои аҷиб ва ғариб мебошад. Агар он чунин намебуд, он муъҷиза гуфта намешуд. Чунончи баъзе муъминин аз як дараҷаи аълои маърифати зоташон аз ин ҳақиқат огоҳ мешаванд, ки нури имомат на сирф дар зоти ақдаси хеш як ҷаҳони ниҳоят тобнок ва дурахшанда мебошад, балки он дар ботини ҳар ориф-ҳам як инчунин олами нурунӣ ийёр ва тайёр шуда, дар мушоҳида меояд, ки ақл ва руҳ аз он дар дараҷаи кулӣ, коиноти ҳамагир ва ҳамарас аст. Вале ҳайрат дар ин сухан аст, ки ҳар ҷинси ин олами нур гуё як фаришта аст, ки дар он як руҳи покиза ҳам аст ва як ақли комил ҳам.

Бинобарон бояд шинохт, ки аз сифоти лотёдоди нур ҳар сифат ба ҳайсиати як фариштан азим аст. Чунончи дар ин силсила як сифати зиндаи нур "зикр" ҳам аст, ки онро чанд маъноя аст.

Минҷумла, он зикрҳои ки сифати нуранд, маънояшон ин аст: 1. Зикр — ёди илоҳӣ, ки онро бисёр қисмҳо аст; 2. Зикр — қуввати зокира; 3. Зикр — Куръони ҳаким; 4. Зикр — насихат; 5. Зикр — лақаби пайгамбар ва имом.

Савол: Нур агар зикр аст ва маъини зикр, ёди илоҳӣ аст, дар ин сурат возеҳ кунед, ки дар нур ёди илоҳӣ чӣ тавр аст?

Ҷавоб: Муъминони ҳақиқиро яқин бошад, ки офтоби нур дар осмони имомат ҳам ва ба ҳолати акс дар оннан дили ориф ҳам, ҳама вақт ҳомили зикри муъҷизонаи Аллоҳ таъоло мебошад. Яъне ин аз муъҷизоти нур аст, ки дар он аз асмон узони Аллоҳ таъоло овози қудрат тайёр шуда, сурати зикри дониш ва мусалсал нхтиер мекунад, ки як мисоли зоҳирини он чунин аст, ки қисме ки ягон инсони ҳалонавард зареан

рокетн хеш хангоме ки аз доираи кашиши сайёраи замин берун мебарояд, гуё дар он вақт 9 рокетро парвоз диҳад ё надидад ба ҳар ҳол кайфияти бевазнии он ҷо уро ва рокетро парвоз дода мегардонад. Пас ҳамин ҳол аз он ориф ҳам аст, ки зикри он аз доираи кашиши хоҳишоти нафсоният баромада, дар халон нури имомат расида бошад.

Савол: Қабул гадид, ки як номи нур зикр ҳам аст, магар нур дар маънии зикри Қуръон чӣ тавр аст?

Ҷавоб: Нур дар маънии зикри Қуръон ин тавр аст, ки зикр агар як тарафи нур аст, боз тарафи дигар руҳи Қуръон аст. Пас нур, зикр ва руҳи Қуръон номҳои мухталифи як ҳақиқат мебошанд. Субути он ин аст, ки дар сураи Шуро (42), ояи 52-и Қуръони ҳаким иршод аст, ки Қуръон дар кайфияти ваҳӣ ҳоло ҳам як руҳи азим ва нур аст: "Ҳамчунин ваҳӣ фиристодем ба сӯи ту Қуръонро аз каломи худ, намедонистӣ, ки чист имон валекин сохтаем ваҳиро равшанӣ, роҳ менамоем бо он ҳар киро меҳомем аз бандагони хеш ва ҳар онна ту ҳидоят кунӣ ба сӯи роҳи рост".

Низ ҳамон руҳ ва нурро дар сураи Ал-Қамар (54), ояи 22 номи зикр ҳам дода шудааст, ҷунончи иршод аст, ки: "Ва ҳар онна осон кардаем Қуръонро барои зикр, пас оё ҳеҷ пандпазираанда аст? Матлаб аз осон кардани Қуръон барои зикр ин аст, ки руҳи зиндаи Қуръон дар исми бузурги Аллоҳ таъоло аст, ки нури имоми замон аст. Расули акрам (с) қабл аз нубувват ҳамин исми бузургро зикр мекарданд ва аз он Қуръони пок зухур намуда ва ҳоло ҳам руҳоният ва нурунияти Қуръони ҳаким дар он исму дар он зикр мавҷуд аст.

Қисме ки фаҳмонда шуд, ки аз ҷумлаи номҳои нур як ном зикр ҳам аст ва баён шуд, ки маънии зикр инҳоанд. Пас дар бораи ҳамон ҳақиқат оёти 10-11 сураи Талоқ ин иршод карда, ки: "... ҳар онна фуруд овардааст, худо сӯи шумо китобе (зикре) фиристодааст. Пайгамбаре ки меҳонад бар шумо оёти худо возеҳ омада, то бардорад онро, ки имон оварданд ва корҳои шоиста карданд аз торикӣ ба сӯи нур".

Матлаби зоҳирин ин ояи ҳикматогин он аст, ки худованди олам дар дунёи ислом ҷунин як зикри зиндаву муҷассам фиристода, ки дар он тамоми маъонӣ ва авсофи мазкураи зикр ба дараҷаи атам мавҷуд буданд ва мансуб ба Расули мақбул буданд. Аз тарафи

дигар маънии ботинӣ ё таъвили он ин аст, ки дар дилу димоғи покзани муъминон ва орифон зикри исми аъзам андохта шудааст, ки дар он нури воҳиди имоми мубин ва раҳмати оламин мавҷуд аст, ки ҳамеша оёти равшани руҳоният, ҳидояти илму ҳикмат меҳонад, то ки муъминону нақуқоронро аз торикӣ ҷаҳолат ва нодонӣ бурун оварда, ба равшани интиҳони маърифати зоти хеш биёварад.

Нур ва даври руҳоният. Дар рукуъи дигари сураи Ат-Таҳрим (66), ояи 8 иршод аст, ки: "Эй мусалмонон! Ручуъ кунед ба сӯи худо, ручуъи хос, - умед ҳаст аз парвардигори шумо, ки зоилад кунад аз шумо ҷурмҳои шуморо ва дароварад шуморо ба бустонҳо, меравад зеро он ҷӯйҳо, рӯзе ки расво накунад худо пайгамбарро ва на онро, ки имон овардаанд ҳамроҳи ӯ, нури эшон меравад миёни ду дасти эшон ба ҷониби ростӣ эшон. Мегуянд: Эй парвардигори мо! Тамои деҳ барои мо нури моро ва биёмурз моро. Ҳар онна ту бар ҳар чиз тавоноӣ!".

Дар силсилаи ҳикматҳои ин ояи муқаддаса яке ин аст, ки умуман ба тамоми мусалмонон ва хусусан ба муслимини аҳли нубувват фармуда мешавад, ки: "Эй мусалмонон! Ручуъ кунед ба сӯи худо, ручуъи хос". Яъне, эй мардумон! Шумо, ки исломро қабул кардаед, ба ҷониби Аллоҳ холисона тавбаи ростӣ ва яқинӣ кунед. Матлаб ин ки аз гуноҳони зоҳирӣ ва ботинӣ бо интиҳони надомат видоъ кунед. Ният, қавлу амал ба таври воҷибӣ ислоҳ кунед, чаро ки маънии тавбаи илоаллоҳ аз дилу ҷон ба тарафи худо ручуъ кардан аст, ки барои тазкияти нафс ва тасфияи қалб зарур аст.

Баъд аз он чӣ чизе ки аз алфоз иршод шудаанд, дар онҳо нур ва инқилоботи даври руҳонӣ пешгӯӣ карда шудааст ва дар бораи даври руҳонӣ ин қадар доништан зарурӣ аст, ки уро ду сурат аст: як сурат ин ки ӯ ба таври ботинӣ ҳамеша ҷориву соя аст, ва сурати дигар ин ки ӯ дар як вақти муқаррара зоҳир шуда, аҳли дунёро мутаассир ҳоҳад намуд.

Ҳоло дар ин мақом, ин усули ҳикмати Қуръони ҳаким қобили зикр аст, ки дар Қуръони маҷид, дар ҷое ки дар бобати ҳолати иҷтимоии аҳли дунё кадом пешгӯие карда шудааст, дар байни он пешгӯии ҳолати инфиродии мардумон ҳам пушидааст. Ба таври мисол, дар он оёти карима роҷеъ ба қиёмате ки баъди мавт

омадания аст, зикр шуда, дар онҳо аз қиёматҳои шахсии афроди инсонӣ ҳам таъқири мавҷуд аст.

Чунончи баъди тавбаи ростӣ ва ҳақиқӣ фармуда шудааст, ки қариб аст парвардигори шумо аз шумо бадихоро дур мекунад. Аз ин иршод инчунин маълум мешавад, ки баъди тавбаи насӯҳ аз гуноҳҳо ва нофармониҳо дар муъминон чизе харобиҳо боқӣ мемонад, ки ононро худ дур карда наметавонанд. Дигар ин аён мегардад, ки баъди тавбаи холис ва қалбӣ ба василаи имомии вақт дарвозан раҳматҳои худон таъоло умед аст, ки боз мегарданд.

Дар ин ҷо ҷуғин саволи зарурӣ пайдо мешавад, ки онҳо кадом бадихо мебошанд, ки ононро муъмин аз зоти худ бовучуди тавбаи насӯҳ ҳам дур наметавонанд карда?

Ҷавоб: Баъди тавба кардани ҳадди интиҳоя, албатта имконияти гуноҳони нафсонӣ хатм мешавад, магар мутааллиқ ба мазҳаб ҳаёлотӣ ботил ва назариёти галат ин қисм чизҳоанд, ки барои нест кардани онҳо тавбаи насӯҳ кофӣ намебошад, балки ҳамроҳ бо он ҳидоятӣ хусусӣ ва илми тавҳид зарур аст, ки ба василаи имомии вақт ҳосил шуда метавонад.

Баъди он иршод аст, ки: "Ва дароварад шуморо ба бустонҳо, меравад зери он ҷуйҳо". Ин зикри он боғҳои биҳишти руҳоният аст, ки тааллуқи он на сирф ба зиндагии зоҳирӣ инсон аст, балки дар руҳонияти ҳамин зиндагӣ ҳам ба таври ҷузвӣ мушоҳидаи он шуда метавонад, ки дар он барои ақлу ҷони инсонӣ ҳар қисм неъматҳо ва лаззатҳо мавҷуд аст. Дар даруни ин қисм боғҳо наҳрҳои таъйини илоҳӣ равонанд. Яъне дар он дараҷоти руҳонӣ - таъйини ақли кулл, таҳлиси нафси кулл, танзили нотӣқ ва қувватҳои таъвилӣ асос ҷорӣ ва сарӣ ҳастанд.

Боз иршод шуда аст, ки: "...рузе ки расво накунад худо пайгамбарро ва на ононро, ки имон овардаанд ҳамроҳи ӯ". Ин воқеа ба даври руҳонӣ мутааллиқ аст. Даври руҳонӣ дар дунё ҳам аст ва дар уқбо ҳам. Қабл аз вақт ба таври инфродӣ ҳам аст ва дар омадания вақт дар ҳолати иҷтимоӣ ҳам. Дар ҷунин давр худон таъоло пайгамбарро ва он муъминонро расво намекунад, ки аз эътибор, тобеъдорӣ, муҳаббат ва руҳоният ва аз лиҳози маънӣ имомат (ки нури имом нури пайгамбар аст) ҳамроҳи пайгамбар мебошанд.

"Нури эшон меравад миёни ду дасти эшон ба ҷониби ростӣ эшон, яъне дар инчунин давр, ки зикри он дар фавқ карда шуд, нури имомат, ки нури имон ҳам аст, аз гуши ростӣ онҳо ва аз пешонии онҳо хитоб менамояд. Дар он мутааллиқ ба дунё ва охираи эшон рушду ҳидоят, илму ҳикмат мебошад, балки дар лисони таъвил тарафи рост зоҳирро гуянд, ки аз он ин дунё мурод аст ва матлаб аз миёни ду даст ё пешруи эшон охираи аст, ки охираи дар мустақбали инсон аст.

"Меғуянд: Эй парвардигори мо! Тамом деҳ барои мо нури моро ва биёмурз моро", яъне он вақт муъминонро аз ин суҳан эҳсос мебошад, ки онҳо бовучуди камилӣ ва муҳтоҷӣ қаблан аз ин раҳмати бепоён гофил буданд. Лиҳазо ба худованд таборак ва таъоло ин дуо менамоянд, ки: "Эй парвардигори ман! Ин нури моро то дараҷаи камол бирасон". Яъне руҳонияти зотӣ моро ба асли нур восил намо ва мо, ки аз ин раҳмати имконӣ қаблан гофил мондаем, барои он моро маъоф фармо! Ва гуноҳҳои ояндаи моро ҳам бахшиш кун.

"Ҳар оина ту бар ҳар чизе тавоноӣ!" Яъне вақте ки муъминони дар даври руҳонӣ қудратҳои бешумор ва муъҷизоти лотеъдодӣ Аллоҳ таъолоро мушоҳида менамоянд, онвақт онҳо ба забони қол ва лисони ҳол меғуянд, ки "бешак шумо бар ҳар чиз қудрати комил доред ва назди қудрати шумо кадом чизӣ номумкин нест.

Офтоб ва моҳтоб. Дар сураҳои Юнус (10), ояи 5; Фурқон (25), ояи 61; Нур (71), ояи 16-и Куръони ҳақим зикри равшании офтоб ва моҳтоб ба ин андарз ба таври яққо омада аст, ки офтоб барои ин коинот сарчашмаи равшании моддия ва зоҳирӣ аст ва моҳтоб мазҳари он аст.

Ин ояҳои пурҳикмат мутааллиқ ба як мавзӯ, яъне баён ва мазмуни нур ҳастанд, ки дар натиҷаи гавру фикр ва мутолиаи марбути он бисёрӣ ҳақиқӣ ва маъориф дар пеши рӯй меоянд, ки дар он бар иловаи тасаввури нур ва мазҳари нур тасаввуроти интиҳонӣ аълои дигарӣ тавҳид, чунончи "ҳама аз уст" ё "ҳама уст" ва гайра ҷунин ишораҳои доништан мадади бисёр ҳосил мегардад.

Чунончи дар сураи Нур (71), оёти 15 ва 16 иршоди бори таъоло аст, ки: "Оё намебинед ҷа гуна офарид

худо ҳафт осмонро ту бар ту? Ва сохт мохро дар миёни инҳо фурузанда ва сохт офтобро чароги дурахшанда.

Бояд шинохт, ки аз усулоти ҳикмати Қуръонӣ як усул ин ҳам аст, ки мушоҳидаи кадом гавҳари ҳақиқат на сирф аз паҳлуҳои мухталифи он карда мешавад, балки мушоҳидаи ҳар паҳлу ҳам аз завоёи мухталиф карда мешавад.

Чунинчи дар он оёти каримаи Қуръони ҳаким, ки мутааллиқ ба офтоб, моҳтоб ва равшании онҳост, гоҳе иршод шудааст, зоти офтоб чароғ аст, яъне ки зарфи холя, гоҳе иршод шудааст, ки у як чароғи равшан аст ва гоҳе фармуда шудааст, ки офтоб гуё зарфи чароғ аст ва маҳтоб нури он, яъне шуъла аст.

Пас муъминони ҳақиқӣ бояд доништа бошанд, ки мумассилоти мисолҳои мазкураи нур ин тавр аст, ки дар Қуръони пок, ҷое ки мисоли офтоб ба ин тавр зарфи чароғ дода шудааст, ки барои равшан кардани он ба рағани чароғ зарурат аст, дар он ҷо назарияи "ҳама уст", зарф як ишораи ҳақиқат аст. Тавре ки тамоми зарротӣ аҷзон коинот гоҳ-гоҳ бар мақоми офтоб расида, сурати равшанӣ ихтиёр менамоянд, ҳамин тавр рӯҳи ҳар чиз вақте ки ба зоти худо восил мешавад, лизо у фано шуда, сифоти он равшанӣ тайёр мешавад. Ба алфози дигар муттасиф ба сифоти офтоб мешавад. Ин "ҳама уст" ва назарияи як ҳақиқат аст.

Бар мақоми ки иршод шуда аст, ки офтоб як инчунин чароғи равшан аст, ки дар коинот равшанӣ интишор медиҳад, боз маънии он ҳама аз уст, гуё як илоҳият ҳаст, зеро тавре ки вучуди моддии ҳар чиз аз худост ва дар мақоми ки офтобро чароғ ва маҳтобро нур, яъне шуълаи чароғ қарор дода шудааст ва ин мисол аз лиҳози шаб аст, ки матлаби он ин аст, ки нури сифоти ғайри маръии Аллоҳ таъоло ва Расули барҳақ (с)-и он аз имоми замон зоҳир мешавад. Чунки ҳамин инсонӣ комил аст ва ҳамин мазҳари худо аст.

Равшанӣ билвосита аз офтоб бошад ё билвосита аз маҳтоб, дар ҳар ҳолат як равшанӣ аст, дар он кадом дуй нест. Магар дар он ин фарқ зарур аст, ки вақти шаб он ҷа равшанӣ аз моҳтоб ба замин меафтад, он аз роҳи рост намеояд, балки ба сатҳи моҳтоб тамос карда, мунъакис мешавад ва меояд. Аз ин ру у монанди равшании офтоб тезу гарм намебошад. Вақти он ин аст, ки мо дар вақти шаб на сирф ин ки аз офтоб дур

мешавем, балки моҳтоб ҳам аз мо бисёр дур мемонад. Пас агар мо дар он вақт бар сатҳи моҳтоб бирравем, пас дар он ҷо он вақт шаб набуда, балки рӯз мебошад. Аз ин сабаб дар онҷо моро офтоб ба роҳи рост ба назар меояд. Таъвили ин мисол он аст, ки он ҷа инсон барои имоми замон иқроӣ кунад, барои он шахсияти имом моҳтоб аст ва ҳидояти имом равшании моҳтоб аст. Вақте ки инчунин муъмин манозили маърифатро тай карда, то зоти имоми ақдас бирасад, боз он вақт барои он ҳидояти имоми замон, ҳидояти худову расул собит мешавад. Қисме ки дар равшании моҳтоб бо ҳамроҳии расидан ба сатҳи моҳтоб равшании маҳтобӣ ба равшании офтоб табдил мешавад.

ҚИСМИ САВВУМ

Бисмиллоҳ-ир-рахмон-ир-рахим

Огози ҳарф

Қабл аз хилқат ва беъсати Ҳазрати Одам алайҳиссалом чаноби Раббулizzат ба тамоми фариштаҳо иршод фармуд, ки: "Инни чоъилун фи-л-арзи халифатан" (сураи Ал-Бақара (2), ояи 30), яъне ки ман офаринандаам дар замин чоъилинеро. Асли матлаби ин фармони худовандя, ин пешгӯя ва ин эълон буд, ки мансаби муқаддас ва мубораки хилофат ва ниёбати илоҳия дар силсилаи поки анбиён киром ва аймман изом, Ҳазрати Одам ва авлоди Одам, то ҳақон мавҷуд аст қоря ва поянда мемонад. Чунончи мутобиқи ин маншан худовандя аввалан дар давраи нубувват ҳамин хилофати илоҳия пушт ба пушт, ба тартиб омадааст ва баъди он дар даври имомат ҳам ҳамин мансаби раббоня то имруз чома ба чома, ба сурати як шаҷаран хос ва беҳамто қоря аст ва иншоаллоҳ таъоло дар оянда ҳам ҳамин силсила давомдор аст.

Дар боран ин ҳақиқат агар ягон одами донишманд ба таври зотя ҳам таҳқиқу тадқиқ кардан бихоҳад, бояд пеш аз ҳама аввалан дар маънии "чоъил" хуб гавр ва фикр шавад, ки чоъил исми фоъил аст ва дар ин чо таалуқи вусъати маънони он ҳамроҳи фи-л-арз аст. Ва аз он фи-л-арз таоми инсонҳо мурод аст, ки аз замонаи Ҳазрати Одам (а) гирифта, то қиёми қиёмат бар сайёраи замин сукунат менамоянд. Ва аз лафзи халифа аз ин ҳақиқат ду тарзи субут ба даст меояд, ки маънин халифа як чоъилин ё як ноиб аст, ки аз як эътибор Ҳазрати Одам (а), он халифан воҳиди худо аст, ки тамоми авлодаш анбиё ва аймман алайҳимуссалом дар авқоташон вориси ҳамон хилофат, ваяя ва намоянда буданд. Ва аз эътибори дуввумя ин ҳам дуруст аст, ки ҳар пайгамбар ва ҳар имом дар замонаи худ як халифан худост ва ин ҳар ду суҳанон ҳомили як ҳақиқатанд.

Агар хилофати Ҳазрати Одам дар силсилаи пайгамбарон ва имомони авлоди у то қиёмат қоря ва боқя монданя намебуд, пас фариштаҳо бар амри хилофат чаро эътироз гирифтанд. Агарчи он фариштаҳо

аз ҳақонқи ашъе воқифу огоҳ набуданд, лекин дар дунё аз пеш омадани воқеъот ва ҳолати зоҳиря онро ба кадом зареае медонистанд ва эътирози онҳо дар ин андарз аст, ки аз он дар дунё ҳамеша миёни мардумон мавҷуд будани халифан худо, собит мешавад. Маҳз ба ҳамин хотир дар Қуръони маҷид омадааст: "Гуфтанд: Оё меофариния дар замин касеро, ки табоҳя кунад дар вай ва хунрезя кунад?" Дар ҷавоб Аллоҳ таъоло фармуд, ки: "ҳар онна ман медонам, он чя шумо намедонед".

Дар дунё барои хидоят, раҳнамоя ва ҳимоят, таъинди ҳақ ва инсоф, хилофати суваря ва маънавни Аллоҳ таъоло ҳамеша қоним аст. Аз ин хотир дар Қуръони пок (сураи Сод (38), ояи 26) фармудааст, ки: "Е Довуд инно чаъалнока халифатан фи-л-арзи фаҳқум байн ан-носи би-л-ҳақ", яъне: "Эй Довуд! Ҳар онна сохтем туро подшоҳ дар замин, пас ҳукм кун миёни мардумон ба ростя". Аз ин ояи карима ин матлаб ба таври соф зоҳир гардид, ки худои ҳаким он ҳукмро, ки мутааллиқ ба соқинони замин (инсонҳо) буд, бо тамоми маъни ҳаволаи халифан баргузидаи худ намуд, варна ин лақаби халифа бемаъни мешуд. Ба мӯчиби ин таълими Қуръон, вақте ки ҳукм додан ба ғайри хилофати илоҳия раво нест, боз амр кардан бидуни хилофати худо чя тавр чоъз шуда метавонад? Пас ин ҳақиқат дар алфози яқини собит гардид, ки Қуръони ҳаким аймман тоҳирин салавотуллоҳ алайҳимро улулам аз ин сабаб гуфтааст, ки ононро Аллоҳ бар сун замин, ба шарафи хилофат ва ниёбат мушарраф карда, молики амр ва мухтор сохтааст.

Дар огози ин китоби "Имомшиноя" баҳси хилофати Одам аз ин сабаб шуда аст, ки хилофаташон на сирф бунёди кори нубувват аст, балки ба ғайри кадом шакк асоси амри имомат ҳам аст. Пас ман дар ин баён аз далели қуръонии хилофати Ҳазрати Довуд ва Ҳазрати Одам ин ҳақиқатро возеҳ сохта, ироа гардам, ки имом ба ҳайсияти халифан маънавни худо ҳамеша дар дунё ҳозир ва мавҷуд аст. Хусули маърифати эшон барои ҳар одами диндор чизи зарурин интиҳоя аст. Чунончи ман барои бародарони исмоилин хеш муштамил бар мавзӯёти мухталифи имомшиноя як силсила китобҳо муҳайе кардам, ки аз он ду китоб қаблан омадан баҳрабардоря гардида буданд. Ҳоло ба

фазлу карами худованд китоби зери назар аз ин силсила қисми саввум аст, ки мукамал шуда назди шумост.

Ин китоб мабний бар ин тавр шаҳодатҳои қуръонӣ аст, ки дар он лафзи кулл омадааст. Куллиёти он оёт, яъне дар дараҷаи қавонини ом аз ҳақиқатҳои қабулшудаи ҳар куллия зарурат ва аҳамияти имомшиносӣ зоҳир карда шудааст. Дар ин китоб, ин тариқа мазомин аз ин ру интиҳоб шудааст, ки як куллияи машҳури имомшиносӣ дар Қуръони ҳақим "ва кулла шайин аҳсайноҳу фи имомин мубин" аст ва маънии он ин ки: "Ҳазрати раббулизват ҳар чизро дар зоти имоми акрам маҳдуд ва мунҳасир сохтаанд". Вақте ки ин як ҳақиқати мусаллам аст, ки имом бар ҳар чиз муҳит аст, пас қабул кардан меафтад, ки мавзӯи имомшиносӣ бар тамоми мавзӯёт ҳовя аст. Боз ман инро собит карда, аён намудам, ки куллияи мазкур ин имомшиносӣ чӣ тавр тамоми дигар куллиётро иҳота кардааст. Чунончи шумо аз мутолиаи ин китоб инро маълум карда метавонед, ки воқеъан тамоми куллиёт дар куллияи имоми мубин дохиланд ва тамоми оёти Қуръони ҳақим дар куллияҳои мухталиф гуногунда шудаанд.

Бар иловаи Қуръон ва Ҳадис ақл ҳам ин суҳанро гувоҳӣ медиҳад, ки ҳар чиз барои худ роҳи берун баромадан ё даре дорад. Ҳамин тавр, минҷумла ҳикматҳои мухталифи Қуръони пок хазинаҳое ҳастанд, ки ҳар кадоме аз худ дару дарвозаҳои муқафал доранд ва он қуфлҳоро калидҳо аст, чуноне ки иршоди Қуръони маҷид аст: "Афало ятадаббаруна ал-Қуръона ам ало қулубин ақфолуҳо" (сураи Муҳаммад (47), ояи 24), яъне: "Оё тааммул намекунанд дар Қуръон, ё бар дидаҳо қуфли он дидаҳост".

Ман дар ин китоб, иншоаллоҳ таъоло, дар равшании нури маърифати имомин барҳақ салавотуллоҳ алайҳи вассалом он калидҳоро ба таври хос ва ба мавқеъ дарҷ кардам ва орзу дорам, ки онҳо барои мӯъминони ҳақиқӣ ҳамчун калидҳои ганҷинаҳои илму ҳикмати қуръонӣ ва имомшиносии воқеӣ хизмат кунанд.

Ман инро ибраз дошта, эҳсоси хичолат наменамоям, зеро аз ин кор маро беандоза хушӣ аст, ки ман ганин илм нестанд балки дарвеш ҳастам ва бар дари рӯҳонияти Имомин олмақом шабу рӯз садо ва салон шайан

лиллоҳ" нағма дорам.

Агар аз таҳрирҳои ман ҷамоъатро кадом хидмати илмӣ шуда метавонад, фабиҳо, ин аз меҳрубонии он шоҳи вилоят ва нури ҳидоят аст. Ва агар дар ин кушишҳои қаламӣ чизе хомиҳои лафзӣ мавҷуд аст, ҳамаи он аз сабаби кудуратҳои нафсонии ман аст. Ман, билоҳира дуоҳои қалбии мӯъминонро меҳаҷам, то ки Қодирин мутаол ба василаи валиуламр Имомин ҳайю ҳозир ин банди ночизро беш аз пеш хидмати илмӣ тавфиқ ва ҳиммат иноят фармояд!

Омин, ё раббулоламин. Фақат. Мусаннифи хоксор.

КАЛИДИ 1

Қудрати комила

Номи тоқат ва тавонии Аллоҳ таъоло қудрати комила аст. Дар силсилаи куллиёти пурқимати Қуръони ҳақим қабл аз ҳама он куллия меояд, ки мутааллиқ ба қудрати комилаи Аллоҳ таъоло аст, ки дар ояи 20-уми сураи Бақара иршод шудааст: "Инна -л- лоҳа ало кулли шайин қадир", яъне "ҳар оина худо бар ҳама чиз тавоност".

Дар ин ҷо вазоҳати "кулли шайин" аз ҳама заруритар аст, ки "кулли шайин" яъне ҳар чиз, на сирф мумкинот мурод аст, балки дар он тазкираи гайримумкинот ҳам мавҷуд аст. Зеро барои қодирин мутлақ ягон чизи номумкин нест, ки як далели возеҳ ва равшани он ин аст, ки наздики ҳукамони дунявии замони қадим чӣ қадар чизҳое, ки номумкин буданд, аз онҳо ҳоло бисёр чизҳо аз инқишофи инқилоби илмӣ-техника мумкиншуда мебошанд. Ва силсилаи ин қисм эҷодот ва инқишофот ҳоло ҳам ҷорӣ аст. Дар ин сурат, ин андоза шояд галат набошад, ки дар зарфи чанд қарни оянда чизҳои бешумори номумкин дар мумкинот шомил мешаванд.

Ҳамин тавр, рафта-рафта чунин даврае фаро мерасад, ки назарияи муҳол ва гайри мумкин ба таври қатъӣ хатм мешавад. Пас суботи ба ҳар чиз қодир будани Аллоҳ ва барои он чизе номумкин набуданро ҳуди мавҷудияти инсон ҳамчун маҳлуқи ӯ собит менамояд, ки мутадовим чизи номумкинро мумкин

сохта, пеш меравад. Хамаи ин аз меҳрубонии қудрати комилаи ҳамон қодирӣ мутлақ аст.

Дар зимни баёни қудрати комилаи Аллоҳ таъоло баҳси тавонмандӣ ва камоли инсон ҳам баланд гардидааст ва ин масъала чунон нест, ки онро паси пушт андохта шавад. Зеро тасавури "номумкин" ҳамон будааст, ки он барои бисёре аз қавмҳои дунё дарвозаи илму ҳикматро масдуд ва шохроҳи тараққӣ ва комёбиرو муаттал қарор додааст. Аз ин сабаб бояд дарк намуд, ки инсон хоҳ у дар майдони моддият бошад ё бар мақоми руҳоният, маъхари қудрат ва тавонони Аллоҳ таъоло аст, чаро ки тамоми муъҷизоти Қуръони ҳақим аз инсон зухурпазир мешаванд, қисме ки фармони мубораки Аллоҳ таъоло аст, ки: "Хоҳем намуд эшонро нишонҳои худ дар атрофи олам ва дар нафси эшон низ, то он ки возеҳ шавад бар эшон, ки сухан рост аст" (сураи 41, ояи 53).

Аз ин пешгуни Қуръони ҳақим барои доно зоҳир аст, ки нахуст дар ин дунё муъҷизоти қисми моддия ва зоҳирӣ рунамо гардида буданд, ки силсилаи он то ҳоло чоря аст. Баъди он нуфуси инсонӣ аз омадани даври руҳонӣ мутаассир мегардад, ки дар натиҷаи он давр, давраи муъҷизоти қисми руҳонӣ дар оянда шуруъ мешавад. Пас муъмин бояд ба хотири созгорӣ ба даври руҳонӣ худро тайёр ва омода бидорад. Ин тайёри чӣ тавр шуда метавонад? Аз илми дараҷаи яқинӣ, аз илми имомшиносӣ ва аз таҷарруботи руҳонии зотӣ. Бар илова аз гавр ва фикри қардан дар ин қисми куллияти Қуръони ҳақим, ки дар он илму ҳикмати қавонини ҳар чиз, маърифат ва ҳақиқати ҳар шай мавҷуд аст, то ки аз як тараф тасавури "номумкин" хатм шуда, назарияи мумкин пайдо шуда битавонад ва аз тарафи дигар аҳлияти мутаҳаввил шудани асароти даври руҳонӣ пайдо шуда битавонад.

То вақте ки ин ё он инсон дар қордевории тангу торикӣ моддият муқайяд ва маҳбус, аз илми руҳонӣ бебаҳра ва аз вусъати беандозаи имконот ноошно аст, боз у чӣ тавр бовар қарда метавонад, ки раҳмат ва илми Аллоҳ таъоло барои инсон ҳар қисм имконият пайдо қардааст ва кадом чизи номумкин нест, балки ҳар чиз, ҳар сухан ва ҳар кор мумкин аст. Вале ин сухан зарурӣ аст, ки барои ҳар мумкин як мақоми муносиб ва ё як мавқеъи хос ва ё кадом шартӣ зарурӣ муқаррар

аст. Яъне аз аввал то абад, аз дунё то охираат ва аз макон то ломакон барои инсон мавқеъи бешумори имконияти ҳар чиз ба даст омадани аст. Аз ин сабаб иршод аст, ки "маъюси куфр аст" ва аз ин сабаб фармуда шудааст, ки "он чӣ шумо аз худо хоста будаед, у тамоми онро ба шумо додааст".

Ҳамроҳ бо ин баёни мумкин ва номумкин ва қудрати комила лозим аст, ки ба тариқи иҷмол аз муъҷизоти илмӣ, амаливу зоҳирӣ ва ботинии анбиё ва аниммаи алайҳимуссалом чизе таъкира қарда шавад. Чунончи қобили ёд доштан аст, ки қодирӣ мутлақ он инсонии комила, ки ҳомили нури муқаддаси имомат ё нубувват бино қарда, барои ҳидоят ва раҳнамоии бани нувӣ инсон муқаррар фармудааст, онро ба таври исботи ҳаққоният ва садоқат ба гуна-гуна муъҷизот ва тоқати руҳонӣ навозиш фармудааст, то ки мутааллиқ ба ҳодии барҳақ боваркунанда ба таври мукамал бовар намояд ва инкоркунанда ё бовар кунад, ё ба ҳадди интиҳой инкор намояд, то ки дар бораи он қонуни илоҳӣ файсалаи лозимро содир кунад. Қайфият ва ҳақиқати муъҷизоти ҳисси ва зоҳирӣ фақат ҳамин аст. Вале дар бисёр вақт ин тавр ҳам шуда аст, ки он мардумоне ки дар мароҳили ибтидоӣ бар муъҷизот имон оварда буданд, онҳо ҳам рафта дар ин муъҷизот чунон оддӣ шуданд, ки муъҷизот дар назарашон муъҷизот намонд. Онҳо муъҷизотро бозин атфол қарор доданд.

Ин тавр чаро шуд? Аз ин сабаб, ки дар онҳо қасовати қалбӣ пайдо гардид, яъне саҳтӣ дил, ки аз он ваҷҳ имони онон руз ба руз камқувват мегардид. Ин воқеъа дар қиссаи қуръонии бани Исроил мавҷуд аст.

Баръакси ин ҳолат аз фармонбардорӣ ҳақиқии ҳодии барҳақ ва дар ниҳи муҳаббати у он чӣ аҷоибот ва муъҷизот дар илм, ҳикмат ва имону иқон пушидаанд аз пеш омадан ба чандин маротиба онҳо дар имони муъмин изофа шуда мераванд ва дар он кадом хатаре нест.

КАЛИДИ 2

Илми илоҳӣ

Куллияти дигари қуръонӣ дар боби илми Аллоҳ таъоло аст. Дар ояи 29-и сураи Бақара (2) аст, ки: "Ва

хува бикулли шайин алимун", яъне "ва у ба ҳама чиз доност".

Дар боран ин ҳақиқат муъминин ва муслиминро заррае шакку шубҳа набошад, ки Аллоҳ ҳар чизро ба хубӣ медонад, аз илми он чизе пушида нест, на аз ихотан илми он чизе берун аст. Лекин он чӣ аҳли басират аз тавҳиду маърифати Аллоҳ огоҳанд, назди онон ин сифати илми Ҳазрати раббулиззат кадом сухани калон намебошад, чаро ки дар натиҷаи фармонбардории он қалами қудрат (ақли кулл) ва лавҳи маҳфуз (нафси кулл)-ро ҳам қудрат ва ҳам илми ҳар чиз дода шудааст.

Бар иловаи он наздики худон таъоло як инчунин зинда ва аз садоқату ҳаққоният китоби суҳангӯ аст, ки дар он дастӣ қудрат аз таҳрири руҳонӣ ва нуруни ҳар чизро ихотан илми кардааст. Ин ҳақиқат моҳасали он ду оят аст: "Ва ладайно китобун янтиқу би-л-ҳақ", яъне, "ва наздики мо китобест, ки суҳан мегӯяд, ба ростӣ" (сураи Ал-Муъминун (23), ояи 63). Ва низ омада: "Ва кулла шайин аҳсайноҳу китобан", яъне "ва ҳар чизро забт кардем ба тариқи навиштан" (сураи Ал-Набаъ, ояи 29). Вақти ки ин ҳақиқат мусаллам аст, ки дар ин китоби нурунин худо тамоми чизҳо мавҷуд ҳастанд ва кадом ин қисм чиз нест, ки аз ин китоб берун бошад, боз ин суҳан лозим аст, ки чизҳои махсуси худо ҳам дар ин китоби муъҷизоти бошанд, дар ҳоле ки ин китоб мавҷуд аст.

Чизҳои, ки фақат ҳоси худо ҳастанд кадомҳоянд? Инҳо ҷумлаи хубиҳои худо, яъне тамоми сифоти у мебошанд. Дар онҳо қабл аз ҳама ҳаёт, илм, ирода ва қудрат аст. Аз ин тавзеҳ, вақте ин ҳақиқат ба таври соф зоҳир гардид, ки дар китоби зинда ва суҳангӯ Аллоҳ таъоло ҳазонаҳои тамоми хубиҳои он пинҳон ҳастанд, пас барои ин ҳақиқат ҳам таслим шуд, ки бидуни нури муқаддаси Аллоҳ кадом чиз дигар ин тавр китоб шуда ҷамътавонад, ки ба ҷумлаи сифоти Аллоҳ таъоло муттасиф бошад.

Ҳомили нури поки Аллоҳ таъоло сирф анбиё ва аимма алайҳимуссалом ҳастанд, ки эшонро худон бузург барои хилофат ва инъобати рӯи замин бургузида фармудааст. Ва бургузидагӣ ин ҳазарот фақат дар ин маънӣ аст, ки раббулиззат онҳоро дар замонаҳои худон чароги нури мутлақ қарор додааст, то ки аз ҳидоят ва

рахнамони эшон ва аз зиёпошиҳои илму ҳикмат илми дин тобону дурахшон бошад, чуноне ки дар Куръони ҳақим (сураи Ал-Аҳзоб (33), ояи 46), иршод аст, ки: "Он ҳазрат (с) хонанда ба сӯи худо ба ҳукми у ва чароги равшан, яъне Он ҳазрат (с) дар вақти худ чароги равшани нури худӣ буданд.

Ин ақида ва имони худои моён аст, ки халифаи худо, мазҳари қалами қудрат ва лавҳи маҳфуз, нури Пайгамбари охируззамон ва китоби нотиқ ва ҷонишини Он сарвари олам (с) имоми мубин ҳастанд, яъне Имоми замони даврони мо. Назарияи имоми мубин як ҳақиқати азала ва абадия аст, чунончи иршоди Куръон аст, ки: "Ва кулла шайин аҳсайноҳу фи имомин мубин" (сураи Ёсин (36), ояи 12), яъне "ва ҳар чизро ихота кардем дар китоби зоҳир (ё нури имоми мубин)".

Агар кадом шахс инро бигӯяд, ки аз имоми мубин лавҳи маҳфуз мурод аст, фаҳиҳазо савол хоҳем намуд, ки хуб, пас бигӯед, ки лавҳи маҳфуз аз чӣ чиз сохта шудааст?

Ҳақиқат ва кайфияти вучуди он чист?

Оё у аз кадом навъ ҷавоҳироти қиматӣ аст?

Оё у аз мавҷудоти ақлий аст ва ё руҳонӣ?

Он шахс аз ин се савол якеро интихоб бояд кунад.

Агар бигӯяд, ки лавҳи маҳфуз вучуди ақлий дорад, пас ҷавоби он ғалат мебошад, чаро ки дар "кулли шайин" вақте ки аз ҳар се - ақл, руҳ ва ҷисм зикр аст, пас ақли муҷаррад, ки чунон лавҳи маҳфуз бошад, ҳомили тамоми чизҳо чӣ тавр шуда метавонад, то вақте ки дар ҳақтин он ширкати руҳ ва ҷисм набошад?

Агар у дар ҷавоб кадом руҳи азимро лавҳи маҳфуз қарор диҳад, боз дар ин сурат ҳам ҷавоби у ғалат аст, чаро ки ба ғайри ақли ҷисм лавҳи маҳфузи ҳолиси руҳ сирф ҳомил чизҳои руҳонӣ шуда метавонад. Магар дар "кулли шайин" сирф чизҳои руҳонӣ зикр нест, балки баъни тамоми чизҳо.

Агар он шахс ин тавр ҷавоб бидиҳад, ки лавҳи маҳфуз аз кадом ҷавоҳир сохта шудааст ва ба таъвили ин қисм лавҳи маҳфуз қонл нашавад, лизо боз ҳам ҷавоби он дуруст намебошад, чаро ки ҷавоҳирот ба ғайри руҳ ва бағайри ақл мебошанд ва назди худо ононро кадом фазилат ва каромат нест, пас кадом ҷавҳар ҳомили чизҳои ақлонӣ ва руҳонӣ чӣ тавр шуда метавонад.

Аз ин баён ин ҳақиқат ба пояи субут расид, ки маънии имоми мубин — имоми зоҳир аст, ки дар ҳастии муборак ва муқаддаси он ақл, рӯҳ ва ба дараҷаи камол ҷисми инсонӣ шарик аст. Аз ин сабаб имоми мубин ҷамъи ҳар чизи шариф аст ва дар ҳақиқат ҳам лаҳқи маҳфуз зоти ақдаси эшон аст.

Дар силсилаи илми илоҳӣ ваҷоҳати илми ғайб низ зарур аст, то ки нафс мазмуни нима набошад, чунончи фармони мубораки ҳаққ таъоло аст, ки: "Олим ул-ғайби фало юзҳиру ало ғайбиҳи аҳадан, илло ман иртазо мин расули" (сураи Ал-Ҷини (72), оёти 26-27), яъне "Донанда ва пинҳон аст, пас муталлаъ намесозад бар илми ғайби худ ҳеч якро, магар касе ки писанд кард уро, мурод аз пайгамбар аст".

Дар ин ҷо маънии "ало ғайбиҳи" қобили гавр аст, ки матлаби он, яъне "бар тамоми ғайб хеш" аст. Пас маълум гардид, ки Аллоҳ таъоло бар тамоми ғайби хеш кадом пайгамбари баргузидаро муталлаъ мефармояд.

Дар силсилаи ин мавзӯи илми илоҳӣ то ин ҷо, ки чизе баён гардид, хулосан он ин аст, ки дар бораи илми сифати аз ҳама бузургтари худованд ин аст, ки у аз атиёти улуми хоси хеш бандагонӣ баргузидан худро сарфароз мефармояд, то он ҷо, ки илми ғайбро ҳам барои худ махсус надонд, қисме ки: "Ва аллама Одама ал-асмоа куллаҳо", (сураи 2, ояи 31), яъне "ва худованд Одамро таълими тамоми асмо дод". Аз он ин ҳақиқат зоҳир мегардад, ки худо худ муаллими Ҳазрати Одам аст. Ва "аллама ал-асмо", кадом китоб ва илми зоҳирӣ нест, балки ин илми ғайб аст, ки онро бидуни Аллоҳ таъоло малонк ҳам намедонистанд. Пас Аллоҳ таъоло Абудбаширро илми ғайб ато кард.

Дар бораи илми ғайб барои дарёфтӣ ҳақиқӣ мазид дар ин ояи карима гавр шавад: "Ва индаху мафотиху-л-ғайби ... китобин мубин" (сураи Ал-Анъом (6), ояи 59), яъне "ва назди уст калидҳои ғайб, намедонандаш магар у. Ва медонад он ҷӣ дар биёбон ва дарёст. Ва намеафтад ҳеч барге, илло медонадаш ва намеафтад ҳеч дона дар торикҳои замин ва на ҳеч тарӣ ва на хушкӣ илло сабт аст дар китоби равшан". Аз ин фармони илоҳӣ зоҳир аст, ки илми ғайби худованди таъоло дар вучуди китоби нотик аст. Тасвирҳои гуё ва зиндаи тамоми чизҳо дар китоби мубин (китоби сухангу), яъне дар нури имомат мавҷуд ҳастанд.

Ба хотир бояд дошт, ки суханҳои пушидаи чизҳои осмон, замин, зоҳиру ботинро доништан илми ғайб гуфта мешавад. Вақте ки чунин илм зоҳир мегардад, пас он илми ғайб намемонад, балки илми зоҳир гуфта мешавад. Вале ҳикмати таъвили оне ки зоҳир нашуда бошад, он ҳоло ҳам илми ғайб аст.

Чунончи Ҳазрати Ҷабраил(а) ба ҳукми худо дар бораи кадом сухани ғайб чиҳати фаҳмондани Ҳузурӣ анвар бахшия намекарданд, қисме ки каломи ҳикмат — низоми Аллоҳ таъоло аст, ки: "Ва мо хува ала-л-ғайби бизанин" (сураи Ат-Таквир (81), ояи 24), яъне "ва нест ёри шумо бар илми пинҳон бухлукунанда".

Дар бораи пинҳон будани ҳазонаи илми ғайб дар Куръони нотик, яъне китоби нотик иршод аст, ки "ва мо миң ғайбатин фи-с-самои ва-л-арзи илло фи китобин мубин" (сураи Ан-Намл (27), ояи 75), яъне "ва нест ҳеч муқаддимаи пушида дар осмон ва замин, магар навиштааст дар китоби равшан". Мурод аз ин китоби баёнкунанда нури имомат аст.

Бояд донист, ки дар нури имоми мубин (китоби нотик) аз тамоми чизҳои осмону замин ин тавр тасвирҳои нуруи мавҷуданд, ки аз рангинҳои ақл ва рӯҳ ба ҳукми "сибгатуллоҳ" (сураи Ал-Бақара (2), ояи 138) бархурдор ва комиланд ва ба изни худо ҳар тасвир аз онҳо нисоли чизи мутааллиқаи мавҷудот ва коинот пеш карда метавонад. Номии ин ҳақиқат таъвили нуруи аст, чунончи Ҳазрати Юсуф(а) дар вақти хеш ба ҳайсияти китоби мубин буданд. У аз мисолҳои нуруи ботини хеш ҳоли кадом чизи маҳфӣ гуфта метавонист. Чунончи барои таваҷҷуҳ додан ба тарафи илми ғайб ҳодии барҳақ дар қайдхона (маҳбас) ба ду ҳамроҳи худ фармуд, ки: "Наҳоҳад омад ба шумо ҳеч таоме ки дода мешавад онро, яъне дар хоб. Магар хабардор кунам шуморо ба таъбири он пеш аз он ки биёяд ба шумо мисдоқи таъбир. Ин таъбир аз он қабил аст, ки омуктааст маро парвардигори ман" (сураи Юсуф (12), ояи 37).

Илми таъвил ду қисм мебошад, яъне нуруи аст ва дигаре китобӣ. Назди анбиё ва аимма алайҳимуссалом илми таъвил дар сурати нуруи мебошад, ки онро илм ад-данӣ ва илми ғайб ҳам гуфта мешавад.

КАЛИДИ 3

Қиблаи ҳар гуруҳ

Дар суран Ал-Бақара (2) ояи 148 -и Қуръони маҷид иршод аст, ки: "Ва лиқуллин вичҳатун хува муваллиҳо", яъне "ва ҳар касеро ҷонибе ҳаст, ки вай мутаваҷҷеҳи он аст". Ин ояи пурҳикматро чанд маъноӣ аст:

Аввал: Барои ҳар як фирқа як самт муқаррар аст, ки багон ҷониб дар вақти ибодат рӯй меоваранд.

Дуввум: Ва барои ҳар қавм як шарият муқаррар аст, ки тарафи он мутаваҷҷеҳ мешаванд.

Саввум: Барои ҳар шахс як устои динӣ аст, ба тарафи он рӯй мекунад.

Чаҳорум: Ҳар толиби руҳониро як матлаб мебошад. У дар талоши он масруф мекӯнад.

Панҷум: Барои ҳар дараҷаи динӣ як дараҷаи болотар мебошад. У хоҳишманди он мебошад.

Шашум: Барои ҳар манзили шарият, тариқат, ҳақиқат ва маърифат як қибла мебошад, ки аҳли он ба тарафи он мутаваҷҷеҳ мешаванд, яъне қиблаи аҳли шарият хонаи Каъба аст; қиблаи аҳли тариқат пиру муршид аст, қиблаи аҳли ҳақиқат пайғамбар ва имом ҳастанд ва қиблаи аҳли маърифат нури ҳудост.

Дар ояи каримаи мазкур боло баъди ин иршоди муқаддас фармуда шудааст, ки: "Пас шитоб кунед ба сӯи некиҳо, ҳар ҷо ки бошед, биёрад шуморо худо ҷамъ сохта. Ҳар онна худо бар ҳама чиз тавоно аст" (суран 2, ояи 148).

Ишораи ҳикмати ин ояи пок на сирф ба тарафи адёни олам аст, балки ба ҷониби афроди мазоҳиб ҳам аст. Қисме ки дар бораи қиблаи зоҳирӣ ҳолати гуруҳҳо мухталиф аст, ҳамин тавр дар боби тавачҷуҳи ботинӣ ҳам кайфияти афрод ҷудо - ҷудо аст. Пас рози мазкур кардани ин назариёти мухталиф ба ҷониби тасавури тавҳиди худо дар ин амр музмар аст, ки муслиминну муъминин аз дигар диндорон дар неки, яъне аъмоли солеҳа сабақат намоянд ва дар қуран замин намунаи неки сохта шаванд, то ки сурати амалии даъвати ислом корфармо шуда битавонад ва дар натиҷаи он аҳли дунёро боварӣ эҳсос мешавад, ки ислом дини ҳудост ва Ҳазрати Муҳаммад Мустафо(с) расули воқеъии худо

ва наби охирӣ аст.

Дар баёни қиблаи иҷтимоӣ зикри тавачҷуҳи инфрӯда аз ин сабаб омадааст, ки дар Қуръони ҳақим он ҷаъ ҳидоят барои ҷамоатҳо омадааст, дар он барои ифҳом ҳам ҳар қисм раҳнамоӣ аст. Ҷунончи дар ин ҷо он ҷаъ роҳи неки барои қавм муфид аст, он барои як фард ҳам муфид шуда метавонад. Масалан дар дили як шахс дар давраи ибодат яқсӯя намешавад ва онро гунагуна ҳаёлот эҳсос мешавад. Лизо, у дар равшании ин ҳикмати Қуръони ҳақим маҳсус мекунад, ки дар вучуди у моддаи неки рӯ ба камӣ аст. Биноан у агар дар худ ҷазабаи пайдо кардани некиҳо сабақат ҷӯяд ва амалан инчунин карда битавонад, боз дар дили у яқҷиҳати ибодат ва сукуни руҳонӣ пайдо мешавад.

КАЛИДИ 4

Таҷрибаи мавт

Ман дар ин ҷо ин мавзӯро ба унвони "Таҷрибаи мавт" мусаммо кардам. Лекин таҷрибаи мавтро ки ҳосил кардааст?

Вақте ки бо ҳодис шудани мавт тамоми таҷарруботи мутаваффо ҳам ҳамзамон хатм мешаванд, валекин дар амвоҷи як ин тавр мавти хусусӣ ҳам аст, ки аз мағзи илму ҳикмат мамлу ва аз таҷаррубот, мушоҳидот, имон, иқон ва руҳоният лаболаб аст, ки барои оғаҳи аз ҳақиқати он шумо мавзӯи зайдро ба гавр мутолиа кунед, ҷунончи дар суран Оли Имрон (3), ояи 185-и Қуръони карим аст, ки: "Куллу нафсин зонқату-л-мавт", яъне "ҳар нафсе ҷашандаи мавт аст".

Дар бораи ин куллияти мавт ду саволи муҳим пайдо мешаванд, яке ин ки агар вучуди инсонӣ маҷмуъан се чиз аст, яъне ақл, нафс ва ҷисм, пас аз он се чиз сирф нафсро ба воқеъаи мавт ҷаро муталлиқ ва нисбат дода мешавад?

Саволи дигар ин аст, ки ташбеҳи воқеъ шудани мавт монанд ба ҷашидани кадом чиз ҷаро дода шудааст?

Ҷавоби аввал: Агарчи ҳастии инсон аз маҷмуъи ақл, нафс ва ҷисм аст, лекин дар ҳақиқат ақл аз мавт болотар аст, ҷаро ки у намемирад. Қисме ки ҳоли

фариштаҳо аст, ки онҳо ақланд ва гоҳе намемиранд. Баръакси онҳо ҳайвон, ки нафс аст у мемирад. Магар санг ва гайра, ки ҷисманд намемиранд. Аз ин маълум мегардад, ки таалуқ ба роҳи ростӣ мавт ҳамроҳи нафс аст. Магар бар ҷисм ба роҳи рост мавт воқеъ намешавад, балки ба воситаи нафс мешавад. Яъне зинда шудан ва мурдани ҷисм зареан нафс аст. Пас ҳамин вақт аст, ки Қуръони ҳақим дар ин куллия мавтро сирф ба нафс мутааллиқ карда аст.

Ҷавоб дуввум: Мисоли мавт ба чашидани мавт аз ин сабаб дода шудааст, ки у филвоқеъ як маза ба навъи руҳоният аст, ки хеле зиёд тах аст ва аз ҳад зиёд ширин ҳам аст. Паҳлуи дигари ин ҷавоб он аст, ки Қуръони ҳақим тасавури мавтро ба чашидани кадом чиз аз ин сабаб пеш кардааст, ки мавти хусусӣ наздики аҳли маърифат ҳомли таҷарруботи илмӣ, ирфонӣ ва воқеъоти руҳонӣ аст, ки ба мӯҷибӣ "муту қабло ан-тамуту" ("муред пеш аз он ки бимиред") қабл аз мавти табиӣ нахуст зареан ибодат ва риёзат мавти илмӣ қабул гардад, ки мақсади он маърифат аст, ки дар ин сукуни руҳонӣ ва асрори наҷоти абадӣ пушидаанд. Пас дар таҳти унвони мавти нафсонӣ он чӣ таҷарруботи ҳақонӣ ва маориф дар пешанд, аз он лиҳоз ин ҳақиқат аст, ки мисоли мавт ба монанди кадом чизро чанида, таҷриба ҳосил кардан зоиқа дода шавад.

Мавти нафсонӣ дар равшанин ҳидоёти ҳодии барҳақ аз нафскушӣ, ибодат ва риёзати махсус воқеъ мешавад. Унвони таҷарруботи воқеъоти руҳонӣ дар ин маънӣ аст, ки аз он абвоби маърифати зот боз мегардад. Ва ба ин тавр, ин мавти ихтиёрия василаи ҳусули асрори худошиносия, ҳақонӣ ва маориф роҷеъ ба руҳ ва руҳоният мегардад.

Қабл аз мавти ом ва изтирорӣ болон инсон дар бораи як мавти хос, ихтиёрия ё ки таҷриботи воқеъ шудан, иршодоти бисёри ҳақимонаи Қуръони маҷид мавҷуд аст. Як мисоли он ин аст, ки дар вучуди инсон нафс ё қон яке нест, балки қонҳои бешумор ҳастанд. Ин як қудрати ниҳоят аҷиби Аллоҳ таъоло аст, ки бар иловаи дилу димоғи инсон халиа-халнаи он маскани руҳҳо аст ва ваҳдати он лотеъдод руҳҳо, "ано"-и инсон аст.

Ин ҳикмати Аллоҳ таъоло ҳам интиҳони аҷиб аст, ки дар мавқеъҳои муҳгаллифи он нуфуси вучуди инсонӣ

қабз шуда мераванд, яъне фардан-фардан мебароянд ва аз қониби дигар силсилаи дохил шудани нуфус ҳам қорӣ аст. Ё ин тавр бояд гуфт, ки инсон дар ҳоле ки зиндагонӣ дорад, аз як тараф мемирад ҳамроҳ бо он, аз тарафи дигар зинда шуда меравад, то он чо ки як руз ин тавр ҳам меояд, ки дар он у ба таври пурра мемирад.

Мавти мазкураи болоро ба номи мавти ҷузъӣ бояд ёд кард. Аз баракати ин мавти ҷузъӣ ҳар вақт нафси инсонӣ ислоҳ, таҷдид ва иъморӣ ҷадид шуда меравад, то он чо ки баъди чихил руз кадом зарраи кӯҳнаи нафс ва ҷисм боқӣ намонанд. Аз ин сабаб у ҳар сол дар қои худ нӯҳ дафъа аз ҷисми кӯҳна ба ҷисми ҷадид табдил шуда меравад.

Зиндагӣ ва бақои инсон гуё як ҷуи арвоҳ ва нуфус аст, ки аз кӯҳҳои малакут ва аъмоқи носут меояд ва ҳар вақт ҷараён дорад. Магар сухан ин аст, ки ин ҷуӣ гоҳе кам ва гоҳе зиёда мешавад, баъзе авқот софу шаффоф ҷараён дорад ва гоҳ-гоҳе мукаддар ҳам мешавад.

Бар ин мақом маро як шеъри Ҳазрати Пир Носири Хусрав ба ёд меояд, ки дар китоби "Рушнономаи" худ фармудааст:

*Эи дунё то ба уқбо нест бисёр,
Вале дар раҳ вучуди туст девор.*

Яъне дар миёни дунё ва охираи масофати зиёде намебошад. Лекин ҳастии шумо дар васати ҳар ду девор сохта шудааст. Матлаби он ин шуда, ки вақте аз ибодати хос ва риёзати саҳт бар кадом муъминни ҳақиқӣ мавти ихтиёрия меояд, он вақт ин девори ҳастии он аз пеш бардошта мешавад ва дар ин сурат уро таҷрибаи воқеъоти руҳоният ва қиёмат карда мешавад.

Субҳоналлоҳ! Ин мисоли пурҳикмати Ҳазрати Пир ва ин иршод, ки нафси амморан шумо дар миёни девори дунёву охираи бино гардидааст, вақте ки шумо мутубики фармони муқалласи ҳодии барҳақ дар имтиҳони тазкияи нафс ибодат ва риёзат комёб мешавед, боз он вақт девори касиф ва мукаддари ҳастии вучуди шумо аз пеш бардошта мешавад ва ё дар он дарвоза насб мешавад. Пас шуморо дар он ҳол на сирф таҷрибаи аҷоиботи мавт ҳосил мешавад, балки илми қиёмат ва руҳоният ва абвоби ҳазонаи маърифати

илоҳя ҳам барон ҳамеша кушода мемонад.

Холо ин савол боқя монд, ки: Оё аз ин куллия кадом нафс мустасно аст ё нест? Ҷавоби ин дар худ ин куллия мавҷуд аст, ки кадом нафс яъне кадом фарди башар аз ин қонун берун рафта наметавонад. Вақте ки ба ғайри мавти ихтиёрӣ кадом дарвозаи руҳоният боз шуда наметавонад, ҳоло он ки мутобиқи иршоиди Куръонӣ дар хоб ҳам як навъи мавт пушида аст. (ниг., сураи 39, ояи 42). Ва вақте ки мавти ҷисмонӣ озодии мукаммали руҳонии муъмин аст, пас шумо худ андоза кунед, ки барои муъмини ҳақиқӣ мавт чӣ қадар зарурӣ аст. Пас маълум гардид, ки мавт дарвозаи олами руҳоният аст, ки ғайр аз духули он не тараққии руҳонӣ мумкин аст ва на ҳаёти ҷовидонӣ муяссар шуда метавонад.

КАЛИДИ 5

Мулоқоти руҳонӣ бо ҳар чиз

Сарноман порай ҳаштуми Куръони шариф ин тавр шуруъ мешавад: "Ва агар мо мефиристодем ба сун эшон фариштагонро ва сухан меғуфтанд бо эшон мурдагон ва ҷамъ мекардем бар эшон ҳама чиз, гурӯҳ-гурӯҳ ҳаргиз имон намеоварданд, магар вақте ки хост худо, валекин бисёре аз эшон нодонӣ мекунанд" (сураи Ал-Анъом (6), ояи 112).

Шумо ин усули ҳикматро ҳам барон ҳамеша ёд бидоред, ки Куръони азимушшаън дар назди инсон сирф тасаввуроти он чизҳоро меоварад, ки барон инсон аз мумкинот бошад. Чаро ки Куръони ҳамид каломи муқаддаси Аллоҳ таъоло аст ва дар он сармоия интиҳони садоқат ва адл мавҷуд аст. Чунончи агар бо руҳҳои тамоми чизҳо, фариштаҳо ва мурдаҳо мулоқоти руҳонии инсон номумкин мебуд ва Аллоҳ таъоло кадом вақт ҳам аз муъминон ва кофирон воқеъан имтиҳони ин тавр муъҷизотро намегирифт, биноан андар он ҳол дар таъкиран ин муъҷиза (наузубиллоҳ) на садоқат мебуд ва на адл. Пас зоҳир гардид, ки дар куллияи мазкура он чӣ иршод шудааст, он як ҳақиқати амалӣ аст ва наздики муъминони ҳақиқӣ кашфи руҳоният номи ҳамин воқеъа аст. Албатта, ба маслиҳати худо баъзе дафъа бар кофирон ҳам ин муъҷиза воқеъ мешавад, ки номи

он дар он чо нузули азоб аст.

Он чӣ муъминони ҳақиқӣ ба мадади илмуляқин тараққии руҳонӣ карда, дараҷаи айнуляқин ҳосил кардан хоста бошанд, ононро лозим меафтад, то бар ин ҳақиқатҳо бовар дошта бошанд, ки руҳ баръакси чизҳои зоҳирӣ ва моддӣ як ҷавҳари муъҷизотӣ аст. У аз аҷоиботи олами амр аст. Дар он чо ба иродаи "кун" ҳар чиз дар зухур меояд. Аз ин ваҷҳ дар руҳ ҳосияти падида овардани тамоми аҷоиботи илмӣ мавҷуд аст. Ин як ҳақиқати яқинӣ аст, ки руҳи ҳар муъмин ба худо расида, сурати руҳонии мавҷудоти коинотро ихтиёр карда, намунаи қиёми қиёмат ва олами охиратро қасб карда метавонад. Дар инчунин ҳолат инсон худро дар қаъри (аъмоқи) баҳри тӯфонхези руҳҳо меёбад, ки ба унвони руҳҳои тамоми чизҳо — Яъҷучу Маъҷуч, зиндаҳову мурдаҳо ва фариштаҳо пеш меоянд то он чо, ки дар он руҳҳои чизҳои бечон мебошанд. Бо он ҳам ин сухан фаромуш нагардад, ки барои ҳосил кардани чунин таҷарруботи аълои руҳоният қурбонҳои бузург додан лозим мешавад.

Агар дар ин чо ин савол бошад, ки руҳи муъмин он қадар қори қалон чӣ тавр карда метавонад? Ҷавоби он назди ин ҷониб сирф дар як калима аст, ки руҳи муъмин аз фармонбардорӣ ҳақиқии имоми ҳайю ҳозир ин умуроти азимро мукамал карда метавонад.

Сониан агар савол шавад, ки тааллуқи байниҳамини руҳи муъмин, нури имомат ва руҳ ал-қудс чӣ аст?

Ҷавоб: Аз нури имоми олмақом руҳ ал-қудс ҷудо нест ва на руҳи муъмин бағайри руҳ ал-қудс кадом қори қалоне метавонад қард.

Мисоли тааллуқи байниҳамини ин ҳар се ҳақиқатҳои руҳонӣ ба монанди офтоб, баҳр ва наҳр аст. Яъне нури имомат офтоб аст, ал-қудс баҳр ва руҳи муъминини наҳр аст. Оби наҳр аз куҷо меояд? Аз куҷо, ки ҳосили барфу бориш аст. Заран барфу бориш чӣ аст? Абрҳо мебошанд, ки аз баҳр пайдо мешаванд. Аз баҳр абрҳо чӣ тавр пайдо мешаванд? Аз сабаби гармии офтоб.

Оби наҳр кам ҳам шуда метавонад ва зиед шудан ҳам имкон дорад. Дар он камӣ он вақт воқеъ мешавад, вақте ки нури офтоб аз куҷо он дур бошад, ё бағайри бориш сояи абрҳо афтада бошанд. Ҳамин тавр, дар руҳи муъмин каму бешӣ мешавад, ки аз сабаби наздики ва дурин нури имомат аст.

Вақте ки офтоб наздик меояд ва осмон соф мешавад, боз ҷой-ҷойе бар наҳр шуъҳои офтоб меафтад ва дар оби наҳр ҳам изофа мешавад. Магар ин кадом карашмаи бузурги офтоб намебошад. Як карашмаи калони офтоб барои наҳр он вақт ба назар меояд, ба мақоме ки ҳамроҳи дарё якҷо шуда, дар ваҳдати баҳр мудғам мешавад, ки ба кадом тариқи ҳамагир самандари (баҳри) азим дар гиришти ҳарорати офтоби оламтоб аст. Ва як ҳиссаи вофири баҳр, ки тамоми дунёро сероб карда, дар сурати дарёҳои фозил изофа монда мешавад, ҷи тавр дар шакли абрҳо ва бухорот ба тарафи баландҳои осмон мепарад.

Чунончи руҳи ҳар муъминни ҳақиқӣ дар ин ё он дараҷа дидори нурони имоми замон карда метавонад ва дар руҳонияти он ҳам тараққӣ шуда метавонад. Магар ин кадом дидори калон ва муъҷизаи азим нест. Бале! Муъҷизаи азим ба он мақом аст, дар он манзил, ки руҳи муъмин бар дарён илмии пирон ва бузургии савор шуда, дар баҳри руҳ ул-қудс мегалтад (якҷо мешавад). Аз муъҷизоти бешумори ин мақом яке ин аст, ки нури Ходии барҳақ аз баҳри руҳ ул-қудс руҳҳои ҳидоятни бешуморро атрофи олам мефиристад, то ҳидоятни фикри ва бадеҳии ҳар гуруҳ, ҳар табақа, ҳар дараҷа ва ҳар фард бар ҳамон андоза сурат гирад. Нури ақдаси Имоми олисифотро аз ин кадом парво намебошад, ё ба истилоҳи имруз дар ин қисса намебошад, ки кадом гуруҳ ё кадом фарди башар ҳидоятни оламгирни онро иқроф мекунад ё не. Бале! Дар ин ҷо чунин фарқ зарур аст, ки ҳидоят ҳасби маротиби маърифат ва ба мутобиқи зарурат мебошад, ё ин тавр бояд гуфт, ки дар ин иститоат қабули ҳидоят лозим аст.

Хулосаи ин баён он аст, ки сарчашмаи тамоми муъҷизот руҳи қудсӣ аст, ки тахти асарни нури ҳодии барҳақ аст. Натиҷаи ҳар муъҷиза ба ду тарҳ мебарояд, яъне дар он ободии руҳҳо ҳам аст ва барбодӣ ҳам.

Агар кадом муъминни ҳақиқӣ аз фармонбардорӣ, ибодат, риёзат ва илмуляқин худро қобили бардошти муъҷизот месозад ва дар муъҷизоти тадриҷӣ пешрафт менамояд, пас барои он раҳмат аст ва раҳмат. Агар ин тавр нест балки яқояк (онӣ) кадом муъҷиза дар пешинсон ояд, пас ин бонси ҳалокат аст, бидунн ин ки имомни вақт дар ин ҳол ҳам дастгирӣ кунад.

КАЛИДИ 6

Шаётини инся ва чинся

Дар ояи 113, сураи Ал-Анъом дар бораи анбиё алаҳимуссалом як куллия мазкур аст, ки: "Ва ҳамчунин пайдо кардем барои ҳар пайгамбар душманонро, ки шаётинанд аз одамиён ва аз ҷин ба тариқи васваса илқо мекунанд баъзе эшон ба сун баъзе сухани ба зоҳир ораста, то фиреб диҳанд".

Аз ин иршоди илоҳӣ аввал ин таълим зоҳир аст, ки шаётин ду қисм мебошанд. Шаётини қисми аввал аз гуруҳи инсонҳост ва шаётини қисми дигар аз ҷиннот. Он ҷи шаётин аз ҷумлаи инсонҳост, мутааллиқ ба онон ба таври ом маълум намешавад, ки онҳо воқеъӣ шаётин ҳастанд, чаро ки онҳо ба зоҳир кадом шаклу сурати аҷиб надоранд, балки онҳо дар зоҳирияти худ билкула монанди дигар инсонҳо ҳастанд, вале дар назари ҳақиқат шаётини инсианд. Магар ин зарурӣ нест, ки онҳо худро бишносанд, ки онҳо дар лашкари шайтон шӯмил шуда мебошанд.

Он ҷи шаётин аз ҷумлаи ҷиннотанд, онҳо бидуни ҳолоти хос аз чаҳми мо ғоиб мемонанд, чаро ки онҳо дар инчунин либоси қисми латиф малбус ҳастанд, ки дар назар намеоянд, магар он ки маслиҳати худо бошад.

Таълими дигар ин фармони илоҳӣ он аст, ки маслиҳат ва ҳикмати худон алимӯ ҳақим дар ин амр пинҳон буда, ки шаётини инся ва ҷинниро на сирф душмани ҳар пайгамбар сохтаанд, балки ин гуруҳи тоғутиро ҳамроҳи ҳар имом ҳам адоват бошад, то ки банӣ Одамро дар ин имтиҳон гоҳе амал аз як тараф барои ҳамеша тамоми васоили рушд ва ҳидоят муҳайё бошад ва аз ҷониби дигар дар муқобили он умуми асбоби залолат ва гумроҳии мукамал мавҷуд монад.

Таълими саввуми ин куллияи ҳикматогин он аст, ки дар ин ҷанги ҳайру шарри доимӣ, ки аз даври Одам то қиёми қиёмат ҷорӣ ва соя аст, тавре ки муқобилан ҳақ ва ботил давом дорад, дар ин сирф шаётини инся ва ҷинниро ин мавқеъ дода шудааст, ки онҳо дар дунё ба гарази интишори бадӣ ба тариқи руҳонӣ дар дили якдигар суханони ҳарза андохта битавонанд. Балки бар иловаи пайгамбар ва имомни барҳақ, ҳуччат ва пирро ҳамчун маротиби олия имконияти ин сухан ҳосил аст,

ки онҳо ҳам ба таври руҳонӣ аз тавоноӣ (тоқат ва қудрат)-и раҳмонӣ мухотабат намоянд. Дар ин бора кадом ориф хуб гуфтааст:

*Аз дили ҳуччат ба Ҳазрат раҳ бувад,
Узи таъинди дилаш оғаҳ бувад.*

Яъне аз дили пир ва ҳуччат то зоти ақдаси Ҳазрати имом роҳи руҳонӣ аст ва имоми замон аз илқо намудани ҳидоят ва таъинд дар дилашон гофил нест.

КАЛИДИ 7

Тафсили ҳар чиз дар китоби осмонӣ

Дар охири рӯкуъи нуздаҳуми сураи Анъом омадааст, ки: "Боз мегуем ки дода будем Мусоро китоб, то неъмат тамои кунем бар ҳар ки неқуқор бувад ва баён кунем ҳар чизро ва ба чиҳати ҳидояту меҳрубонӣ, то эшон ба мулоқоти парвардигори хеш имон оранд" (сураи 6, ояи 155).

Аз ин иршоди илоҳӣ ин ҳақиқат возеҳ ва равшан мешавад, ки дар китоби осмонӣ ("Таврот") барои неқуқорони он давр аз ҳидоятӣ динӣ ва дунявӣ кадом камне набуд, то ки дар натиҷаи он тамоми чизҳо мулоқоти парвардигорашонро яқин ҳосил кунанд.

Ҳоло ин мақоми гавру фикр барои аҳли дониш аст, ки муқаммал ва муфассал будани Таврот ва фавонди ҳидояту раҳмат дар он сирф барои неқуқорон чӣ тавр маҳсус шуда метавонад, ба чуз он ки у ҳаёсияти ҳазонан бепоёни ҳикмат ва таъвил дошта бошад. Зеро, агар дар ин ҳикмат ва таъвил намебуд, лизо у барои авому хос яксон мебуд. Пас зоҳир гардид, ки Таврот дар сурати ҳикмат ва таъвил муқаммал, муфассал аз ҳидоят ва раҳмат пур буд ва ин сухан сирф дар он сурат мумкин аст, ки ҳамаҷо ба китоби худо аз ҷониби худо муаллим муқаррар бошад. Чунончӣ аз ҳамаи хубиҳои бузургтарин Таврот ин буд, ки рӯҳи зиндан он дар зоти шарифи Ҳазрати Ҳорун(а) мавҷуд буда, ки вазири Ҳазрати Мусо ва имоми он замон буд.

Ҳоло ин ҳақиқат бояд субут шавад, ки Ҳазрати Ҳорун(а) вазири Ҳазрати Мусо (а) буд, аз ин сабаб,

ки рӯҳи муқаддаси Таврот, яъне зиндаҳикматҳо ва таъвилҳои гуё дар руҳонияти Ҳазрати Ҳорун(а) пушида буданд. Он субут дар ин иршоди мубораки қуръонӣ аст, ки: "Ва лақад отайно Мусо ал-китоба ва чаълно маъаху ахоху Ҳоруна вазиран" (сураи Ал-Фурқон, (25), ояи 35), яъне "ҳар оина додем Мусоро китоб ва сохтем ҳамаҷо у бародари у Ҳорунро вазир".

Аз ин фармони худовандӣ ин ҳақиқат аён мешавад, ки Ҳазрати Ҳорун барои Ҳазрати Мусо дар кадом қорн дигар вазир бошад ё набошад, магар қабл аз ҳама заруритар дар муомилаи таъвили ҳикмат ва ҳидоятӣ руҳонии Таврот вазир буданд. Чаро ки дар рабти маънавӣ ва суварии ояи муборака ҳамаҷо китоб зикри вазир омадааст. Ва маънии вазир шахси масъул дар анҷоми умуроти марбута аст. Аз далели ин муносибат ва ин рабт бори гарони танзил ва таъвили Тавротро Ҳазрати Ҳорун(а) бардошта буд. Чаро ки ҳар китоби осмонӣ фи-л-асл ба ҳаёсияти як рӯҳи сухангӯ ва зинда мебошад. Ба алфози дигар ин як нур мебошад. Пас ин рӯҳ ё нур, дар замони Ҳазрати Мусо(а) ба исми Таврот мусаммо буда, дар ботини Ҳазрати Ҳорун пушида буд.

Вақте ки ин қабул карда шуд, ки Таврот сирф ҳамаҷо набуда, ки дар сурати таҳрири зоҳирӣ хомӯш буд, балки Таврот он ҳам буд, ки дар ҳаёмоният руҳоният ва нурунияи Ҳазрати Ҳорун зинда ва гуянда буд. Пас яқин дуруст аст, ки дар он маъни иршод шуда аст, ки дар оғози ин мавзӯъ дарҷ аст: "Боз мегуям, ки дода будем Мусоро китоб, то неъмат тамои кунем бар ҳар ки неқуқор бувад ва баён кунем ҳар чизро ва ба чиҳати ҳидояту меҳрубонӣ, то эшон ба мулоқоти парвардигори хеш имон оранд" (сураи Анъом (6), ояи 155).

Сипас марбути ҳамаҷо ҳақиқӣ иршоди бори таъоло аст ки: "Ва ҳозо китобун анзалноҳу муборақун фаттабиъуху ва-т-тақу лаъаллақум турҳамуна" (сураи Анъом (6) ояи 155), яъне: "Ва ин Қуръон китобест, ки фуру фиристодемаш бо баракат. Пас пайравии у кунед ва парҳезгорӣ кунед, то меҳрубонӣ карда шавад бар шумо".

Чунончи дар маънии китоби бобаракат боз тамоми ҳамаҷо ҳақиқатҳо мавҷуд ҳастанд, ки дар фавақ дар бораи Таврот баён шудаанд, яъне дар Қуръони ҳақим

фаровонии рушд, ҳидоят, илму ҳикмат ва касрати хайру баракат ин тавр аст, ки ин аз ҳикматҳои таъвил ва танзил мамлу ва аз ислоҳ ва фалоҳ молмомол аст ва дар нури ҳодии барҳақ ҳақиқ ва маърифии зиндаи он мавҷуд ва маҳфуз ҳастанд. Ин китоби пок дар ин сурат аст: "Тибёнан дикулли шайин" (сураи Ан-Наҳл (16), ояи 89), яъне "барои баён кардани ҳар чиз" ва ошкор кардани он аст. Пас маълум мешавад, ки китоби осмонӣ дар маънияти муаллими ҳақиқӣ ҳар чизро баён кардани аст.

КАЛИДИ 8

Шинохти ҳар шахс

Дар кутуби имомия аз ҳаволаи Он ҳазрат (с) ва аймман тоҳирин (а) мазкур аст, ки: "ва ала-л-аърофи ричолун йарифун куллан бисмоҳум" (сураи Ал-Аъроф (7), ояи 46), яъне "ва бар Аъроф мардумоне бошанд, ки мешиносанд ҳар якеро аз аҳли мавзёин ба қиёфаи эшон". Таъвил он ин аст, ки бар баландҳои маърифат чунон марде истода хоҳад буд, ки тамоми мардумро аз пешониҳояшон медонад. Он мард, ки бар Аъроф хоҳад буд Ҳазрати Мавлоно Муртазо Алай (а) ва аз фарзандонаш ду зие, яъне аймман тоҳирин алайҳимуссалом ҳастанд (мулоҳиза шавад, китоби "Даоим ул-ислом", ҷ. аввал, арабӣ, саҳ. 25).

Вақте, ки ин як ҳақиқати қуръонӣ аст, ки дар рузи қиёмат имони ҳар замона тамоми он мардумони вақти худро аз нуронияти чеҳраҳояшон мешиносад, ки дар дунё онро мешинохтанд, боз зоҳир аст, ки аз ҷониби Аллоҳ таъоло ин қонуни василаи раҳмат ва ҳидоят, яъне дар назди мардумони дунё ҳозир будани имом на сирф барои даври Ҳазрати Пайгамбари охирузамон муқаррар аст, балки ин зареаи шафоат ва наҷот барои адвори ҷумлаи анбиё як аст. Пас натиҷаи он ин мебарояд, ки дар назди мардумони ҳар замона имони вақт ҳозир ва мавҷуд мебошад. Чунончӣ аз ояи дарҷи зайл тасдиқ ва тавсиқи ин ҳақиқат мешавад: "Явма надъу кулла уносин би имомихим" (сураи Ал-Исроъ (17), ояи 71), яъне "рузе ки бихонем ҳар фирқаро бо пешвон эшон". Матлаб ин ки дар он рӯз мардумони ҳар замона ҳамроҳи имомашон талаб карда мешаванд.

Ва дар рузи қиёмат бағайри имоми замон дар ҳаққи мардумон шаҳодат, адолат, шафоат ва наҷот мумкин нест. Пас маълум гардид, ки аз оғози олам то Ҳазрати Одам ва аз Ҳазрати Одам то Хотам ул-анбиё ва аз Ҷаноби рисолатмаоб ило қиёми қиёмат силсилаи имомат қоним ва доим аст.

Ин маънии "явма надъу кулла уносин би имомихим" ҳам дуруст аст, ки худо дар рузи қиёмат мардумро зареаи имоми вақташон металабанд, чаро ки аймман алайҳимуссалом дар миёни худо ва бандгон восита ва васила ҳастанд. Яъне ҳар кори худо, ки ба амр фармон ва ҳидоят мутааллиқ аст, у тавассути соҳиби амр анҷом меёбад. Ва ҳар кори мардумон, ки дар бораи итлоати худо ва хушнудии он аст, у зареаи имом мукамал мешавад. Дар зайли тафсир ва таъвили ояи Аъроф он чӣ ҳақиқатҳо дар пеш меоянд, аз он зоҳир аст, ки аз имомининоси саодатмандии ду ҷаҳон ва дарвозаи наҷоти абади боз шуда метавонад. Қисме ки иршоди Қуръон аст: "Инна-ал-лазин каззабу биоётино ва-стакбару анҳо ло туфаттаху лаҳум аввобу-с-самои ва ло ядхулуна-л-ҷанната ҳатто ялиҷа ал-ҷамалу фи самми -л-хиёти" (сураи Ал-Аъроф (7), ояи 40), яъне "ҳар онна касоне ки ба дурӯғ нисбат карданд оёти моро ва саркашӣ карданд аз қабули он, ҳаргиз кушода нашавад барои эшон дарвозаҳои осмон ва дар наёянд ба бихишт, то вақте ки дохил шавад шутур дар суроҳи сузан".

Бояд фаҳмид, ки дар маънии оет муъҷизоти худо ҳам ва дар маънии ишонаҳо ҳам — мурод аймман атҳор алайҳимуссалом ҳастанд. Ва ҳамаи он мардумоне, ки он ҳазаротро намедонанд, онҳо аз он такаббур менамоянд. Ва дар лафзи "истикбару" ду маънии мутавад аст. Яъне худро бузург ва дигареро ҳақир донистан ва мавқеи истеъмоли ҳар ду дар мақоми ҳамчинсият аст. Матлаби возеҳи он ин аст, ки нисбати китоби осмонӣ ва оёти офоқӣ такаббур шуда наметавонад, балки мардумро дар бораи ҳамчинс ва аймман алайҳимуссалом такаббур мешавад. Ва иблис, ки такаббур кард он ҳам як инсон буд, ки дар илм ба мартабаи фариштагӣ фоида шуда буд, Аввалбашар ҳамчинси хеш -Ҳазрати Одам(а)-ро ҳақир донист ва худро бузург қарор дод.

Бар иловаи он дар Қуръони ҳаким, дар он мақомоте ки иршод шудааст, омадааст, ки фариштаҳо аз ибодати

парвардигори хеш такаббур наменамоянд. Таъвилӣ он ин аст, ки муъминини фариштаҳои олами маърифатанд, аз фармонбардорин имомни вақт, ки ибодати худост, сартоби наменамоянд ва фармонбардорин он дар лисони таъвилӣ ибодат аст.

КАЛИДИ 9

Миқдори ҳар чиз

Дар оғози рукуъи дигари сураи Раъд иршод шудааст, ки: "Ва кулли шайи индаҳу бимикдори (сураи 13, ояи 8), яъне ва ҳар чиз назди у ба андоза аст."

Аз ин куллия ин матлаб шуд, ки агарчи баъзе чизҳои замону макон инсонро гайримаҳдуд ва лоинтиҳо ба назар меоянд, масалан замона ва коинот, лекин наздикн худо ҳар чиз маҳдуд ва дар миқдори муқаррара аст, ҳар чанд ки табиатшиносони даври қадим ҳаслдоранд, ки ин коинот, ки дар он дунёҳои лотуъдоди сайёраҳо ва ситораҳо вучуд доранд, бепоён ва гайримаҳдуд аст. Магар дар куллияи мазкураи боло иршод аст, ки ин коиноти азим ҳам бо вучуди азамат ва вусъати хеш мутобиқ ба як миқдори муайяни қонуни қудрат аст. Ва замона ҳам бо васфи тиволати хувайдои худ дар як миқдор маҳдуд аст.

Чунинчи агар ягон донишманд ин китобро ба чашми басират мутолиа кунад, боз аз ҳар куллияи он ба таври соф зоҳир мешавад, ки дар ин ҷа қадар куллиёт дарҷ шудааст. Ойхо тамоман бар ҳақиқати ҳамдигар далел ҳастанд. Ҳамин тавр аз тамоми онон ҳақиқати мазкураи боло ҳам тасдиқ ва тавсиқ мешавад, ки ҳар чиз наздикн худо маҳдуд аст.

Қисме ки дар калиди 1 зикр гардид, ки худо ба ҳар чиз қодир аст, ин маъниро дорад, ки қудрати худо бар ҳар чиз ҳодӣ аст ва ҳар чиз дар қудрати худо маҳдуд аст. Ҳамин мисол дар бораи илми худо ҳам аст, ҷое ки дар нури имомни мубини зикри маҳдуд будани ҳар чиз аст.

Агар ҳар чиз наздикн худо дар як миқдори муайян аст, пас бояд фаҳмид, ки ин ҳақиқат ҳам аз иҳотани нури имомни мубин ва доираи илмиаш берун нест, ҷаро

ки Аллоҳ таъоло ҳар чизро дар зоти ақдаси имомни мубин маҳдуд ва маҳсур кардааст.

Баъди ин ҳақиқат, дар ин ҷо ин ҳам зарурӣ аст, ки агарчи ҳар чиз бар ҷои худ маҳдуд ва дар як миқдори муқаррара аст, бо он ҳам вай аз фано ва бақо ё ки бар доираи тағйиру табдил он ҷа сайр қатъ карда меравад, аз он эътибор ин гуфтан дуруст аст, ки ҳар чиз ломаҳдуд аст. Масалан рузу шаб ҳар ду гарчи маҳдуданд, магар аз тағйиру табдили он ҳар ду он ҷа доираи вақт ба вучуд меояд, он гайримаҳдуд аст. Ҳамин тавр аз он калонтар доираи сол тайёр мешавад. Баъди он доираҳои калон-калонии замонаҳо ҳастанд ва дар охири рафта нобуд шудан ва боз ба вучуд омадани доираи ин коинот сохта мешавад, ки лоинтиҳост. Натиҷаи он ин мебарояд, ки ҳар чиз агар аз як эътибор маҳдуд аст, боз аз эътибори дигар гайримаҳдуд аст. Ва ҳамин таърифи қонуни қудрат аст, ки дар он ибтидоӣ ва лоинтидоӣ ва интиҳои ву лоинтиҳои тамоми чизҳо мавҷуд аст.

Дар Куръони ҳаким ин тавр бисёр оёте мавҷуд ҳастанд, ки аз ҳикматҳои амиқи он маълум мешавад, ки ҳар чиз бо вучуди будан дар як миқдори маҳдуд гайримаҳдуд аст. Ҳақиқат ин тавр аст, ки тамоми чизҳо ҷуфт мебошанд, яъне ҳар чизро як зид ё муқобил аст. Масалан, шаб ва руз, равшанӣ ва торикӣ, дунё ва охираат, ҷисмоният ва руҳоният, ҳастӣ ва нестӣ ва гайра. Пас аз гардиши ҳар як ҷуфт як доира тайёр мешавад, қисме ки гардиш қардани шаб ва руз ва бор-бор омадани моҳу сол. Ҳамин тавр вучуди коинот як рузи бисёр калон аст, аз он ҳар ду ҳам як гардиш аст. Яъне вучуд ва адами коинот ва мавҷудот ҳам як сайр аст, ки аз тамоми доираҳо доираи калонтарин аст, ки аз сабаби гардиши лоинтиҳои он ҳар чизи маҳдуд номаҳдуд мешавад. Иншоаллоҳ мо дар калиди 22 ин ҳақиқатро ба таври мавид вазоҳат менамоем.

КАЛИДИ 10

Муъминонро тамоми чиз дода шуд

Дар охири рукуъи панҷуми сураи Иброҳим иршод шуда аст, ки: "Ва дод у Аллоҳ шуморо аз ҳар ҷа хостед. Ва агар бишуморед неъматҳои, иҳота натавонед

кард онро. Хар оина инсон ситамгори носипос аст" (сураи Иброҳим (14), ояи 14). Аз ин фармони илоҳӣ зоҳир аст, ки муъминони ҳақиқӣ дар ҷисмоният ё руҳоният ба лисони қол ё лисони ҳол аз парвардигор он чӣ талаб карданд, у тамоми онҳоро дод. Ҳоло савол пайдо мешавад, ки он кадом чиз аст, ки дар он тамоми чизҳо мавҷуд аст?

Ҷавоб: Инчунин "ҷомеъ ул-ҷавомеъ", чиз, ки дар он тамоми чизҳо мавҷуд ҳастанд, маърифати имоми мубин аст. Ҷаро ки дар нури ақдаси имоми мубин тамоми чиз ҳаст.

Дар Куръони маҷид омадааст, ки тулу арзи ҷаннат ҳам монанди тулу арзи қоинот аст, ки ишораи он тарафи руҳи оламгир аст. Яъне руҳи оламгир ҷаннати руҳонӣ аст, ки дар ин тамоми чиз аст, ки руҳи имом, яъне нур аст. Аз ин сабаб он савол ҳатм мешавад, ки тамоми чиз дар бихишт ба даст меояд ё ки дар руҳи имом ва маърифати он як ҳақиқат аст.

Чунончи ин иршоди Куръони карим аз матлаби мазкураи боло ҷудо нест, ки: "Ва сахҳара лақум мо фи-с-самовоти ва мо фи-л-арзи ҷамиъан минҳу" (сураи Ал-Ҷосия (45), ояи 13), яъне: "ва мусаххар кард барои шумо он чӣ дар осмонҳост ва он чӣ дар замин аст, ҳама якҷо падида оварда аз ҷониби худ. Ин усул барои ҳамеша ба хотир бошад, ки аз ҳосил шудани кадом чизи қалон он тамоми чизҳои хурду кучак, ки ба он вобастаанд худ ба худ ҳосил мешаванд. Ба таври мисол агар кадом касеро боғу гулшан дода шуд, лизо ҳамроҳ бо он тамоми чизҳо худ ба даст меоянд, ки дар боғу гулшан ҳастанд. Ба монанди ҳар қисм меваҳо, мавзеъҳои хушманзар, сояҳои орому сукун, гулҳои шуқуфону рангоранг ва ғайра.

Ҳамин тавр, агар кадом инсонни хушнасибро он ҳазонаи азимтарин ба даст ояд, ки дар он калидҳои тамоми ҳазонаҳои Аллоҳ таъоло аст, лизо пас дар ин кадом шакл нест, ки чунин саодатманд инсонро тамоми ҳазонаҳои Аллоҳ таъоло ба даст омаданд. Ҳазонаи ҳайсияти калидии тамоми ҳазонаҳои Аллоҳ таъоло маърифати имоми мубин аст, ки аз ҳусули он ҳар чиз ҳосил мешавад.

Иршоди ҳадиси шариф аст: "ман кона лиллоҳи кона-л-лоҳу лаҳу", яъне он ки аз худо шуда бимонад, боз худо аз оини у мешавад". Матлаб, одаме ки

иршодоти худоро пайравӣ карда аз тан, "ман" ва тафаккури худ дар мулкياتи худо ба ҳисоб рафт, дар натиҷа худо ҳам аз барои ин чунин шахс ҳазонаи бениҳоятро омода мегардонад. Бешак худои таъоло ҳазонаи махфия аст. Ва ба муҷиби ҳадиси қудсия ин ҳазина аз роҳи маърифат ба даст омада метавонад. Вале ҳамагон медонанд, ки ба ғайри маърифати пайгамбар маърифати худо номумкин аст ва ба ғайри маърифати имоми вақт маърифати пайгамбар номумкин аст.

Боз ҳамон ҳақиқат дар пешру меояд, ки дар имоми мубин тамоми чиз аст. Иршоди Куръони пок аст: "Инно лиллоҳи ва инно илайҳи роҷиъун", яъне "ман аз худо ҳастам ва ба ҷониби он раванда мебошам". Гуяндаи инчунин сухан кист?

Собирин чунин сухан гуянд. Оинро яқини қомил аст, ки онҳо аз ҳузурӣ худо, яъне аз нури он дар ин дунё омадаанд. Аз ин хотир оини умедвори ин сухан ҳастанд, ки онҳо аз ин ҷо вопас рафта, дар ваҳдати худо мудғам мешаванд. Дар он ҳол оинро дар сурати подшоҳияти руҳонӣ тамоми чиз дода шуда мебошад. Лекин дар ин ҷо ин тавр савол аст, ки оё кадом шахс бидуни амал кардан бар фармони "атиъу-л-лоҳа ва атиъу-р-расула ва ула-л-амри-минкум" собир гуфта мешавад? Агар ҷавоби он дар нафӣ аст, лизо ин даъвои мо ҳақ ба ҷониб аст. Тамоми хубиҳои ислом ва имом аз имоми мубин ба даст меоянд.

Анбиё ва айма алайҳимуссалом дар дунё аз ин хотир меоянд, то ки оини аҳли дунёро саҳеҳ ҳидоят кунанд, то ки мардумон бар сироти мустақим ба собитқадамаи рафтор карда, ба ҳузурӣ худо бирасанд. Он ҳазарот на сирф ҳидояти қавлий менамоянд, балки намунаи амалии пайравии ҳидоятро ҳам пеш менамоянд. Ва аз пайравӣ кардан бар ин ҳидоят он чӣ сила ба даст омадани аст, он ҳам бармало нишон медиҳанд. Он сила чист? Пайгамбар ва имоми замон ҳастанд, ки дар нури ақдасашон тамоми чиз мавҷуд аст. Чунончи иршод Аллоҳ таъоло аст: "Ва юдхилухуму-л-ҷанната ғар рафаҳо лаҳум" (сураи Муҳаммад (47), ояи 6), яъне "ва хоҳад даровард эшонро ба бихиште, ки шиносо кардааст".

КАЛИДИ 11

Хазонаи ҳар чиз

Дар сураи Ал-Ҳичр (15), ояи 21-и Қуръони маҷид Аллоҳ таъоло мефармояд: "Ва нест ҳеҷ чиз магар наздики мо хазонаҳои уст. Ва фуру намеорем онро магар ба андозаи муқаррар". Аз ин куллияти муқаддаса маълум мешавад, ки албатта аз лиҳози мақоли не, балки аз эътибори фазлу шараф, илму маърифат худон таъолоро кадом қурбат ва наздикӣ аст, ҷое, ки хазонаҳои ҳар чиз мавҷуд ҳастанд. Ва он хазона дар нури муқаддаси имоми мубин аст ва мисоли ин ҳақиқатро аз офтоб гирифта метавонем, ки дар офтоб хазонаҳои бепоёни сарвату сармояи тақвинии умумӣ сайёраҳо ва ситораҳои ин кoinоти азим мавҷуд ҳастанд, яъне хазонаи сарват ва дорони қисми моддӣ. Чаро ки на сирф ҳар ситора ва ҳар сайёра ба ҳукми худо аз феъли офтоб пайдо мешаванд, балки бар илован аносир, кӯҳ, ҷамодот, маъданиёт ва наботот қисми инсон ва ҳайвонот ҳам аз баракат ва вучуди офтоб мукаммал мешавад. Пас ҳамин тавр тамоми хазонаҳои сармояи тахлиқии олами руҳоният дар нури ақдаси имоми мубин мавҷуд аст.

Баъди ин мисоли умдаи офтоб ин ҳам аз фароизи илми мо аст, шуморо собит карда бифаҳмонам, ки сарчашмаи руҳ-ҳаракати қудратҳои чашмигири офтоб дар кучо аст. Чунончи аз иршоди мазкураи боло зоҳир аст, ки хазонаи ҳар чиз назди худост, ки матлаби он ин гуфта шуд, ки ин хазонаҳои Аллоҳ таъоло дар нури имоми мубин мавҷуд ҳастанд. Холо, вақте ки дар нури поки имоми барҳақ алайҳиссалом тамоми хазонаҳои Аллоҳ таъоло мавҷуд ҳастанд ва аз он хазонаҳои парвардигор кадом чиз берун нест. Пас маълум гардид, ки руҳи муҳарриқи тоқати бепоён ва зуровари офтоби сармаст ва оламтоб ҳам аз хазонаҳои нури имом ҷорӣ ва сорӣ аст.

Далели дигари ин ҳақиқат он аст, ки дар Қуръони ҳақим омадааст, ки: "Аллоҳ таъоло Он ҳазрат (с)-ро ба ҳайсиати нури мутлақ ва раҳмати кулл барои тамоми оламҳо фиристода буд". Биноан вақте ки сарвари олам барои тамоми ҷаҳонҳо ва саросари кoinот пур ва раҳмат буданд, ҳамон ба таври лозимӣ Он ҳазрат барои офтоб

ҳам ҳамон ҳайсиат буданд. Чаро ки офтоб ҳам як олам аст. Маъни ин шуд, ки аз зоти ақдаси Ҳузурӣ акрам дар сурати нури офтоби ҷаҳонтобро ба ҳайсиати раҳмат ва ҳидояти табиъии руҳи мутааллиқа ба даст меояд. Лизо, баъди эшон ворис ва ҷонишинашон, яъне аниман атҳор ба ҳамон ҳайсиатанд ва ин одати бебадали Аллоҳ таъоло аст ва қонуни мутлақӣ он аст, ки дар ҳар замон нури он як мазҳари раҳмат мебошад, хоҳ он пайгамбар бошад ё ки имом. Пас ин ҳақиқат возеҳу равшан шуда, пеши ру омад, ки нури имоми мубин сарчашмаи фуҷоз ва баракоти моддӣи офтоб ҳам аст.

КАЛИДИ 12

Мисоли занбури асал

Дар рукуъи нуҳуми сураи Наҳл иршод аст: "Сумма кули мин кулли-с-самароти фаслуки субула раббикӣ зулулан" (сураи 16, ояи 69), яъне "Боз бихур аз ҳар чини меваҳо ва бирав роҳҳои парвардигори хеш ром шуда".

Ин хитоби парвардигор аз эътибори зоҳирӣ ва танзил барои занбури асал аст. Магар аз лиҳози ботин ва таъвил ин хитоб мутааллиқ ба хуччат ва пир аст, ки ҳамон шахс, ки аз ҷониби имоми замон (а) ба лақаби хуччат, пир ва доъӣ муқаррар мешавад ва баъзе дафъа ба кадом номи дигар низ ёд мешавад, мумассили занбури асал аст ва занбури асал мисоли он шахс аст. Чаро мисле ки он занбур аз гулу меваҳои мухталиф шира ҷашида, дар батни хеш шаҳд месозад, ҳамин тавр намояндан илми имом аз гулҳо ва меваҳои руҳоният дар ботини хеш шаҳди илми таъвил фароҳам месозад. Барои вай роҳи илм ва ҳикмат ин тавр соф, мусаххар ва осон аст, монанди роҳи занбури асал, ки ӯ ба бисёр осонӣ аз як гул ба гули дигар мепарад.

Занбури асал аз он гулҳои мухталиф ва меваҳои гуногун шаҳд месозад. Зоиқан тамоман якҷошуда, як шаҳди бомаззае мешавад ва дар он кадом зоиқан дигар боқӣ наместонад. Ҳамин тавр хуччат, ки уро таъйиди имоми ҳайю ҳозир ҳосил аст, аз танзилоти мухталиф ҷуний як мувофиқ таъвил карда метавонад, ки он наздики ақл монанди шаҳди хушгӯвор ва яқинӣ

мешавад ва дар он кадом тазод боқӣ наместонад.

Дар ояи мазкураи боло ба сурати танзил, ба занбури асал фармуда шуда аст, ки "ҳар қисм мева бихуред" ва ба роҳҳои мусаххари парвардигоратон биравед". Ҳар шахси доно бар ин мақом аҳамияти таъвилро фаҳмида метавонад, ки дар дунё ҷоест ки занбурҳои асал мебошанд, дар онҷо ҳар қисм мева ҳам намебошад ва на ҳар навъи гул якҷо шуда метавонад. Бар иловаи он роҳи парвардигор дар боғҳо ва ҷангалҳо, ҷоест ки занбури асал бошанд, ёфт шуда наметавонад. Пас аз он зоҳир аст, ки ман ин ояи муборакаро он ҷаъ таъвил менамоям, он дуруст ва саҳеҳ аст, ҳар чанд онро таъвилҳои дигар низ мебошанд.

Чунинчи дар ҳолати ҷисмонӣ ва зоҳирӣ ин суҳан билкул номумкин аст, ки дар кадом мақом дунё, дар ҳар мавсим гулҳо ва меваҳои ҳар мулк мавҷуд бошанд, магар баръакси он дар сурати руҳонӣ ва ботинӣ ҳар қисм гул ва ҳар навъ мева бар як марказ ҳам шуда метавонад, чунинчи иршоди Аллоҳ таборак ва таъоло аст: "Оё ҷо надодем эшонро дар ҳараме, бо ами; расонида мешавад ба сун вай меваҳо аз ҳар ҷинс рӯзи аз наздикиҳо. Валекин бештарини эшон намедонанд" (сураи Ал-Қасас (28), ояи 57). Бояд донист, ки таъвили ҳарам-имомӣ замон аст, чаро ки имом хонаи ҳақиқии нури худо ва ниҳонхонаи асрори тавҳид аст, ҷоест ки ҳар қисм меваи руҳонӣ кашода меояд ва ин ризқи дунявӣ нест, балки аз ҳузурӣ худо ба даст меояд.

Аз ин таъвил чунин зоҳир гардид, ки ба шахсе ки ба мартабаи ҳуҷҷат фоида мешавад, фармуда мешавад, ки дар руҳонияти имомӣ вақти худ дохил шавад ва аз ҳар намунаи гулҳо ва меваҳои боғҳои танзил шахди таъвилӣ бисозад ва бар роҳҳои мусаххари илму ҳикмати парвардигораш рафтору гардиш кунад.

Дар сураи Наҳл дар боран занбури асал он ҷаъ иршод шуда аст, таъвили маҷмӯи он ин аст, ки: "ва раббӣ шумо ба тарафи занбури асал ваҳӣ кард" яъне парвардигори шумо ба шахси ҳуҷҷат шудани мухотиба фармуд, ки шумо дар кӯҳҳо хона бисозед". Мақсад, қабл аз шумо ҳуҷҷати дигар, ки кӯҳи илм аст, ҳамроҳи он робитаи руҳонӣ дошта бошед ва дар дарахт ҳам хона бисозед. Яъне баъди ҳуҷҷатҳо, то маърифати имомӣ вақти хеш расоя кунед, ки дарахти ҳамешабахори имомат аст. Он шаҷараи тайбаест, ки ҳар вақт мева

медихад ва дар он ҷиз ҳам хона бисозед, ки он баланд менамояд. Бошад, ки дар равшани маърифати имомӣ замон ва ҳикматҳои худуди улвӣ фоида ҳосил кунед. Боз аз ҳар қисм меваҳо бихуред, яъне аз меваҳои илмӣ ва руҳонӣ бихуред. Боз бар роҳҳои мусаххари софи раббӣ худ қадам бардоред, яъне дар майдони илму ҳикмати парвардигори хеш гардиш намоед, ки барои шумо кадом мамониат ва кадом печидагӣ нест. Аз шиками он ҷизи нушидани мебарояд, ки рангҳои он мухталиф аст. Яъне аз ботини ҳуҷҷат таъвилоти гуногун зоҳир мешаванд, ки гизои руҳонӣ аст, ки дар он барои мардумон шифо аст. Яъне аз камолу хайри таъвилоти ҳуҷҷат махлуқ аз беморӣ, нодонӣ ва ҷаҳолат шифоёб мешавад. Яқинан дар он барои фикркунандагон нишонҳое ҳастанд. Онҳо ин ҳақиқатро медонанд, ки ин тамоми ҷизҳо, ки зикри он шуд, муъҷизоти илмӣ ва руҳонии имомӣ барҳақ ҳастанд ва имрӯз он имомӣ барҳақ Ҳазрати Шоҳ Карим Ал-Ҳусайнӣ алайҳиссалавоту вассалом мебошанд.

КАЛИДИ 13

Тамоми тамсилот

Дар рукуъи ҳаштуми сураи Каҳф омадааст, ки: "Ва лақад саррафно фи ҳозо ал-Қуръони ли-н-носи мин кулли масалин ва қона-л-инсону ақсара шайини ҷадалан" (сураи Ал-Каҳф (18), ояи 54), "ва ҳар ойна гуногун баён кардем, дар ин Қуръон барои мардумон ҳар навъ дoston ва ҳаст одаи бештар аз ҳама ҷиз дар хусумат".

Мафҳуми возеҳи ин куллияти муқаддаса ин аст, ки парвардигори олам дар Қуръони ҳақим мисолҳои як ҳақиқати ҷомеъи давраро дода, вазоҳат фармудаанд.

Чунинчи дар ҳар мисол аз ин ҳақиқати воҳида як гуна сурат пинҳон аст ва он масал-ул-аъло аст, дар ин ҷо ҳақиқати воҳида ё ки ҳақиқат ул-ҳақоик аст, боз маънии ин баъни он шуд, ки тамоми тафсилоти мушарраҳи мухталиф масал-ул-аъло ҳастанд ва тамоми ҳақиқатҳо ташреҳоти ҷудо-ҷудои ҳақиқати воҳида аст.

Чунинчи дар боран масалу-л-аъло иршоди илоҳӣ аст: "ва лаху-л-масалу-л-аъло фи ас-самовоти вал-арзи ва ҳува-л-азиз-ул-ҳақим" (сураи Ал-Рум (30), ояи 27), яъне "ва мар урост сифати баландтар дар осмонҳо ва

замин ва уст голиби боҳикмат".

Аз ин ояи муборака, ин ҳақиқат зоҳир аст, ки ҳар чанд зоти бечуни бора субҳонахуро кадом мисол нест бо он ҳам у аз ҷумлаи мисолҳо як мисоло барои мансуб кардани зоти поки хеш мунтахаб фармудааст. Қисме ки иршод аст: "лайса камислиҳи шайун ва хува ас-самийу-л-басир" (сураи Аш-Шуро (42), ояи 11), яъне "нест монанди у чизе ва уст шунаво, бино". Ва уро ишоран таъвилӣ аст, ки мисоли ҳақ таъоло кадом шай нест, балки уро як мисоли аъло аст. Магар кадом чизи мисол, мисоли аълон он шуда наметавонад. Ва ин тамоми ишора дар "камислиҳи" пушида аст. Матлаби он ин шуд, ки масалу-л-аъло аз тамоми мисолҳо арфаъ ва аъло аз ин сабаб аст, ки ин аз ваҷҳи тамоми маънавия ва хубихои таъвилӣ худ, аз тамоми мисолҳо мумтоз ва махсус аст.

Бояд дониш, ки зикри масал ул-аъло дар сураи Нур карда шудааст, қисме ки иршоди ҳақ таъоло аст, ки: "Аллоҳу нуру-с-самовоти вал-арзи масалу нуриҳи камискотин фиҳо мисбоҳун" (сураи 24, ояи 35), яъне "Худо нури осмонҳост ва замин. Достони вай дар қалби мусалмонон ин аст монанди тоқе ки дар он чароғ аст".

Пас он масал ул-аъло, ки бар коинот ва мавҷудот ҳовӣ ва муҳит аст, ҳамин аст, ки зикри он шуд. Тамоми хубихои маънавия ва таъвилӣ онро кадом фарди башар дар забти таҳрир оварда наметавонад. Ва хубии бунёди он дар ин ҳақиқат аст, ки ба ҷониби он ишора карда шудааст, ки нури худо, расул ва имом яке аст. Ва ҳамин як нур ба ҷумлаи авсофи камолия мавсуф аст, зеро зоти Ҳазрати бора таъоло аз ҳар сифат пок ва муназзаҳ аст, тавре ки иршод аст: "Субҳона раббика раб-б-ил-иззати раммо ясифун" (сураи Ас-Софот (37), ояи 180) яъне "Покӣст парвардигори туро худованди галаба аз он ҷӣ ин ҷамоа баён мекунад".

Матлаб дар ин ҷо ба таври соф зоҳир аст, ки зоти Аллоҳ таъоло аз ҳар сифат ва ҳар васф пок ва бениёз аст, чаро ки он парвардигори иззат аст. Яъне баландкунандаи иззати ҳудуди рӯҳонӣ ва ҳудуди ҷисмонӣ аст, вале у худ аз ҳар сифат пок ва аз ҳар чиз бениёз аст.

Дар равшани баёни мазкураи боло ҳоло ибро гуфтаи осон аст, ки нури имоми мубин кадом нури

маҳдуд нест, балки он нури мутлақ аст. Он мумассили масал ул-аъло ва он ҳақиқат ул-ҳақоик аст ва ҳамин нури муқаддас ба ҳамроҳи он маъноӣ нури худо гуфта мешавад, ки дар ин тамоми он сифот мавҷуд ҳастанд, яъне ба худои таъоло мансуб карда мешаванд.

Ҳоло вақте, ки ин ҳақиқат возеҳ мешавад, ки нури мутлақ яке аст, ки ҳомили он аз ҳамеша имоми мубин аст, биноан мо тавзеҳ медиҳем, ки як ҳақиқатро чандин мисолҳо ё чандин эътиборот ҷӣ тавр шуда наметавонад ё ҷӣ тавр мумкин аст? Чуноне ки худованди олам дар ояи Байъат дасти мубораки Он ҳазратро дасти худ қарор додааст, ҳамроҳ бо он Аллоҳ таъоло дар ин мисол он феълро аз худ қарор додааст, ки ба дасти мубораки Он ҳазрат (с) мукамал шуда буд, қисме ки иршод аст: "Наду-л-лоҳи фавқа йадиҳим" (сураи Ал-Фатҳ (48), ояи 10), яъне дасти худост болои дасти эшон".

Матлаб ин ки дасти Пайгамбар(с), ки аз муслимин байъат гирифт, дасти худост ва он ҷӣ феъли байъат гирифтани Расулуллоҳ аст, он ҳам ба-дон сабаб феъли худост. Пас аз алфози мубораки он ояи Байъат натавон сирф ин маълум мешавад, ки як ҳақиқатро чандин эътибор шуда наметавонад, балки аз ин зоҳир шуд, ки Аллоҳ таъоло қавлу феъли инсонӣ комилро қавлу феъли худ қарор дода наметавонад, ки дар ин бобат низ иршод аст: "ва мо рамайта из рамайта ва ло кинна-л-лоҳа рамо" (сураи Ал-Анфол (8), ояи 17), яъне "ва ту, эй Муҳаммад, наҷфғанди вақте ки ағғандӣ, валекин худо ағғанд". Дар ин иршод ҳам боз ҳамон ҳақиқат аст, ки худо феъли инсонӣ комилро феъли худ қарор додааст.

Баъди ин шумо бар ин ҳақиқат гавр кунед, ки оё мисоли пайгамбар бо ҳамроҳи масал ул-аъло якҷо шуда, яке шуда наметавонад ё не? Чунончи фармони мубораки Аллоҳ аст, ки: "ва доийан ило Аллоҳи би изниҳи ва сирочан муниран" (сураи Ал-Аҳзоб (33), ояи 36), яъне "ва (шумо) хонанда ба сӯи худо ба ҳукми у ва чароғи равшан (ҳастед)". Инчунин худои таъоло дар Қуръони маҷид низ фармуда, ки: "Он ҳазрат(с) барои кулли дунё раҳмат ҳастанд" (ниг.: Сураи 21, ояи 108).

Ҳоло, агар мо тасавури вусъати равшани ин чароғи равшани худоро мутобиқи тақозои раҳмат (раҳмат ул-оламин)-и коиноти бинамоем, пас дар ҷумлаи осмонҳо ва замин бидуни равшани он чароғи худой дигар кадом равшани дар тасаввур намеояд. Боз

маълум гардид, ки мисоли Пайгамбари акрам ҳамроҳи масал ул-аъло пайваста аст.

Холо мисоли имоми мубин истемоъ фармоед, ки иршод аст: "Эй ононе ки имон овардаед ба пайгамбарони собиқ! Битарсед аз худо ва имон оред ба пайгамбари ӯ, то бидихад шуморо ду ҳисса аз раҳмати худ. Ва бидихад шуморо нуре ки роҳ равед бо он ва то биёмурзад шуморо ва худо омузгори меҳрубон аст" (сураи Ал-Ҳадид (57), ояи 27). Бояд донист, ки дар дар ин ҷо камоҳаққаху аз худо тарсидан ва қисме ки ӯ меҳоҳад, бар пайгамбар имон овардан, бар Қуръон ва шарият амал кардан ҳукм дода шудааст. Холо саволи аҷру сила аст, ки дар зоҳиру ботин, дунё ва охираат, ки бояд ба даст биёяд, худи он ингуна аст, ки худо тавассути пайгамбари хеш барои ҳидоят ва раҳнамоии муъминон имом муқаррар кард, то ки онҳо дар равшании нури имом рафтор карда битавонанд.

Худо ва расул барои муъминон нуреро, ки муқаррар фармудаанд, маънии зоҳирии он ин аст, ки барои гуруҳи муъминин имом муқаррар карда шуд. Ин қабул гардид. Лекин саволи таъвили он ҳаст; бифармоед, ки ҳақиқати таъвили он чист?

Ҷавоб: Барои муъминони ҳақиқӣ таъвил-муқаррар кардани нури худо ва расули он аст, ки дар натиҷаи фармонбардорӣ ва муҳаббати ҳақиқии худо ва расул дар тоқи дили муъминони ҳақиқӣ нури мисбоҳи имомат ба ҷилвагарӣ оғоз менамояд. Боз мутобиқи қавли "нурани алонур" дар равшании илмӣ ва ирфонии он изофа шуда меравад, то он ҷо, ки ӯ тамоми кинот ва мавҷудотро иҳота карда, дар ботини хеш маҳдуд месозад. Дар ин маънӣ иршод шудааст, ки: "ва кулла шайин аҳсайноҳу фи имомин мубин" (сураи Ёсин (36), ояи 12), яъне "ва ҳар чизеро иҳота кардем, дар китоби зоҳир ва ин як амри пушидаи Аллоҳ аст, ки шумо барои ҳама чиз ба ҷониби имоми мубин рӯҷӯ кунед. Пас собит гардид, ки дар таъвил масал-ул-аъло як нури худо, Расул ва имоми барҳақ мебошад.

КАЛИДИ 14

Зулқарнайн

Зулқарнайн ки буд? Оё ӯ як подшоҳи ҷаҳонгир буд ё пайгамбар ё имоми вақти хеш?

Ҷавоби ин савол ба таври саҳеҳ дода шуда наметавонад, то вақте ки дар борон инкишофи он ҳақиқӣ қуръонӣ суҳбат нашавад, ки дар қиссаи Зулқарнайн аст. Иршоди бори таъоло аст, ки: "ва ясъалунака ан Зилқарнайн қул саатлу алайкум минҳу зикран. Инно макканно лаҳу фи-л-арзи ва отайноҳу мин кулли шайин сабабан. Фаатбаъа сабабан" (сураи Ал-Каҳф (18), оёти 83-85), яъне "(Эй Муҳаммад) ва савол мекунанд туро аз Зулқарнайн. Бигу хоҳам хонд бар Шумо аз ҳоли вай хабаре. Ҳар оина мо дастрася додем уро дар замин ва додем уро дар ҳар чиз сомоне. Пас дар паи сомоне афтод".

Ин иршоди мубораки Аллоҳ таъоло муъминони донишмандро бо ин сухан даъват медиҳад, ки онҳо аз гавру фикр ба аъмоқи маънавиаш расо шуда, ҳақиқатҳои онро ҳосил кунанд. Чунончи маънии ҳақиқии "ва отайноҳу мин кулли шайин сабабан" ин аст, ки Аллоҳ таборак ва таъоло Ҳазрати Зулқарнайнро васоил ва зароеъи ҷамъии ашён осмон, замин, зоҳир ва ботин муҳайё карда буданд. Пас наздики муъминони ҳақиқӣ матлаби ин фармони илоҳӣ ин тавр аст, қисме, ки аз "ва кулла шайин аҳсайноҳу фи имомин мубинин" аст.

Тавре ки дар маҷмуъи мавзӯоти ин китоб ба ин қисм оёти қуръонӣ баҳс шуда аст, ки дар он лафзи кулл омада аст ва инчунин оёт, ки аз ҷумлаи куллиёт ҳастанд, ба таври субут пешниҳод карда шудаанд. Дар инҳо чизе ки баён шудааст, он дар бораи умуми чизҳои қисми зоҳирӣ ва ботинӣ аст. Ҳамин тавр дар ояи мазкураи боло аз "кулли шайин" тамоми чизҳои ҷисмонӣ ва руҳонӣ мурод аст.

Дар ин ҷо як мисоли дигари ин ҳақиқат аз худи Қуръони ҳақим аст, ки: "Ам лаҳум мулку-с-самовоти вал-арзи ва мо байнаҳумо фаляртаку фи-ал-асбоби" (сураи Сод (38), ояи 10), яъне "оё эшонро подшоҳӣ дар осмон ва замин ва он ҷа дар миёни онҳост. Пас бояд, ки боло раванд овехта ба ресмонҳо".

Ба хотир дошта бошед, ки ин мисол дар зохиру ботин аз имконият ва ғайри имконият ду маънӣ дорад. Ба имконияти он ин аст, ки худо он ҳазаротро, ки хоҳад подшоҳии руҳонии осмонҳо ва замин ато мекунад ва ба-дон асбоб, ки салтанати руҳонии коинот ба даст меояд, он асбоб гуё калидҳои осмонҳо ва заминанд. Қисме ки иршоди бори таъоло аст: "Лаху мақолиду-с-самовоти вал арзи ва-д-лазина кафару биоёт и-л-лоҳи улоика хуму-л-хосирун" (сураи Аз-Зуммар (39), ояи 63), яъне: "Мар-урост калидҳои осмонҳо ва замин. Ва ононе ки кофир шуданд ба нишонҳои худо, ин ҷамоа эшонанд эёнкорон".

Лозим аст, то фаҳмида шавад, ки аз кадом макон ё дарвоза калиду куфл аз ин сабаб аст, ки молик онро ки хоҳад дар макони худ иҷоза диҳад ва онро ки нахоҳад, барояш масдуд бошад.

Чунончи дар сураи 6, ояи 75 Куръони пок аст: "ва ҳамчунин менамудем Иброҳимро малики осмонҳо ва замин, то у аз яқинқунандагон бошад". Аз ин ҷо маълум гардид, ки Аллоҳ таъоло Ҳазрати Иброҳим(а)-ро калидҳои дидан подшоҳии осмонҳо ва замин иноят фармуда буданд. Ӯ метавон ин тавр гуфт, ки худо эшонро асбоби (роҳи) саросари ашӯ, осмонҳо ва замин фаҳмонда буд, пас ҳамин мисол аз Ҳазрати Зулқарнайн ҳам аст, ки онро ба роҳи ботин ба таври комил ҷизҳои осмонҳо ва заминро фаҳмонда буданд, зеро Зулқарнайн имоми вақти худ буданд.

Дар Куръони ҳаким аз Ҳазрати Зулқарнайн он ҷа қиссаи мухтасар аст, он дар асл таъвилталаб аст. Масалан у ба ҷои гуруби офтоб расид, ки дар он ҷо офтоб дар як чашмаи гилолуд гуруб менамуд. Аз он ба таври соф зоҳир аст, ки ин офтоби дунявӣ ва моддӣ набуда, балки ин офтоби руҳонӣ ва динӣ буд, ки уро дар алфози дигар нури тавҳид гуфта мешавад ва мурод аз чашмаи пургил ду асли ҷисмонист, ки магриби руҳонӣ ҳастанд, яъне нотик ва асос, қисме ки дар таҳлиқи Одам иршод аст: "Ва лақад халақна-л-инсона мин салсолин мин ҳамонин маснун" (сураи Ал-ҳиҷр (15), ояи 26), яъне "Ва ҳар онна офаридем одамиро аз гили хушк, аз қисми лои сиёҳи буйғирифта".

Ба таъвили машриқ-ақли кулл ва нафси кулл аст, ки аз он ҷо нури тавҳид тулӯ гардида, дар нотик ва асос гуруб менамояд.

Аз саҳифаи 148-и китоби "Ал-имомата фи-ислом" маълум мешавад, ки Ҳазрати Зулқарнайн аз силсилаи анимаи мустақарри даври Нух(а) ҳастанд. Чунончи шачараи насабашон ин аст: Зулқарнайн ибн Обир ибн Шолих ибн Қайнон ибн Арафқашод ибн Сом ибн Нух.

Аз ҳақоқи мазкураи боло зоҳир гардид, ки Ҳазрати Зулқарнайн(а) имоми вақташ буданд ва саросар қиссаи машриқу магриби он руҳонӣ ва таъвилӣ аст.

Низ аз иршоди мубораки Расули акрам (с) ҳам субути ин ин ба даст меояд, ки Ҳазрати Зулқарнайн имом буданд. Чунончи Он ҳазрат(с) ба Мавлоно Аля алайҳиссалом фармуданд, ки: "Ва инна лақа байтан фи-л-ҷаннати ва иннака ла Зулқарнайниҳо", яъне (Ӯ Аля!) Дар ҷаннат барои Шумо як макони махсус аст ва Шумо Зулқарнайни ин уммат ҳастед". Субҳоналлоҳ, шаъни маънавии иршоди набавӣ ҷа қадар баланд аст, ки дар ин ҳадиси муборак ҷумлаи асрори имомшиносӣ мавҷуд ҳастанд, аз инҳо яке ин ки: Агар Аля монанди Зулқарнайн аст, боз Зулқарнайн ҳам монанди Аля аст. Пас агар Аля имом аст, ҳамчунин Зулқарнайн ҳам дар вақти худ имом буд. Дигар ин ки дар қиссаи таъвили Куръон он ҷа таъриф ва тавсиф мутааллиқ ба Зулқарнайн аст, тааллуқи он ба Аля(а) ҳам аст, аз ин ки Аля ҳамсифати Зулқарнайн аст. Саввум ин ки, то замоне ки уммати Он ҳазрат(с) дар дунё аст, то он вақт Аля ҳам ҳамроҳи он авсоф, ки мазкур гардид, ҳозир ва маҷуд аст, чаро ки Он ҳазрат(с) дар иршоди мазкура, дар миёни ин уммат вучуди мубораки як Зулқарнайнро лозим қарор додааст.

КАЛИДИ 15

Яъҷуч ва Маъҷуч

Дар мавзӯи Яъҷучу Маъҷуч, дар китобҳои зоҳирӣ ривоёти зиёди мухталиф мавҷуд аст, ки аз сабаби қасрати ихтилофашон бар ҳақиқат чунон парда ва торикӣ афтадааст, ки онро бардоштан ва сухани наво гуфтан хеле душвор аст. Лекин бо эътимод ба дастирӣ ва таъйиди имоми замон, ки аз ҷониби худо ва Расул ҳодии барҳақ мебошад, ин мавзӯ мавриди баҳс қарор дода мешавад.

Дар Куръони ҳаким таъкираи Яъҷучу Маъҷуч ба тариқи иҷмол ду дафъа омадааст, ки дар сураи Каҳф, дар силсилаи қиссаи Ҳазрати Зулқарнайн (сураи 18, оёти 92-95) ва сураи Анбиё (сураи 21, оёти 95-97) аст.

Чуноне ки ба ҳайсиати имоми вақт бар Ҳазрати Зулқарнайн тамоми дарвозаҳои олами руҳоният боз шуда буданд, онон дар нурунияти худ руҳҳои тамоми ҳалокҳои оламо мушоҳида карданд. Ин руҳҳо дар се қисм буданд. Яъне руҳҳои аҳли дунё, ки номи дигари он Яъҷучу Маъҷуч аст, руҳҳои аҳли адён ва руҳҳои аҳли Аллоҳ. Пас тақозои ҳикмат ин буд, ки қабл аз ҳама руҳҳои аҳли дин мушоҳида шаванд.

Чунончи Зулқарнайн(а) инчунин қавро дар мағриби нури ҳидоят дид, дар онҳо салоҳияти хубӣ ва бадӣ-ҳар ду буд. Баъд аз ин эшон ба машриқи руҳоният расиданд, ҷое ки дар мушоҳидашон чунин руҳҳои омаданд, ки бар онҳо ҳар вақт офтоби нури ҳидоят тулаъ менамуд. Ин руҳҳои аҳли Аллоҳ буданд, ки дар онҳо бидуни неқӣ чизи дигаре набуд. Дар охир Ҳазрати Зулқарнайн(а) бар инчунин мақоми руҳоният расиданд, ҷое ки барои халифаи худо, яъне пайгамбар ва имом мумкин мешавад, ки ӯ аз шарру фасод руҳҳои аҳли дунё- муъминонро маҳфуз дорад, ки дар ин барои муъминон ҳам фарзиан фармонбардорӣ ба ҳадди интиҳо воҷиб мешавад.

Барои барканор мондан аз шарру фасоди Яъҷучу Маъҷуч, руҳҳои аҳли дунё, яъне муъминини он вақт аз Ҳазрати Зулқарнайн - имоми вақт дархост карданд, бинобарон аз илми руҳонии эшон ва амали солеҳу солими муридони як девори маъбути руҳонии ҳифзу амният дар пешруи Яъҷучу Маъҷуч истода карданд, ки онҳо аз болои он баромада наметавонистанд ва на дар он суроҳ карда метавонистанд. Зулқарнайн фармуд, ки ин як раҳмат ва меҳробонии парвардигори ман аст ва вақте ки ваъдан қиёмат, аз парвардигори ман меояд, ин деворро реза-реза мекунад. Ва ваъдан парвардигори ман дуруст аст.

Дар ин бобат ишораи возеҳи Куръони ҳаким низ ҳаст. Дар оғози даври руҳоният, яъне даври қиёмат Яъҷучу Маъҷуч (яъне руҳҳои аҳли дунё)-ро чиҳати чизе чанд муддат мавқеъ дода мешавад. Дар ин муддат баъзе руҳҳо ба тариқи ҷисмонӣ ва баъзе ба

тариқи руҳонӣ дар шарру фасод масруф хоҳанд буд. Пас аз замонае сур дамида мешавад, ки аз файзи он ҷумлаи арвоҳи ҳалокҳои олам дар як риштаи ваҳдат мунсалиқ мешаванд.

Дар мақоми дигари Куръони шариф тафҳими Яъҷучу Маъҷуч ин тавр омадааст: "Ва муҳол аст бар ҳар деҳе ки ҳалок кардем уро он ки боз гарданд (яъне ба дунё), то вақте ки кушода шавад қайди Яъҷучу Маъҷуч ва эшон аз ҳар баландӣ биширобанд ва наздик бирасад ваъдаи рост. Пас ногаҳон ҳол инаст боло духта шавад ҷашми кофирон, гуянд, вой бар мо!" (сураи Ал-Анбиё (21), оёти 95-97).

Ба хотир бояд дошт, ки матлаб аз ҳар баландӣ дар ин ҷо руҳонияти муъминини ҳақиқӣ аст, ки аз аҳли дунё баландтар аст, чаро ки Ҳазрати Исрофил(а) аз руҳонияти муъминини ҳақиқӣ сур медамад. Аз ин лиҳоз Яъҷучу Маъҷуч ва дигар тамоми руҳҳо ба ҷониби овози сур давр хоҳанд намуд, ки аз он ҷо пас дар дунё мунташир хоҳанд шуд, қисме ки қавли Куръон аст: "Ва нуфиха фи-с-сури фаизо ҳум-мина ал-аҷдоси ило раббихим йансилун" (сураи 36, ояи 51), яъне "Ва дамида шавад дар сур, пас ногаҳон эшон аз қабрҳо ба сӯи парвардигори хеш биширобанд". Ҳамин тавр вақте ки сур дамида мешавад, тамоми руҳҳо, ки дар қабрҳои ҷисми инсонӣ мағфун ҳастанд, онҳо аз он ҷо ба ҳукми худо бархоста, назди сури Исрофил, ки ҷои муъминини ҳақиқӣ аст, ҷамъ хоҳанд шуд, ҷое ки нури парвардигорашон дар сурати исми аъзам мавҷуд аст.

КАЛИДИ 16

Хилқат ва ҳидояти ҳар чиз

Дар сураи 20, ояи 50-и Куръони муқаддас фармуда шудааст: "қола рабуна-л-лази аъто кулла шайин халқаху сумма ҳадо", яъне "(Мусо) гуфт: парвардигори мо он аст, ки дод ҳар чизро сурати холис ва боз роҳ намурад".

Аз ин ҳикматҳои бешумори ин куллияи муқаддаса он чӣ суханони қобили фаҳманд, онҳо дар ин ҷо вазоҳат мешаванд. Аввал ин ки ин оят дар лисони ҳикмат мефармояд, ки ҳар чиз дар олами амр, яъне олами

руҳонӣ ба таври азалай ва абадия мавҷуд аст, ки вучуд ва сурати он маҳз дар кайфияти ақлия ва руҳонӣ аст.

Дуввум ин ки олами амр ҳақиқатҳои ашӯ гуфта мешавад (яъне чизҳо), балки дар асл ҳамон ҳастанд, чаро ки ҳар чизи дунё сояи чизи аслии охираст аст. Матлаби он ин мешавад, ки: дар "кулли шайн" ба ҳақиқат зикри чизҳои олами амр аст. Бале, ин сухан ҳам дуруст аст, ки ҷое ки "кулли шайн" зикр аст, дар он ҷо сояи умуми чизҳо ҳам шомил аст.

Саввум ин ки ҳар чиз дар олами амр барои ҳамеша мавҷуд аст. Ҳамроҳ бо он уро дар олами халқ ҳам як вучуди моддӣ дода мешавад. Ин буд аз ҷониби худо ҳар чизро хилқат бахшидан. Дар ҳоле ки вучуди моддӣ чизҳо, яъне сурати хилқатшуда бор-бор нобуд мегардад ва бор-бор сохта мешавад, сурати амри ашӯ дар ҳама ҳолат фони аст.

Чаҳорум ин ки ҳар чиз, ки ба як вақт дар дунё ҳам аст, дар охираст ҳам уро мутобиқи зарурати он ҳидоят дода шудааст. Яъне роҳ нишон дода шудааст. Ва сарчашмаи ин ҳидояти ҳамарас ва ҳаматир дар ду ҷаҳон нури худост, қисме ки иршод аст: "Аллоҳ нур-ус-самовоти вал-арз", ва ин чунин мафҳум дорад ки худо нури ҳидоят барои ҳар чизи зоҳир ва ботини коинот аст. Магар қисме ки гуфта шуда, ки ҳидоят мутобиқи дараҷоти махлуқот ва мавҷудот корфармо мешавад.

Ҳоло дар ин ҷо чизе мухтасар дар бораи ҳидояти чизҳои олами халқ таҳрир мегардад, чунон ки аз ҷониби нури мутлақи худо, ки бар мавзӯоти маърифати он ин китоб навишта шудааст. Ҳидоят - қабл аз ҳама осмонҳо, сайёраҳо ва ситораҳо ҳосил аст, ки аз баракати у онҳо на сирф дар вучуд омадаанд, балки бар мабнои ҳамон нури ҳидоят онҳо дар доираҳои махлуди хеш гардиш менамоянд ва масруфи амаланд. Ҳидоят дигар асосири арбааро мерасад, ки дар кайфияти табии тарӣ, хушкӣ, сардӣ ва гармӣ пинҳон аст. Ҳидояти дараҷаи се маволиди салосаро ҳосил аст, ки ҷамодот, наботот ва ҳайвонотанд. Ва ҳидоят мутобиқи табақоти мухталифи онҳост. Ба таври мисол ҳидояти ҷамодот ҳам дар кайфияти табии онҳо пушида аст, ҳидояти наботот дар сурати қувватҳои номил аст, ҳидояти ҳайвонот дар ҳайсиати руҳи ҳайвонӣ, яъне ҳиссия аст ва ҳидояти инсонҳо тавассути қудратҳои шуурӣ руҳи нотика аст.

Азбаски руҳи нотика ё ки руҳи инсонӣ аз як туй ба

руҳи ҳайвонӣ муттассил аст, аз ҷониби дигар ба қувватҳои мулкӣ ҳам пайваста аст. Аз ин ҷиҳат дар доираи васеи гайримаъмулӣ инсоният иборат аз гуруҳҳои бисёр, назариёти мухталиф ва афроди бушумор бо одоби суннатҳои ҳархелаву ҷудоғона аст. Пас ин амр лозим гардид, ки аз тарафи нури илоҳӣ барои инсонҳо он ҳидоате, ки зарурӣ буд, он мутобиқи ҳолати бадалшудаи мардумон дараҷа ба дараҷа ҳосил мешавад ва амри воқеӣ чунин аст.

Вақте ки ин сухан ҳақ аст, ки аз ҷониби нури илоҳӣ барои банӣ Одам он ҷӣ ҳидоят меояд, онро ҳам дараҷоти мухталиф мебошад. Лизо таҳқиқи ин сухан зарурӣ аст, ки аз ҳама аъло ҳидоят кадом аст, дар бораи он замоне ки мо ба тарафи Қуръон рӯҷӯ менамоем. Биноан маълум мешавад, ки аз ҳама баландтарин ҳидоят-ҳидояти ирфонӣ аст, ки маърифати ҳақиқии имоми мубин ва рутбаи қурбати интиҳони нури ҳидоят аст.

КАЛИДИ 17

Фано шудани ҳар чиз

Дар охири сураи Қасас аст, ки: "Кулли шайн ҳоликун илло вачҳаху лахул-ҳукму ва илайҳи турҷаъун" (сураи 28, ояи 88), яъне "ҳар чиз ҳалокшаванда аст, магар руи у. Мар урост фармонравой ва ба сун у бозгардонида шавед".

Маънии лафзии "ваҷҳа Аллоҳ" - чеҳраи худо ва ишораи таъвили он ба тарафи имоми замон аст, қисме ки фармони мубораки мавлоно Муртазо Аля (а) аст, ки: "Ано ва-л-лоҳи вачҳу-л-лоҳи" - яъне "ман қасам ба Аллоҳ, ки чеҳраи худо ҳастам". Инчунин иршоди ғарбии Расулulloҳ аст, ки: "ман раони фақад раа-л-ҳаққа", яъне "он шахсе ки маро дид, у гуё худоро дид". Вақте ки дар ин сухан кадом тааҷҷуб нест, ки ҳаққ таъоло нубувват ва имоматро руҳи худ қарор додааст, қисме ки иршоди қуръонӣ аст, ки худо руҳи худро дар Одам алайҳиссалом дамид ва дар қиссаи қуръонии Ҳазрати Марям бубинед, ки Аллоҳ руҳ ул-қудсро руҳи худ гуфтааст. Боз дар ин амр ҷӣ тааҷҷуб аст, ки худой таъоло имоми замон (а)-ро чеҳраи худ қарор диҳад, дар ин маънӣ, ки дидори имом-дидори худост ва маърифати

имом маърифати худост, қисме ки фармони мубораки
Амир ал-муъминин Аля (а) аст: "Ано вачхуллоҳ, ано
чанбуллоҳ, ано йадуллоҳ, ано айнуллоҳ, ан-ал-қуръону-
н-нотик ва ано ал-бурҳон ус-содиқ ва ана-л-лавҳу-л-
маҳфуз ва ана-л-қаламу-л-аъло, ано алиф лом мим
золика-л-китоб, ано тоҳо, ано ҳоъ ул-ҳавомим ва ано
тоу-т-тавосин, ана-л-мамдуҳу фи "ҳал ато" ва ана-н-
нуқтату тахта-л-боъ", яъне: "Ман чеҳраи худо ҳастам,
тарафи ман мутаваҷҷеҳ шудан ба тарафи худо рух
кардан аст. Ман ҳамби Аллоҳ мебошам, то ба мо
расидан, дар паҳлун худо нишастан аст ва бар
миннатҳои қурбат расидан аст. Ман дасти худо, яъне
ядуллоҳ мебошам, он ҷа у мекунад ба зареан ман
мекунад, он ҷа аз у содир мешавад, аз дасти ман
мешавад ва ман мекунам аз они у гуфта мешавад. Ман
айнуллоҳ ҳастам, аз чашми у оламо мебинам. Дунё
бароям чунин аст, мисле ки дар чашми у аст. Ман
Қуръони нотик ва бурҳони содиқ ҳастам, вучуди ман
худ далели вучуди ҳақ аст. Ман ҳомили асрори илоҳӣ-
лавҳи маҳфуз мебошам. Ман қалами аъло ҳастам, он ҷа
бар сафаҳоти олам имкони қудрат рақам карда аст, у
зареан ман рақам кардааст. Ман алам - залика ал-китоб
мебошам. Китоби феъля ва китоби қавля-ҳар ду вучуди
ҳақиқии мананд: ман қаҳвайёс ҳастам, ман тоҳо, ман
мабдан ҳавомим, ман раъси тавосин, ман мамдуҳи ҳал
ато ва ман нуқтан тахти "бо"-ам, ки дар он кулли китоб
ҷамъ аст ("Кавкаби дурра").

Вақте ки барои худо ин кадом кори аҷиб нест, ки у
дасти мубораки Он ҳаврат(с)-ро дасти худ қарор
додааст, ҳоло он ки худо кадом баъар нест, ки онро
даст бошад, боз ин амр ҳам аҷиб нест, ки имоми
барҳақро чеҳраи худ қарор диҳад, дар ин маънӣ, ки
имом нури худо аст.

Дар Қуръони ҳиким зикри соқи пой худо омадааст
(сураи 68, ояи 24), Агарчи худон пок аз аъзо ва
ҷаворех мубарро ва муназзаҳ аст, аммо барои мисол ва
таъвил ин сухан дуруст аст, биноан ин ҳам ҳақ аст, ки
имомин замон чеҳраи худоанд, чаро ки дар тасавури
имом асрори маърифати худо пинҳон аст.

Дар сураи 39, ояи 56-и Қуръони пок ба таври
лафзӣ "ҷамбуллоҳ" (паҳлун худо) мазкур аст. Вақте ки
барои парвардигори олам нисбати паҳлу манзур аст,
бинобарон дар "вачхуллоҳ" ва "ҷамб" будани-имомин

ҳайю ҳозир кадом касро ҷа шакк шуда метавонад?

Вақте ки ин ҳақиқат вазоҳат шуда мебошад, ки
имомин замон (а) вачхуллоҳ ҳастанд, боз ҳоло мо ба
тавфиқи илоҳӣ ин баён мекунем, ки таъвил фано
шудани ҳар чиз ҷа аст? Чунончи куллиани мутааллиқан
муқаддаса ин буд, ки: "бидуни вачхуллоҳ ҳар чиз фано
шудани аст, ҳукм азони уст ва ба тарафи у шумо рӯҷуъ
мекунед".

Хуб бояд донист, ки таъвил ин фармони илоҳӣ
кам аз кам ҳақор мақом дорад. Таъвил мақоми аввал
ин аст, ки Аллоҳ таъоло ро ин қисм бандагон хос ҳам
мебошанд, ки дар пешруи тасаввур ва таҳайюли нуронӣ
ё чашми басираташон ҳар чизи коинот ва мавҷудот дар
таҷаллиҳои бепаноҳи асрори нури илоҳӣ фано мешавад.
Қисме ки иршоди поки Қуръони пок аст, ки: "Ва
худорост машриқ ва мағриб. Ҳар су, ки ру оред ҳамон
ҷост руи худо" (сураи Ал-Бақара (2), ояи 115). Ин
шуд дар дунёи инфиродии кадом муъмин фано шудани
ҳар чиз боқӣ мондани нури худо, даври ҳукми худо
омадан ва ба ҷониби худо бозгашти он муъмин.

Таъвил мақоми дуввум ин аст, ки дар дунё
инчунин вақте меояд, ки дар он даври давраи руҳоният,
ҳар чизи ҷисмонӣ дар тахти тоқатҳои руҳонӣ мағлуб
гардида, баробар бо набудан мешавад. Он тоқати
руҳонӣ вачхуллоҳ, яъне нури худо хоҳад буд. Он вақт
бар суи замин як ҳукумати илоҳӣ хоҳад буд ва дар он
ҳол муъминон ба тарафи худо рӯҷуъ карда мебошанд.
Ин шуд фано шудани ҳар чиз дар дунёи иҷтимоии
муъминон.

Таъвил мақоми саввумӣ ин аст, ки вақте банди
муъмин ин дунёро тарк дода, дар руҳоният ва
нуронияти имомин вақти хеш дохил мешавад, боз дар он
вақт наздики он бидуни нури имом ҳар чиз фано
мешавад. Дар ин бихишти зотӣ инчунин муъмин
подшоҳ мебошад ва зоҳир аст, ки дар он ҳол, он
муъмин ба тарафи худо рӯҷуъ карда мебошад. Ин шуд
фано шудани ҳар чиз дар қиёмати инфиродии муъмин.

Таъвил мақоми ҳақорумӣ ин аст, ки дар кадом
замона олами ҷисмонӣ, яъне саросари коинот ба таври
кулӣ фано мешавад, қисме ки дар калиди 9 ҳам зикри
ин шудааст. Ва дар он ҳол бандагонии худо худро дар
нури зинда меёбанд, ки олами руҳоният ва бихишти
ҷовидонӣ аст. Дар он олам подшоҳии худо мебошад ва

муъминон ба ҷониби худо бозгашт карда хоҳанд буд. Ин шуд фано шудани ҳар чиз дар қиёмати маҷмуъя.

Як мисоли возеҳи таъвилоти мазкураи боло ин аст, ки ҳар инсон ҳангоме ки дар хоб мебошад, дар атрофи у бидуни олами хоб ҳама чиз фаношуда менамояд. Яъне ин коиноти зоҳирӣ бо ҳамроҳии тамоми мавҷудот ва махлуқот аз назари у ғоиб ва пушида мешавад, вале дар дунёи хоби у ҳар чиз мавҷуд мешавад, ки дар он ҳукмрони хоб аст ва рӯчуъи он ба тарафи хоб аст. Ҳамин мисол бар иловаи қиёмат ва рӯҳоният инфиродӣ аз қиёмат ва рӯҳонияти иҷтимоӣ ҳам аст. Лекин қисме ки қавл аст: Чӣ нисбат хокро бо олами пок, кучо дунёи мурдаву торикӣ хоб ва кучо аст олами мушаъшаъ ва раҳшандаи рӯҳоният, ки ҳар чизи он аз донишу ҳаёти рӯҳи қудся маъмур аст!

КАЛИДИ 18

Ҳар чиз дар имоми мубин

Дар охири рукуъи аввали сураи Ёсин омадааст, ки: "Ва кулла шайин аҳсайноҳу фи имомин мубин" (сураи 32, ояи 12), яъне: "Ва ҳар чизро иҳота кардем дар китоби зоҳир (имоми мубин)".

Савол: Агар ин исми "имоми мубин" барои ҳозиримом аст, пас маро бафаҳмонед, ки ҳар чизӣ коинот ва мавҷудот, яъне тамоми ашён зоҳиру ботинӣ дар зоти имом чӣ тавр маҳсур шуда аст?

Ҷавоб: Бале, имоми мубин исми мубораки ҳозиримом аст, чунки эшон мартабаи нури поки худӣ қуддусро доранд. Ва нури худо он аст, ки у вусъатҳои арзу саморо дар ҳештан инҳисор карда аст.

Ба ҳайсиати нури мутлақи Аллоҳ таъоло имоми замон бар ҷумлаи ашён кавну макон чӣ тавр ҳовя аст? Инро чандин тасаввуротанд, аз онҳо яке ин ки дар оннаи ботини имоми замон аз ашён ду ҷаҳон таври ақлӣ ва рӯҳӣ, яъне қисми зинда ва бошуур аккосӣ мешавад. Ба алфози дигар, бар лавҳи маҳфуз - замири мунири имоми пок нақш ва сурати зиндаи ҳар чиз мавҷуд аст.

Тасаввури дигаре ин аст, ки имом (а) рӯҳ ва ақли ин коиноти азиманд. Он ин тавр, ки ақли имом - ақли кулӣ аст ва рӯҳашон нафси кулӣ. Пас тамоми уқул

дар ақли имом маҷмуъанд ва тамоми арвоҳ дар рӯҳи эшон маҳдуд.

Тасаввури саввумӣ ин аст, ки имом чашми худост. Аз ин ваҷҳ дар пешруйи он аҳволи зоҳир ва ботини мавҷудот маҳдуд ва маҳсур аст, қисме ки фармони Ҳазрати Мавлоно Муртазо Аля аст, ки: "Ано айнуллоҳи фи арзиҳи ва лисонуҳу-н-нотиқ фи халқиҳи ано нуруллоҳи-л-лази ло ютфо, ано бобу-л-лоҳи минху юъто ва ҳуҷҷатуҳу ало ибодиҳи", яъне ман дар замин чашми худо ҳастам ва дар махлуқи он забони гуёаш мебошам. Ман он нури худо мебошам, ки наметавонанд маро хомӯш созанд. Ман боби Аллоҳ ҳастам, ки зареан ман ба худо расида мешавад ва бар бандагони он ҳуҷҷат ҳастам".

Тасаввури ҷаҳорумӣ дар бораи маҳдуд будани ҳар чиз дар зоти ақдаси имоми мубин ин аст, ки рӯҳи муқаддаси имоми олимақом нафси кулӣ, рӯҳи аъзам, рӯҳ ул-арвоҳ ва ҳайсиати олами рӯҳонӣ аст, аз ин рӯ имоми мубин офтоби рӯҳонӣ тамоми махлуқот ва ҷумлаи ашён ҳастанд. Ҳоло мисоли он рӯҳҳо, ки дар дунё омадаанд, монанди он шуъҳои офтоб аст, ки бар сатҳи замин расидаанд ва он чӣ рӯҳҳо баъди омадани дунё ба асли худ восил шудаанд ва ё то ҳанӯз дар дунё наомадаанд, мисоли онон ба монанди он моддан равшане аст, ки дар сарчашмаи офтоб мавҷудааст. Пас он чӣ рӯҳҳо дар нури ақдаси имоми мубинанд, он ҳам ва он чӣ рӯҳҳои дар дунё омадаанд, он ҳам дар зоти имоми акрам маҳдуданд, қисме ки ҳоли шуъҳои офтоб аст, ки он чӣ шуъҳои то акнун аз офтоб набаромадаанд, ҳуди онҳо дар нури офтоб маҳдуд ҳастанд ва бар иловаи онон он чӣ шуъҳои дар шакли як баҳри васеъи нурунӣ дар коинот ва шаш ҷиҳот интишор шудаанд, онҳо ҳам аз вобастагӣ ба офтоб, дар офтоб маҳдуд ҳастанд.

Бар иловаи ин тасаввурот дар ин силсила як далели дигари қуръонӣ ин аст, ки дар бораи Он ҳазрат иршод шудааст: ва мо арсалнока илло раҳматан л-ил-оламин (сураи Ал-Анбиё (210, ояи 107), яъне "ва (Эй Расул!) нафиристодем туро магар аз рӯи меҳрубонӣ бар оламҳо". Аз ин фармони илоҳӣ зоҳир аст, ки Ҳузурӣ акрам ба ҳайсиати раҳмати кулӣ ҳамарас ва ҳамагир бар тамоми коинот ва мавҷудот ҳовя буданд. Чунинчи бар сафаҳоти пештар ҳам аз ин ҳақиқат зикр шуда

мебошад, ки Аллоҳ таъоло коинотро дар раҳмат ва илми хеш гунҷонидааст. Ва он иршоди қуръонӣ ин аст: "рабано васиъта кулла шайи раҳматаи ва илман" (сураи Ал-Муъмин (40), ояи 7), яъне "парвардигори мо фаро гиришти ҳама чизро ба бахшиши ва дониш". Азбаски имоми мубин халифаи худо ва халифаи расулашонанд, аз ин сабаб руҳонияти имом раҳмати ҳамараси худост ва нурунияташ илми ҳамагири худост. Пас маълум шуд, ки руҳоният ва нурунияти имоми мубин бар вусъатҳои ҳар дуи арзу само муҳит аст.

Ҳоло зайлан чанд мисоли ин ҳақиқат: Дар нури имоми мубин маҷмуъи ашён кавну макон ҷа тавр маҳдуд ва маҳсуранд?

1. Офтоб дар баҳри ошкорои равшани худ тамоми коинотро фарқ кардааст, ҳоло он ки худ дар миёни коинот як ҷисми маҳдуд аст.

2. Ин як ҳақиқати яқинӣ аст, ки дар нуқтаи "б" бисмиллоҳ ҷумлаи зоҳир ва ботини Қуръони ҳақим пинҳон аст.

3. Дар байни дарахт мағзе мебошад ва дар миёни мағз як нуқтаи кучаке аст ва дар он нуқта як дарахти азиме пушида аст.

4. Дар пушти Ҳазрати Одам аз нуфуси халонқ як дунёи калон махфӣ шуда буд.

5. Дар дилу димоғи инсон дунёҳои латифи бисёре гунҷонда шудаанд. Масалан дунёи хоб, дунёи хаёл, дунёи гавру фикр, дунёи ақлу дониш, дунё таҷаррубот, дунёи ишқу муҳаббат ва ғайра.

6. Дар қалби банди муъмин як нуқтаи ҳикмат аст ва дар ин нуқта ин қадар энёда гунҷониш аст, ки барои Ҳазрати раҳмон ва тамои сифоти ҷалолия ва камолияи он ҷой шуда метавонад.

7. Нуфуси қудсияи тамоми пайгамбарон, кутуби самовия, илми илоҳия ва руҳҳои имонии тамоми умматон дар зоти бобаракоти Он ҳазрат(с) маҷмуъ буданд. Ба тарафи он тамоми ҳақиқатҳои ишора карда, ишон фармуданд: "Ман хонаи ҳикмат ҳастам ва Алӣ дарвозаи он аст". Пас матлаби он ин шуд, ки дар нури муқаддаси Ҳузурӣ акрам, ки дар он тамоми чиз буда, имоми мубин ҳам мавҷуд аст.

8. Ин коиноти азим ба амри худо аз ду ҳарф — "коф" ва "ну:" (кун) ба вучуд омадааст ва билоҳира дар кофу нун дохил шудани аст.

9. Инсон дар дилу димоғи худ ақлу илмо маҳсур карда аст ва ақлу илм инсонро маҳдуд сохтаанд, яъне ӯ дар доираи маълумоти хеш маҳдуд аст.

10. Дар рузи қиёмат замин мукамал дар мушги худо мебошад ва тамоми осмон дар дасти росташон печида мебошад.

11. Дар як шишаи ранг ба таври имконӣ улуми комили ҷаҳон гунҷонида шудаанд. Яъне дар ин ҳар қисм таҳрир ва ҳар навъи илм зоҳир карда шуда метавонад.

Пас аз далоил ва мисолҳои мазкураи боло ин ҳақиқат монанди рӯз равшан возеҳ ва зоҳир гардид, ки дар иҳтоти нурунияти имоми мубин зоҳир ва ботини коинот ва мавҷудот маҳдуд аст. Ин куллия, алҳамдулиллоҳ ба ҳайси калиди он ҳазонаи воҳид аст, ки дар он калидҳои махфии ҷумлаи ҳазонаҳои осмон ва зимин маҳфуз ҳастанд, ки зикри он дар калиди 10 карда шуд.

КАЛИДИ 19

Малакути ҳар чиз

Ояи охири сураи Ёсин ин аст, ки: "Фасубҳона-лази билдиҳи малакуту кулли шайи ва илайҳи турҷаъун" (сураи 36, ояи 83), яъне "пас покаст он ки ба дасти уст подшоҳии ҳар чиз ва ба сӯи ӯ бозгардонда шавед".

Маънии малакут подшоҳӣ, салтанат, руҳоният, олами арвоҳ, аҷоибот ва олами фариштагон ва матлаби малакути кулли шайи аҷоиботи руҳонии ҳар чиз, шакл ва сурати ҳар он чизи руҳонӣ, ки дар олами амр аст, дар он ҳар чиз ба ғайри кайфияти ҷисмонӣ ва моддӣ дар руҳонияти мучаррад мавҷуд аст, ки як мисоли он олами хоб аст, ки тамоми чизҳои он ба ғайри ҷисм ва ба ғайри модда дар кайфияти руҳонӣ мебошанд.

Ҳамчунин маънии он подшоҳии малакути ҳар чиз ва салтанати руҳонӣ аст, чаро ки ҳар чизи коинот ва мавҷудот дар қабзаи қудрати худо ва дар ихтиёри он хоҳу нохоҳ аст. Лекин, он дар олами ҷисмоният ва моддият зоҳир аст ва нигоҳҳои мардумон то он ҷо расо шуда метавонанд. Бар акси ин ҳол вучуди руҳонии ҳар чиз ин тавр нест, ки ҳар шахс аҷоиботи онро идрок

карда битавонад. Пас аз сабаби ҳамон ихтисос иршод шуда аст, ки руҳонияти ҳар чиз дар дасти худост ва аз дасти худо валиюламп мурод аст, яъне имоми замон. Зеро ки аз тарафи худо дасти байъаттиранда аз муъминон баъди Пайгамбар(с) имоми барҳақ аст.

Матлаби он ин шуд, ки дар равшании нури воҳиди нубувват ва имомат руҳонияти тамоми чизҳо мушоҳида шуда метавонад. Пас дар натиҷаи маърифат ва ҳақиқатҳои он ашё рӯчӯ ба тарафи худо, яъне маърифати он имкон дорад. Дар ояи мазкураи боло матлаби рабти алфоз ҳамин аст.

Дар ин куллияи муборака зикри дасти худо шудааст, лекин ба таври соф зоҳир аст, ки дар ин ҷо тасавури худо ба тарафи субҳоният аст ва ба ин ишора карда шудааст.

Аз ин сабаб, агар мо аз дасти худо мурод ихтиёри худо бигирем ё қабзаи қудрат бидонем, ба ҳар ҳол таъвили охири он ба гайри расидан ба валиюламп чорае нест, чунончи уст соҳибуламп, яъне дар нури имоми мубин малакути ҳар чиз мавҷуд аст ва аз нури он кадом чиз хориҷ нест.

Ҳазрати Иброҳим (а) аз ҷониби худо бо будани валиюламп дар вақташон малакути осмонҳо ва заминро мушоҳида карда буд, чунки у имоми вақти хеш буд ва у дар нури худ аз дидан ботин олами малакутро дида буд. Ва эшон ба лисони ҳикмат фармуданд: "он шахсе ки пайравии маро бикунад, он ҳам мутобикӣ ҳайсиати хеш малакутро мушоҳида карда метавонад". Ин матлаб дар рӯкӯи нухуми сураи Анъом ва рӯкӯи шашуми сураи Иброҳим омадааст, магар ба гайри қувватҳои имон ва иқон мутааллиқ ба он ҳақиқатҳо бовар кардан саҳт мушкил аст.

Аз ҳақиқатҳои ҳар як ояи Қуръони ҳаким тамоми ҳақиқатҳо он замон дилнишин шуда метавонанд, вақте ки мутааллиқ ба он ҳақиқати мавъуи қуръонӣ ба гавр мутолиа карда шавад ва вақте ки таъниди нурунии имоми замон ҳосил бошад.

Дар бораи пайравӣ ва мушоҳидоти малакутии Ҳазрати Иброҳим як иршоди дигар ин аст, ки: "Ҳар онна наздиктарин мардум ба Иброҳим касоне буданд, ки пайравии у карданд, яъне дар замони у ва ин пайгамбар ва муъминон. Ва худо корсои муъминон аст". (сураи Оли Имрон (3), ояи 68). Яъне аз тамоми

мардумон бо Ҳазрати Иброҳим(а) аз ҳама зиёдтар муҳаббат, дӯстдорӣ ва дар руҳонияту нурунияи аз ҳама зиёдтар наздикӣ, қавму хешӣ эшон доштанд, ки онҳо пайравии Ҳазрати Иброҳим алайҳиссаломро дар маънии ҳақиқии он карда буданд, чуноне ки анбиё ва аиммаи алайҳимуссаломии оли Иброҳим, яъне ҷумлаи Набии акрам (с) аз чунин муносибати ҳақиқӣ ва уммати аҳли имони муҳаммадия бархурдор буданд.

Аз ин таълими атбоъи Ҳазрати Иброҳим(а) чанд ҳақиқат зоҳир мешавад. Чунончи ҳикмати нахуст ин аст. Пайравии ҳақиқии ҷаноби Иброҳими Халил ин аст, ки аз паси у бар он роҳи руҳоният ва нурунияи рафтор шавад, ки дар онҳо у аҷоиботи малакути осмонҳо ва заминро мушоҳида карда буд, ки суботи эндаи он анбиё ва аиммаи алайҳимуссаломии оли Иброҳим ва ҳамчунин Ҳазрати Расули акрам ва тамоми аиммаи атҳори хонадони Ҳазрати Наби(с) ҳастанд. Ҳикмати дуввум: Пайравии Ҳазрати Иброҳим бошад ё аз кадом пайгамбари дигар, ба ҳар ҳол пайравиро ду сурат мебошад ва он ягон сурати саввумро надорад. Сурати нахуст-пайравии бевосита аст. Сурати дуввуми пайравӣ-пайравии бавосита аст.

Дар зиндагии пайгамбар он ҷӣ пайравӣ карда мешавад, он бевосита аст. Ва он ҷӣ пайравӣ баъди вафоти пайгамбар карда мешавад, ки зареаи китоб ва ҷонишини ҳақиқии у сурат мегирад, он бавосита аст.

Ҳикмати саввум: Барои пайравии Ҳазрати Иброҳим Халилулоҳ аз фарзанди арҷманди он Ҳазрати Исмоил то Ҳазрати Абутолиб силсилаи имомат ҷорӣ буд, ки ба гайр он пайравии ҳақиқии Иброҳим(а) номумкин буд ва китоби осмонии у дар назди мардумон мавҷуд набуд.

Ҳикмати чаҳорум: Хузурӣ Расули акрам дар замонаҳои қабл аз бевоситаи худ тавассути имоми вақт пайравии Ҳазрати Иброҳим(а) -ро менамуд.

Ҳикмати панҷум: Дар иршоди мазкураи қуръонӣ аст, ки Аллоҳ таъоло валии муъминон аст. Пас маънии вай дар ин ҷо корсоз, дӯст, ҳомӣ, мададгор, мухтор, ворис ва гайра аст.

Ба ҳар ҳол матлаби он ин аст, ки худо муъминонро дар ҳаҷ кадом замона ҳам бидуни имоми мубин нагузоштааст. Аллоҳ таъоло имоми мубинро бар ҳар чиз ҳовӣ ва муҳит фармудааст. Аз ин хотир, дар ҳар

замона мавҷуд будани имом лозим меояд, зеро дар ҷисмоният ва зоҳирият ҳар чиз бидуни замону макон буда наметавонад.

Хулосан ин мазмун он аст, ки вақте имоми мубин аз нури муқаддаси хеш ба ҳама чиз ҳовя аст, боз ин ҳақиқат аст, ки малакути ҳар чиз ҳам дар нури покашон аст, қисме ки аз мисоли Ҳазрати Иброҳим зоҳир аст ва кадом шак нест, ки эшон дар вақти хеш имоми мубин буданд. Пас ҳамин сабаб аст, ки ҷумлаи мавзӯоти Қуръон ба мавзӯи Ҳазрати Иброҳим вобаста карда шудаанд ва мавзӯи он ҷаноб тахти унвони имоми мубин аст.

КАЛИДИ 20

Барои гунҷониши ҳар чиз дар раҳмат ва илм

Дар сураи Ал-Муъмин (40), ояи 7 иршод аст, ки: "раббано васиъта кулла шайин раҳматан ва илман", яъне "парвардигори мо фаро гирифтаи ҳама чизро ба бахшиши ва дониш".

Ишораи ҳикмати ин ояи карима ба тарафи ин ҳақиқат аст, ки раҳмати эиндаи Аллоҳ таъоло руҳонияти нафси кулл аст ва илми зиҳаёти он нурунияти ақли кулл аст ва дар ду баҳри руҳоният ва нуруният тамоми ҷизҳои коинот ва мавҷудот гарқ шудаанд. Ин амри воқеъӣ таврест, ки ҷисми кулл маҷмуъаи тамоми осмонҳо, ситораҳо, сайёраҳо ва умуми ҷизҳои модда аст, дар руҳонияти нафси кулл гарқ аст ва нафси кулл ба тамоми он чиз (яъне ҳамроҳ бо исми кулл) дар нурунияти ақли кулл мустағрақ аст. Аз ин ҳолат гунҷониш ёфтани ҳар чиз дар раҳмат ва илм.

Бар илова як сурати хосси гунҷонда шудани ашён, коинот ва мавҷудот дар раҳмат ва илм ҳам аст. Ва он ин аст, ки тамоми ҷизҳо бар иловаи ҳастии модда ва зоҳирин хеш дар раҳмат ба тариқи руҳонӣ ва дар илм ба таври ақлий эинда ва мавҷуданд. Ба алфози дигар, ҳар чиз дар як вақт, дар се сурат ё бар се мақом мавҷуд аст. Он дар ҷисми кулл ба таври ҷисмонӣ, дар нафси кулл ба ҳайси руҳонӣ ва дар ақли кулл дар сурати ақлий мавҷуд аст. Як далели равшани ин ҳақиқат он аст, ки (тавре ки ҳар чиз дар олами ҷисмонӣ, дар сурати модда мавҷуд аст) ҳамин тавр он дар олами

арвоҳ, дар сурати руҳонӣ ва дар олами уқул, дар сурати ақлий мавҷуд аст. Ин аст, ки дар азал қалами ақли кулл ба амри илоҳӣ руҳонии ҷумлаи ашён олами вучуди худро, яъне тасвирҳои эинда бар лавҳи маҳфузи нафси кулл поён карда буданд. Магар ҷизҳои олами ақли кулл ҳамчунон бар ҷои худ мавҷуд буданд. Ҳамин тавр нафси кулл, ё ки мутобиқи нуқуши руҳонӣ лавҳи маҳфуз - ҷизҳои ҷисмонии ин дунё пайдо карда шуданд, бидуни он ки дар ҷизҳои лавҳи маҳфуз кадом камие воқеъ бошад.

Аз баёни мазкураи боло натавонанд ин субут ба даст омад, ки ҳар чиз дар раҳмат ва илм гунҷонида шуда аст, балки аз он ин ҳам маълум гардид, ки раҳмат сифати нафси кулл аст ва илм сифати ақли кулл. Аз ин тафсилоти мушарраҳ ин ҳам хувайдо гардид, ки ҳар чиз ба як вақт дар ақл, руҳ ва ҷисм мавҷуд аст, гуё сояи ақл руҳ аст ва сояи руҳ-ҷисм.

Дар фармони мубораки Имоми олимақом аст, ки муъминин дар руҳшон фариштаанд ва дар ҷисм инсонанд. Пас ин сухан қобили таъин аст, ки фариштаҳои руҳи муъминон ҳам фариштаи ақлианд, ки субути он вучуди зоҳирин инсон аст, ки дар он ин се ҳастӣ, яъне ҷисм, руҳ ва ақл мавҷуд аст.

Вақте ки ин қабул гардид, ки ҳар он чиз, ки олами ҷисмонист, он дар олами руҳонӣ ҳам аст ва дар олами ақлий ҳам. Ва ин ҳам таслим карда шуд, ки олами руҳонӣ нафси кулл аст ва олами ақлий-ақли кулл. Пас натиҷаи он ин шуд, ки сардори олами инсоният, яъне руҳи имоми мубини он ҳамон фариштаи руҳонӣ аст, ки ба исми нафси кулл мавсум аст. Ва ақли он ҳамон фариштаи ақлонӣ аст, ки онро ақли кулл гуфта мешавад. Пас лубби лубоби ин мазмун ин аст, ки руҳи аъзами имоми мубин сарчашмаи раҳмати коинот аст ва ақли комили он манбаъи илми ҷаҳонҳо аст.

КАЛИДИ 21

Сухан гуфтани ҳар чиз

Дар сураи 41, ояи 21 Қуръони маҷид фармуда шудааст, ки: "қолу антақана-л-лоҳу-л-лази антақа кулла шайин", яъне "Гуянд: гуё кард моро он худое, ки гуё

кардааст ҳар чизро”.

Қабл аз вазоҳат кардани ин куллияти муборака мо дар бораи нутқ, яъне ҳақиқати гуёи чизе лозим меафтад, ки бигуем. Чунон ки донишмандони ин масъала зарурӣ аст, ки агарчи назди баъзе ҳукамо қуввати нотика хоссаи руҳи инсонӣ аст, лекин ҳақиқатан дар ин сабақат ақл дорад ва зареан ақл тоқати сухан гуфтан руҳи инсониро ҳосил шуда меравад.

Нахуст далели ин ҳақиқат, ки руҳи инсониро ин қуввати нотика тавассути ақл шуда меравад, ин аст, ки дар тартиби олами дин қабл аз ҳама ва болотар аз умум мақоми калимаи борӣ аст, ки онро калимаи (кун) ва амри кулл гуфта мешавад. Ин филмасал қуввати гуёи олами дин аст. Аз амри “кун” фариштаи ақли кулл бавучуд омад, ки ба ҳайсиати ақли олами дин аст, аз ақли кулл фариштаи нафси кулл пайдо карда шуд, ки ҷони олами дин, яъне дараҷаи руҳро дорад. Аз ин мисол ин ҳақиқат зоҳир гардид, ки таъмири руҳи нотика аз ақл мешавад ва такмили ақл аз нутқ.

Далели дигар ин аст, ки қиёми ҷисми инсон бар арвоҳ аст ва муҳофизи руҳ ақл аст ва мураббин ақл-нутқ.

Далели саввум: Ақл бидуни нутқ шуда наметавонад, ки субути он фариштааст. Магар руҳ бағайри нутқ шуда наметавонад, ки мисоли он ҳайвон аст.

Далели чаҳорум: Илм хоҳ ба мартабаи ладунӣ бошад ё қисми иқтисобӣ, ба ҳар ҳол дар сурати нутқ омада наметавонад ва он ҷойи ишораи ваҳӣ мешавад, он ҳам як тарзи нутқ аст, ки онро қабл аз ҳама ақл ва шуур қабул менамояд, боз ин то ба руҳ мерасад.

Далели панҷум: Агар гуши кадом бача аз ибтидо шунидани наметавонад, лизо ӯ кар гуфта мешавд. Вақте ки ӯ кар гардид, лизо он гунг ҳам мешавад. Пас дар натиҷаи он аз ҳастии ақл бенасиб мемонад. Сабаби он чист? Фақат ҳамин ки вақте ӯ аз қувваи сомеъа маҳрум гардид, биноан аз қуввати нотика, ақлу дониш ҳам маҳрум мемонад. Аз ин маълум гардид, ки зареан такмил ақли нотика аст.

Аз далоили мазкурин боло субути мубайяни ин ҳақиқат ба даст меояд, ки тавре ки дар олами дин аз амри “кун” (яъне калимаи борӣ) ақли кулл дар вучуд омад ва қисме ки аз ақли кулл нафси кулл пайдо шуд, ҳамин қисм дар олами шахсии муъминин аз фармони

пурҳикмати имоми замон, ки мисоли калимаи борӣ аст, ақли чузвиро камол ҳосил мешавад, пас аз ин чунин ақл руҳ ал-имон пайдо мешавад.

Пас дар натиҷаи он ҳавосси ботини муъминин зинда мешавад. Он вақт ӯ ҳақиқии ашёро мушоҳида карда наметавонад, ки тамоми ашёро се гуна ҳастӣ-ҷисмонӣ, руҳонӣ ва ақлий мавҷуд аст. Ҳар чиз дар вучуди ақлий ва вучуди руҳонӣ гуфтор менамояд. Бар иловаи он вучуди зоҳирин ашё ҳам аз нутқи муъҷизона холия нест.

Чунончи чизҳои зоҳирӣ ва ҷисмонӣ ду тарз сухан мегуянд, яъне ба лисони қол ва лисони қол. Магар дар ин ҷо баён кардани кайфияти забони қол зарурат нест, чаро ки он як ҳақиқати мусаллам аст. Мо сирф аз забони қол сухан мегуем, ки ӯро ҳам ду сурат аст. Аввал ин ки савт, садо ва овози чизҳо аз тасарруфи руҳ ул-қудс ба гуфтугуи муъҷизона ва дар зикру тасбеҳ бадал мешаванд. Дуввум ин ки аз он чизҳо ки овоз набошад, аз онҳо ин тавр овози муъҷизотие пайдо мешавад, ки онро камоҳаққаху тавҷеҳ шуда наметавонад.

Вақте ки ҷумлаи чизҳои овоздор ва беовоз ба забони нутқ дар зикру тасбеҳи худо машғул мегарданд, лизо дар он мо аз як эътибор ин гуфта наметавонем, ки худо аз қудрати комилаи худ он чизҳоро нутқ дод ва аз эътибори дигар ин ҳам гуфта наметавонем, ки ин як сарчашмаи имони руҳи муъмин аст. Аз эътибори саввумӣ ин ҳам қабул карда наметавонем, ки ин муъҷизаи руҳ ул-қудс аст ва аз эътибори чаҳорумӣ ин гуфтан ҳам ҳақиқат аст, ки ин тамоми чизҳо дар равшании нури имоми мубин кашфи олами руҳоният аст. Пас ин тамоми суханон бар ҷои хеш ҳақ ва саҳеҳанд ва аз онҳо кадоме ҳам галат нест, чаро ки мақоми ки ҷои ваҳдат ва ягонагии ҳақиқатҳо аст, кайфият ва ҳолати он ҷоро эътибороти мухталиф мебошад.

КАЛИДИ 22

Ҷуфти тамоми чизҳо

Дар сураи 51, ояи 49-и Қуръони азим омада аст, ки: “ва мин кулли шайин халақно завҷайни лаъаллакум тазаққаруна”, яъне “ва аз ҳар чизе офаридем ду қисм, то шумо пандпазир шавед”.

Қисме ки дар калиди 9 ба тариқи ихтисор ин зикр шуда буд, ки тамоми чизҳо чуфт - чуфт пайдо шудаанд, чунончи ҳамон матлабро дар ин ҷо бо андаке тафсил зикр мекунем, ки ҳар чизро як зид ё як муқобил аст, қисме ки мард ва зан, шаб ва рӯз, равшаниву торикӣ, хушкivu таря, осмону замин, рӯҳониву ҷисмонӣ, хушиву гам, амириву гарибӣ, дуневу охират, вучуду адам, ҳастиву нестӣ, халқу амр ва ғайра.

Дар ин ҷо инро то андозае доништан зарурӣ аст, ки чуфти чизҳо ду қисм мебошанд, як қисм он аст, ки ҳар ду чуфти ҳамон чиз якҷо монда метавонанд ба монанди марду зан. Қисми дигаре он аст, ки ҳар чуфти он чиз якҷо монда наметавонанд, ба монанди шабу рӯз, ҳастӣ ва нестӣ.

Бинобарон агар мо бақон ин коинотро рӯз ва фанон инро шаб қарор диҳем, пас ин ҳам аз чуфтҳои мазкура як чуфт хоҳад буд. Лекин лозим аст, ки шабу рӯз, ҳастиву нестии коинот барои ҳамешаву ҳамеша ҷори бошад ва ин ҳақиқат аст, чаро ки рӯзу шаб дорон силсилаи лонитиҳоя аст.

Дар равшани куллия мазкураи боло, аз дидани ҷашми басират, маълум мешавад, ки дар силсилаи вучуд ва адами коинот ва мавҷудот на кадом ибтидо аст ва на кадом интиҳо, балки аз он як доираи ниҳоят васеи доништан сохта шудааст, қисме ки дар мисоли шабу рӯз аст. Ҳақиқатан гардиши лонитиҳонӣ бақо ва фанон коинот собит карда шуд. Баръакси он агар мо сирф ин суханро қабул кунем, ки нахуст бидуни худо чизе ҳам набуд, баъдан ба амри Аллоҳи пок ин ҷаҳон пайдо гардид ва боз як рӯз ин ҷаҳон фано мегардад, филҳазо дар ин ақида се чиз паид шуд, яъне аввалан нестӣ баъди он ҳастӣ, боз нестӣ. Ва ин сухан бидуни чуфти худ хоҳад буд. Холо он ки мутобиқи куллияи мазкураи боло ин тавр бояд буд, ки баъди ҳар нестӣ як ҳастӣ шуд ва баъди ҳар ҳастӣ як нестӣ, чаро ки бидуни зоти субҳон чизе ба ғайри чуфт шуда наметавонад.

Илова бар ин агар мо ҳастиро тарк гуфта, сирф дар боран кайфияти нестӣ гавр ва фикр намоем, дар ин сурат боз ҳамон ҳақиқати равшан дар пешру меояд, ки аз тасарруфи қонуни қудрат кадом чиз мустасно шуда наметавонад. Яъне итлоқи ҳукми "халақно-завҷайн" бар ҳар ду чиз ё ҳар чуфт баробар ва мусовӣ мешавад. Ва матлаби он ин шуд, ки ҳастии ҳар як махлуқ

сохташудан худост. Пас вақте ки мо ба ҳақиқат инро таслим намудем, ки нестӣ кадом ин тавр чиз ё кадом ин тавр кайфият намебошад, ки бағайри тасарруфи феъли қудрат худ ба худ ёфт шавад, балки он дар ҳамон кайфият ё ҳолате ҳам бошад, сохташудан худост. Боз мо бояд ба таври лозимӣ қабул намоем, ки нестӣ дар асл як сурати бадалшудан ҳастӣ аст, тавре ки шаб як шакли бадалшудан рӯз аст. Пас натиҷаи он ин шуд, ки инчунин кадом нестӣ мавҷуд нест, ки қабл аз он як ҳастӣ набошад ва на инчунин кадом нестӣ мавҷуд нест, ки қабл аз он як ҳастӣ набошад ва на инчунин кадом ҳастӣ аст, ки қабл аз он як нестӣ набошад.

Чунончи дар Қуръони ҳақим ҷо - ҷо ин иршод аст, ки ба амри худо тавре ки дар байни шаб рӯз пушида аст ва дар ботини рӯз шаб пинҳон аст, билқулл ҳақим тавр дар нестӣ ҳастӣ пинҳон шуда аст ва дар ҳастӣ нестӣ махфӣ аст.

Мутобиқи ақидаи баъзе мардумон адам ва нестӣ як лошайи ва исми бемусаммост. Магар ҳақиқат баръакси он аст. Қисме ки дар Қуръони пок иршод аст, ки: "Аллази халақа-л-мавта ва алҳаёта лияблӯвакум айюкум аҳсану амалан" (сураи 67, ояи 2), яъне "Он худо, ки офарид мавт ва ҳаётро, то биозмояд шуморо, ки кадом як аз шумо некутар аст дар амал". Аз ин фармони илоҳӣ ин ҳақиқат зоҳир мешавад, ки нестӣ ва ҳастӣ ҳар ду аз махлуқоти худост. Боз маълум гардид, ки нестӣ як қисми махлуқ аст, ки онро худо аз ҳастӣ пайдо намуд.

Мо ҳар ду ҳақиқати нафӣ ва исботро қабул менамоем. Он ин ки билошаку шубҳа ҳар чиз фаношуданӣ аст, магар аз фано он чиз вопас пайдо карда мешавад, қисме ки фармудаи Аллоҳ аст, ки: "Кайфа такфуруна биллоҳи ва кунтум амвотан фааҳйо кум сумма юмнитукум сумма юҳйикум сумма илайҳи турҷаъуна" (сураи 2, ояи 28), яъне "Ҷа гуна кофир шавед ба худо ва ҳол он ки будед бечон. Пас зинда гардонид шуморо баъд аз он бимиринад шуморо, боз зинда гардонад шуморо, боз ба сун вай гардононида шавед".

Дар ҳикмати ин ояи қарима шумо бо андаке сафон зеҳнӣ ва фикрӣ гавр ва тафаккур намоед, биноан маълум мешавад, ки рӯҳи инсон қадим аст, зиндагии рӯҳонӣ ва ҷисмонӣ он бепоён аст. Ҳамоно дар ояи мазкураи фавақ ишора фармуда шудааст, ки инсон борҳо

аз таҷарруботи бақо ва фано гузаштааст. У як замоне дар ҳузури худо буда, ҷое ки барояш бихишти ҳақиқӣ буд. Магар у аз он ҷо дар шахси Ҳазрати Одам ба кадом баҳонае баромада, дар дунё омад ва билохира у бозгашт карда, ба он ҷо раванда аст. Ҳузури худо рафтагӣ бидуни бихишт нест ва на бихишт ба ғайри ҳузури худо аст.

Хулосаи ин ташреҳ он аст, ки аз тамоми чизҳо ҷуфт аст ва аз ҳар ҷуфт як доира сохта мешавад, қисме ки аз шаб ва рӯз як доира аст. Хамин тавр нестӣ ва ҳастии қонун ҳам як доира аст, ки аз ҳама бузургтар доира маҳсуб мешавад. Мавҷудот ва маҳлуқот бар он доира аз бақо ва фано убур карда, гардиш карда мераванд.

Алҳамдуллоҳ ало эҳсония, ин тамоми суҳанон дар ҳазонан маърифати имоми замон мавҷуд аст ва аз маърифати он кадом чиз берун нест. Пас муъминро лозим аст, ки у дар имомшиносӣ комил шавад ва китобҳои имомшиносиро мутобиқи усул ҳонда давом диҳад, то ки дар дили у равшани асрори имомат пайдо шавад.

Вассалом ало ман иттабаъа ал-худо.

ЛУҒОТ ВА ТАВЗЕҲОТ

- авоил - ҷамъи аввал
авсоф - ҷамъи васф, сифатҳо, хислатҳо
авқот - ҷамъи вақт
адам - нестӣ, нобудӣ
адвор - ҷамъи давр
анимма - ҷамъи имом, имомон
айнуляқин - маълумоти аниқ, дониши дуруст
алайҳиссалавот вассалом - дуруду дуон (худованд) бар у бод!
алайҳиссалом - дуруд бар у бод!
алатартиб - батартиб, аз руи тартиби муайян
алим - доно, яке аз сифатҳои худо
алфоз - ҷамъи лафз, суҳанҳо
алҳамдуллоҳ - шукри аллоҳ, шукр худоро!
алҳамдуллоҳ ало эҳсония - шукр ба эҳсонии парвардигор!
амвот - ҷамъи майит
анбиё - ҷамъи наби, пайгамбарон
анбиён киrom - пайгамбарони бузург
анвор - ҷамъи нур
анвори касира - нурҳои фаровон
анояти инсон - "ман"-и инсон
аносир - ҷамъи унсур
аносири арбаа - чор унсур: об, оташ, хок, бод, ки ба ақидаи қадимиён гуё тамоми мавҷудот аз онҳо пайдо шудааст.
анфус - ҷамъи нафс; олами ботинӣ
арвоҳ - ҷамъи руҳ
арфаъ - баландтар
арш - осмон, одатан табақаи аввали осмонро "арш" мегӯянд.
асмо - ҷамъи исм, номҳо
асос - поя, бунёд, мартабаест дар мазҳаби исмоилия
атам - тамомтар, комилтар, пурратар
атбоъ - ҷамъи тобеъ
атийёт - атоҳо, тухфаҳо, ҳадяҳо
атҳор - ҷамъи тоҳир; покон, покизагон
аъмол - ҷамъи амал
аъмоқ - ҷамъи умқ
ақли кулл - ақли тамом, ақли комил
аҷз - нотавонӣ, сустӣ, заъф, очизӣ

баракот - чамъи баракат; иқбол, саодат, шарофат, фаровонӣ

басират - биной, фаҳми яқин, дидан ботин

боб - дарвоза, дари хона

боб ул-абвоб - яке аз мартабаҳои баланди мазҳаби исмоилия, ки одатан ба он шахсиятҳои донишманд мерасиданд.

болига - ба камол расида

бориз - ошкор, барҷаста, мумтоз

вазоҳат - возеҳӣ, равшанӣ

валиюламар - соҳиби амр

вахӣ - паём ва илҳоме ки худо ба пайгамбарон мефиристад

ваҷоҳат - иззат, эътибор, қурбу манзалат

гавр - диққат, мулоҳиза, андеша

даъват - хоҳишу матраб, таблигу тарвиҷи мазҳаб

доъя - даъваткунанда, касе ки дигаронро ба дину оини худ даъват мекунад, яке аз дараҷаҳои баланди мазҳаби исмоилия

дуруд - таҳсин, мадҳу сано, салом

Забур - китоби Довуди пайгамбар

залолат - беэътиборӣ, нописандӣ, хорӣ; хор шудан

замонаи мозӣ - замони гузашта

зарра - восита, сабаб, бонс

зонқа - маза, тамъ, чашой

изн - иҷозат, руҳсат

икмол - қомил намудан, пурра ва мукамал кардан; такмилидиҳӣ, пурракуни

иктисоб - касб кардан, ҳосил кардан, фароҳам овардан

илмуляқин - донишманди моҳияти қоре ё чизе бе шақку гумон

илқо - афқандан, андохтан

имон - эътиқод ба чизе; эътиқод ба дин, мазҳаб

инкисор - шикаста шудан; шикастагӣ, фурутани, хоксорӣ

интифо - хомӯш шудан, фуру ништастан

интиҳо - ба поён расидан, поён, охир

Инҷил - номи китоби муқаддаси масеҳиён, китоби муқаддаси исавиён (христианҳо)

иршод - роҳи рост нишон додан; ҳидоят, раҳнамоӣ

ифҳом - фаҳмонда додан

иқон - бовар кунондан, яқин ҳосил кардан, бовар, яқин

кавну макон - мавҷудот, олами ҳастӣ; олам, ҷаҳон

камоҳаққаху - ҳамон тавр, ки ҳаққаш аст

курсӣ - тибқи таълимоти исломӣ осмонҳо ба чанд табақа тақсим мешаванд, ки дар он фалаки дувумро "курсӣ" гуянд

кутуби самовӣ - чор китоби муқаддас: Забур, Инҷил, Таврот ва Қуръон, ки худо ба яҳудиён, насронӣён ва мусалмонон фиристодааст

ладунӣ - он чӣ аз ғайри иштироки табиату зеҳн ва ғайри кушиш аз тарафи худо ато шудааст, худодод; илми ладунӣ - илму дониши худодод, ки бидуни таълими устод ва кушиши шахс аз ғайб ҳосил шудааст

лайлу наҳор - шабу рӯз

лисон - забон, гуфтор, сухан

лозавол - безавол, фанонопазир

лубби лубоб - қисми холис ва беҳтарини баргузидаҳо

маволид - чамъи мавлуд

маволиди салоса - ҷамодот, наботот ва ҳайвонот

мазид - афзонӣ, зиёдшавӣ; зиёд кардашуда, афзуншуда

маъҳар - маҳалли зу'ур, ҷои ошқоро ва намоёншавӣ

малакут - олами фариштаҳо, олами боло

маншаъ - сарчагма; ҷои пайдоиш

марзо - мақбул, писандида

маркуз - собит ва устувор ҷойгирифта, насб кардашуда

масаррат - сурур, шодӣ, хурсандӣ

маъдумият - нобудӣ, нестӣ

мафъулот - чамъи мафъул, кардашуда, он чизе ки карда шудааст

маъият - ҳамроҳӣ, ҳамрикобӣ

маъсонӣ - чамъи маънӣ, маъно

маърифат - илму дониш

маъсият - рафтор ва ҳаракат бархилофи амру наҳи дину шариаат, қори номашруъ, гуноҳ, ҷурм

мақсур - кутӯҳ кардашуда, кам, маҳдуд; очиз, заиф

маҳсур - ҳамчун ҳисор иҳота кардашуда, маҳдуд кардашуда

мозӣ - гузашта, пешина

моқабл - пеш аз ..., то ...

моҳасал - он чӣ ҳосил шудааст; натиҷа, самара

муаттал - аз истифода монда, бекор, маъзул, бенаво

мубайян - баён ва равшан кардашуда; ошқор, возеҳ, аён

мубарро - барӣ кардашуда; пок, холи (аз айб, гуноҳ ва ғайра)

мубарҳан - бо бурҳон (далел) исбот ва рашан
 кардашуда: ошқор, равшан
 музмар - дар замир буда, дар дил буда: пинҳон, махфия
 мукаддар - тира, сиеҳ
 мумаснил - шабеҳ, монанд ба ҳамдигар, бо ҳам баробар
 муназзаҳ - покиза кардашуда: пок, нағз, хуш, хуррам
 мункашиф - кашфшуда: кушодашуда, вошуда
 мунофия - ботилқунанда: зид, мухалиф
 мунсалик - дохилшуда, даромада ба чизе, масалан дар
 тариқат ва маслаке
 мунтақил - аз ҷое ба ҷое нақл кардашуда, аз дасте ба
 дасте гузашта
 мусаддақ - тасдиқ кардашуда, собиткардашуда
 мусаддиқ - тасдиққунанда
 мусаллам - таслимшуда, тандода; муайян, яқин, бешубҳа
 мусалсал - силсилабанд, пайваста, пай дар пай
 Мусо - номи пайгамбари яҳудиён
 мустасно - истиношуда, барҷаста, мумтоз
 мустақбал - оянда
 мустақбил - рӯй ба тарафи чизе оваранда
 мустағрик - гарқшуда, фурурафта, саргарми тамоми ба
 чизе ё коре
 мутааллиқ - тааллуқдор, вобаста, дахлдор, алоқаманд
 мутабаррика - дорони хайру баракат, муборак, муқаддас
 мутаваассита - воситашаванда, миёна
 мутаваффо - вафотёфта
 мутазад - ба ҳам зид
 мутаманно - таманно кардашуда, орзу, хоҳиш, дилхоҳ
 мутамактеъ - баҳрамандшаванда, бархурдор
 мутақкиён - аҳли тақво, худотарсон, порсоён
 мутаҳаввил - таҳаввулёбанда, табдилшаванда, аз ҳоле ба
 ҳоле гузаранда
 мушарраҳ - шаҳрлодашуда
 мушобеҳ - шабеҳ, монанд
 мушрик - он ки ба ягонагии худо бовар надорад
 муштамил - шомили чизе шаванда, фарогиранда,
 дарбаргиранда
 муқаддам - пеш, дар пеш; афзал, авло
 муқайад - ба қайд афтода; гирифта, побанд
 муқарраб - наздикшуда, ҳамсӯҳбати доимӣ, надим
 муқаррал - қуфл кардашуда, басташуда, баста
 муҳол - номумкин, имконнопазир
 нафс - қон, руҳ, табиати инсон; хот, айнӣ ҳар чиз, асл,

вучуд
 нафси аммора - хоҳиш ва тақозои табиати инсон ба
 лаззатпарастӣ, ҳавою ҳавас
 нафси кулл - руҳи ҳамагири комил
 нозил - поёнонда, фурудоянда
 нозил шудан - поён омадан, фуруд омадан
 носут - олами ҷисмонӣ, дунё, ин ҷаҳон
 носух - панддиханда, насиҳатқунанда; содиқ, дустӣ
 бериё
 нубувват - пайгамбарӣ
 оет - ҷамъи оя (оят)
 олами улвӣ - олами арвоҳ, олами малонка, ҷои малонка,
 арш
 офоқ - ҷамъи уфуқ; олами зоҳирӣ
 раббонӣ - мансуб ба худо
 раббулоламин - худои ду ҷаҳон
 рубубият - худой, офаридагорӣ; ҳукмфармоӣ
 руқъ - ҳам шудан дар намоз ба дараҷае, ки кафи дастҳо
 ба сари ду зону бирасанд, таъзим қардан барои
 изҳори эҳтиром
 румуз - ҷамъи рамз, суҳанони пушидамаъно
 сароҳат - возеҳ, ошқору равшан
 сила - ато, инъом, бахшиш, мукофот
 синга - тарз, равиш; сурат, шакл
 солиқ - роҳрав, пайрав
 солиқони тариқ - пайравони мазҳаб
 субҳоният - покӣ, бузургии худо
 суварӣ - зоҳирӣ, берунӣ
 табсара - тавзеҳ додан, шарҳ додан, равшан қардан
 тавсиқ - тақвия, таҳким
 тазкира - ёддошт, ёдоварӣ
 тазкия - поккунӣ, тозакунӣ, софкунӣ
 тазод - зиддият, мухалифат, ихтилоф
 тайяққун - яқин доништан, ҳақиқат ҳисоб қардан, бовар,
 яқин
 таквия - офаридашуда, эҷодшуда
 тамсил - мисол овардан, ташбеҳ қардан
 танвири арвоҳ - равшан шудани арвоҳ, нури арвоҳ
 танзир - фуруд овардан, поён фиристодан; ваҳй;
 Қуръони карим
 тариқат - роҳу равиш, мазҳаб; дар тасаввуф - марҳилаи
 дуввум дар расидан ба ҳақ
 тасниф - ба навъҳо ҷудо қардан; таълиф, тартибдиҳӣ

тахлиқи - офарндашуда
ташреҳ - шарҳ додан, баён кардан, ошкор кардан
таъвил - баён кардан, шарҳ додан, тафсир кардан,
маънидод кардан
таънд - муовинат, мадад, ёрманди
тақобул - ру ба ру шудан, бо ҳам вохурдан
таҳсил - ҳосил кардан, баровардан, ба даст овардан
тиволат - дарозӣ баланди
туфулият - кудакӣ, тифля, бачагӣ
убу, нят - бандагӣ, хидматгузорӣ, иҳлосу эҳтиром
улуҳият - илоҳӣ, худой
уммат - мардум, ҷамоъат, пайравии як миллат ва як дин
уруҷ - боло баромадан, ба баланди рафтан
уқул - ҷамъи ақл
файазон - пурбаракат
файсала - анҷом додан, қатъ кардан
фаромин - ҷамъи фармон
фи-л-асл - дар асл
финафсиҳӣ - дар нафсаш, дар зоташ, моҳиятан, зотан
фиръави - лақаби подшоҳони қадими Миср
фозиз - расанда, комёбшаванда, муваффақшаванда,
ноилшаванда
фонӣ - нестшаванда, нобудшаванда, нопадидор
хотам ул-анбиё - ҳатми пайгамбарон, мақсад аз Ҳазрати
Муҳаммади Мустафо(с) аст
шариат - оин, тариқат, роҳ ва қонунҳои дини ислом
шаҳодат - гувоҳӣ додан, қушға шудан дар роҳи дин
ғавр - диққат, мулоҳиза, андеша
ғайб - нопадидой, ниҳонӣ, асрор
қабз - гирифтан, аҳз кардан
қароин - ҷамъи қарина, далелҳо, аломатҳо
қасоват - дилсахтӣ; сангдилӣ, бераҳмӣ
қоим - рост, устувор, пайдор
қудсӣ - мансуб ба қудс; покиза; пок
ҳавзи кавсар - ҳавзи арсонавӣ дар Биҳишт
ҳаввосс - ҷамъи ҳосса, панҷ ҳавосс - панҷ ҳисси инсон,
биной, бӯёӣ, ҷашой, шунавой, палмосӣ
ҳадис - нав, ҷизи нав; сухан, ҳикоя, нақл, ривоят
ҳазарот - ҷамъи ҳазрат
ҳанификеш - касе, ки дар ақидани худ, маҳсусан дар
ақидани динии яккуҳудой пайдор ва нобарҷо бошад,
ҳовӣ - иҳотақунанда, дарбаргиранда
ҳодӣ - ҳидоятқунанда, нишондиҳандани роҳи рост, пешво.

муршид
хубути Одам - гуё аз биҳишт ба поён, ба ҷазирани
Сарандеб фуруд омадани Одам
Ҳорун - номи бародари бузурги Мусои пайгамбар
хуччат - яке аз қудуди мазҳаби исмоилия, ки баъд аз
имом меояд
чалла шаънаҳу - шаънаш бузургу олист, ибораест, ки
дар вақти дуо дар сифати худо меояд.
чиҳод - мубориза бар видди хоҳишҳои нифсонӣ, ҷанг
дар роҳи дин, қорзор

МУНДАРИЧА

Пешгуфтор	3
Муқаддима	5

Қисми якум

Ҳикмати Қуръон ва вусъати маънавии калимаи имом	10
Маънии луғавии калимаи имом	13
Оё ягон китоби осмонӣ имом шуда метавонад?	15
Иломи мубин	19
Тасавури доимияти (ҷовидонии) имом	21
Худо бо имом ҳар вақт мухотиб аст	23
Иломи парҳезгорон	24
Дараҷаи фарзандони руҳонии ман	26
Имом сарчашмаи ҳидоят аст	28
Маънии сабру тайаққуни имом	29
Дар нури имомат тамоми ҷизҳо маҳлуд ҳастанд	30
Нури имомат - китоби суҳангуи худост	31

Қисми дуввум

Огози ҳарф	32
Калимаи "нур"	35
Нури ҳақиқат ва нури худсохта	35
Нури ҳидоят ва зулмати гумроҳӣ	36
Китоби равшан	37
Нури мубин	37
Нур ва китоби мубин	38
Мақсади "Таврот"	38
Мақсади "Инҷил"	38
Мақсади "Қуръони ҳаким"	39
Нур дар муқобили зулмат	40
Нур ва ҳидоят	41
Нур ба даст ояд, гуё зиндагии абадӣ ба даст омад	42
Пайравии нур баъди Расул (с)	42
Қушиши ноком бархилофи нури илоҳӣ	43
Итмоми нур	43
Ваҳдати нуронии офтоб ва маҳғоб	43
Торикӣ ва нур	44
Китоби пайгамбар ва нур	44
Ходӣ ва нур	44
Нури иломи замон китоби равшан аст	45

Нури коинот	46
Далоили мухтасари он ҳақиқ	47
Нуран глопур	48
Нур ва марзони Аллоҳ таъоло	49
Барои он ки худо нур муқаррар накунад, барои он кадом нур нест	49

Офтоб ва маҳтоби олами дин	50
Китоби мунир	50
Аз зулмот то нур	51
Чароги равшан	52
Зулмат, чаҳолат ва нури маърифат	53
Муъҷизоти анбиё, кутуб ва таъвил	54
Шарҳи садр	54
Замин аз нури парвардигоҳи хеш равшан мешавад	55
Асрори азими нур	57
Муъҷизоти нуронӣ	58
Муъминин, муъминот ва нур	59
Мунофиқин, мунофиқот ва нур	60
Дараҷаи ҳосил шудани нур	61
Нур сарчашмаи ҳидоят аст	62
Нури пайгамбар ва имом - нури худост	63
Худо, расул ва нури имомат	64
Нур - як зикри зинда	65
Нур ва даври руҳоният	67
Офтоб ва маҳғоб	69

Қисми саввум

Огози ҳарф	72
Калиди 1. Қудрати комила	75
Калиди 2. Илми илоҳӣ	77
Калиди 3. Қиблаи ҳар гуруҳ	82
Калиди 4. Таҷрибаи мавт	83
Калиди 5. Мулоқоти руҳонӣ бо ҳар ҷиз	86
Калиди 6. Шаътини инсӣ ва ҷинсӣ	89
Калиди 7. Тафсили ҳар ҷиз дар китоби осмонӣ	90
Калиди 8. Шинохти ҳар ҷиз	92
Калиди 9. Миқдори ҳар ҷиз	94
Калиди 10. Муъминоноро тамоми ҷиз дода шуд	95
Калиди 11. Ҳазонаи ҳар ҷиз	98
Калиди 12. Мисоли зиббури асал	99
Калиди 13. Тамоми таъсилот	101

Калиди 14.	Зулқарнайн.....	105
Калиди 15.	Яъҷуҷ ва Маъҷуҷ	107
Калиди 16.	Хилқат ва ҳидоятӣ ҳар чиз.....	109
Калиди 17.	Фано шудани ҳар чиз.....	111
Калиди 18.	Ҳар чиз дар имоми мубин.....	114
Калиди 19.	Малакути ҳар чиз.....	117
Калиди 20.	Барои гунҷониши ҳар чиз дар рахмат ва илм	120
Калиди 21.	Сухан гуфтани ҳар чиз.....	121
Калиди 22.	Ҷуфти тамоми чизҳо.....	123
Дугот ва тавзеҳот		127
Муидариҷа		134